

Διαχρονική Εξέλιξη Λιανικής Τραπεζικής στην Ελλάδα (1990-σήμερα)

Καταθέσεις-Πιστωτικές Κάρτες-Καταναλωτικά Δάνεια

Μάιος 2014

Τραπεζική και Χρηματοοικονομική

Βέτσικας Ηλίας

Επιβλέπων καθηγητής: Ντόκας Ιωάννης

Διαχρονική Εξέλιξη Λιανικής Τραπεζικής στην Ελλάδα (1990-σήμερα)

Καταθέσεις-Πιστωτικές Κάρτες-Καταναλωτικά Δάνεια

Μάιος 2014

Τραπεζική και Χρηματοοικονομική

Βέτσικας Ηλίας

Επιβλέπων καθηγητής: Ντόκας Ιωάννης

Περιεχόμενα

Περίληψη (στην Ελληνική)	Σελ.	5
Περίληψη	Σελ.	6
Κεφάλαιο 1 -Εισαγωγή	Σελ.	7
Κεφάλαιο 2		
1. Εισαγωγή	Σελ.	8
1.1 Χρήμα	Σελ.	9
1.2 Χρηματοπιστωτικός Τομέας	Σελ.	11
1.3 Πιστωτικά Ιδρύματα - Τράπεζες	Σελ.	12
1.4 Αρχές πιστοδοτικής Πολιτικής	Σελ.	13
1.5 Λιανική Τραπεζική	Σελ.	15
1.5.1 Κατάθεση-Προθεσμιακή Κατάθεση	Σελ.	16
1.5.2 Δάνεια	Σελ.	17
1.5.3 Πιστωτική Κάρτα	Σελ.	18
1.5.4 Επιτόκιο-Τόκος	Σελ.	20
Κεφάλαιο 3		
Εισαγωγή	Σελ.	22
2.1 Α περίοδος 1990-1999	Σελ.	22
2.1.1 Καταθέσεις	Σελ.	23
2.1.2 Πιστωτικές Κάρτες	Σελ.	30
2.1.3 Καταναλωτικά Δάνεια	Σελ.	34
2.2 Β Περίοδος 2000-2004		
Εισαγωγή	Σελ.	38
2.2.1 Καταθέσεις	Σελ.	39
2.2.2 Πιστωτικές Κάρτες	Σελ.	45
2.2.3 Καταναλωτικά Δάνεια	Σελ.	48
2.3 Γ Περίοδος 2005-σήμερα		
Εισαγωγή	Σελ.	51
2.3.1 Καταθέσεις	Σελ.	52
2.3.2 Πιστωτικές Κάρτες	Σελ.	59
2.3.3 Καταναλωτικά Δάνεια	Σελ.	66
Κεφάλαιο 4		
Συμπεράσματα	Σελ.	72
Βιβλιογραφία		75

Διαχρονική Εξέλιξη Λιανικής Τραπεζικής στην Ελλάδα (1990-σήμερα)

Περίληψη

Η Ελληνική Οικονομία περνάει μία από τις δυσκολότερες φάσεις της. Παρακολουθώντας διαχρονικά τις οικονομικές εξελίξεις από το 1990 έως και σήμερα έχουμε να παρατηρήσουμε ότι αυτές οι φάσεις είναι πολλές. Ο τραπεζικός τομέας πάντα έπαιξε και θα παίζει σημαντικό ρόλο στη ζωή της Ελλάδας και κυρίως στην καθημερινότητα των πολιτών.

Μέσα από την παρούσα εργασία θα αναλύσουμε τη διαχρονική εξέλιξη των καταθέσεων από τη μία και των καταναλωτικών δανείων και πιστωτικών καρτών από την άλλη. Αντιλαμβανόμαστε ότι η αποταμίευση και η κατανάλωση στον ιδιωτικό τομέα αντικατοπτρίζει την πραγματική κατάσταση μέσα σε μια οικονομία και αυτός θα είναι κι ο σκοπός μας. Για αυτό λοιπόν εξετάζοντας τις διακυμάνσεις της αποταμίευσης και του δανεισμού για ιδιωτική κατανάλωση θα είμαστε σε θέση να ελέγξουμε πως διαμορφώθηκαν αυτά διαχρονικά με απώτερο σκοπό στο να κατανοήσουμε πως τελικά συνετέλεσαν στη σημερινή οικονομική κατάσταση.

Από τη δεκαετία της προσημονής ένταξης της Ελλάδας στο κοινό ευρωπαϊκό νόμισμα, το πέρασμα στην προετοιμασία των Ολυμπιακών Αγώνων και τελικά στη σημερινή ύφεση πολλά έχουν αλλάξει. Αυτό αφορά όχι μόνο στις διαδικασίες και στα υπό εξέταση προϊόντα της λιανικής τραπεζικής (αποταμίευση και καταναλωτικά δάνεια-πιστωτικές κάρτες) αλλά και στη διαμόρφωση της φιλοσοφίας του Έλληνα για τον τρόπο ζωής και τελικά στην εκρηκτική αύξηση των επισφαλειών και μείωση των αποταμιεύσεων. Όλα αυτά οδήγησαν στη σημερινή ασταθή κατάσταση.

Evolution of retail banking in Greece (1990-today)

Summary

The Greek Economy goes through one of its hardest phases. Observing the evolution through the years since 1990 up today we have to note that those phases are many. The banking sector always plays and will be playing an important role in Greece's life but most of its citizens.

Through this paper we will analyze the progress of the deposits from one side and the personal loans and credit cards from the other side. We realize that depositing and consuming in public sector reflects the real situation in an economy and that will be our cause. Thus examining the variations of deposits and borrowing to use for personal consumption we will be available to check how they formed through the years in order to comprehend how they finally added to the today economic situation.

Many things have changed since the decade of the expectation of joining the common European currency, the anticipation of the preparation of the Olympic Games and finally the current slump. This concerns not only the procedures and the retail banking products that we will examine (deposits and personal loans-credit cards) but the formation of Greeks' way of life philosophy as well and the tremendous increasing of unsecured loans and the decrease in deposits. All of the above concluded to the today unbalanced situation.

Εισαγωγή

Το πρόβλημα λοιπόν στο οποίο θα εστιάσουμε είναι πως μέσα από την εξέλιξη της λιανικής τραπεζικής και συγκεκριμένα όπως θα δούμε από τη διαχρονική διαμόρφωση των καταθέσεων, καταναλωτικών δανείων και πιστωτικών καρτών, βρίσκει απάντηση το ερώτημα «γιατί η πραγματική ελληνική οικονομία βρίσκεται σε ύφεση σήμερα;»

Η ανάλυση μας κυρίως θα εστιάσει σε ελληνική και ξένη βιβλιογραφία αλλά κυρίως στην ελληνική. Τα διεθνή δεδομένα εστιάζουν κυρίως στις πολιτικές που ήθελε να εφαρμόσει η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω του τραπεζικού συστήματος ώστε να είναι έτοιμη η Ελλάδα να υποδεχθεί το νέο κοινό νόμισμα. Επιπλέον στις τελικές εκτιμήσεις για ύφεση, ανεργία και μείωση των καταθέσεων.

Ο σκοπός μας είναι να εντοπίσουμε πως τα δεδομένα που θα αντλήσουμε από διάφορες πηγές μπορούν να εξηγήσουν τη σημερινή κατάσταση της ελληνικής οικονομίας. Για παράδειγμα, η μείωση των καταθέσεων διαχρονικά πιέζει για ύφεση στην αγορά και στην οικονομία. Αναλύοντας τα δεδομένα αυτά είτε αναπαριστώντας τα σε πίνακες και διαγράμματα, μπορούμε να συμπεράνουμε πως οι τάσεις των καταθέσεων και των καταναλωτικών δανείων-πιστωτικών καρτών οδηγούν στην ύφεση, στις επισφάλειες και στη μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος.

Η διατριβή αυτή εστιάζει στο ότι η μείωση της αποταμίευσης, η διαρκής αύξηση των δανείων, των επισφαλειών και των μη εξυπηρετούμενων δανείων και πιστωτικών καρτών έχει σημαντικές επιπτώσεις στην ελληνική οικονομία. Αυτό σε συνδυασμό βέβαια με το γεγονός ότι υπάρχει μεγάλη μείωση των καταθέσεων, πράγμα που σημαίνει ότι ο Έλληνας όχι μόνο χρωστάει αλλά δεν μπορεί να αποπληρώσει τα δάνειά του λόγω μείωσης των οικονομικών του πόρων.

Αρχικά λοιπόν θα αναλύσουμε ορισμένους όρους οι οποίοι είναι απαραίτητοι για την πορεία της εργασίας:

- Τί είναι χρήμα
- Τί είναι πιστωτικό ίδρυμα-τράπεζα;
- Τί είναι καταναλωτικό δάνειο;
- Τί είναι πιστωτική κάρτα;

είναι μερικά από τα ερωτήματα που θα αναλύσουμε συνοπτικά.

Στη συνέχεια γίνεται διαχωρισμός των υπό εξέταση στοιχείων σε περιόδους. Αυτό διότι από τη μια μεριά η κάθε περίοδος που αναλύεται έχει τα δικά της χαρακτηριστικά. Από την άλλη μεριά σε κάθε περίοδο τα τραπεζικά ιδρύματα ακολουθούν διαφορετική πολιτική όχι μόνο επιτοκιακά στις καταθέσεις και στο στρατηγικό σχεδιασμό αλλά και στις χορηγήσεις όπου ειδικά στην τρίτη υπό εξέταση περίοδο (δηλαδή μετά το 2005) υπάρχουν σαφείς και μεγάλες εξελίξεις με πλήρη ανασχεδιασμό και στις δύο κατηγορίες.

Έχει πολύ μεγάλη σημασία να παρακολουθήσουμε πως από την πρώτη περίοδο όπου οι καταθέσεις ήταν σε ανοδική τροχιά, τα δάνεια αυξάνονταν με χαμηλούς ρυθμούς και το ελληνικό τραπεζικό σύστημα ήταν εύρωστο φθάσαμε στο άλλο άκρο. Δεν είναι ότι απλά όπως θα δούμε οι χορηγήσεις αυξήθηκαν τρομερά αλλά το ότι αυτό συνδυάστηκε με τη μείωση των καταθέσεων σταδιακά με αποτέλεσμα πολλά ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα είτε να συγχωνευθούν-εξαγοραστούν λόγω έλλειψης ρευστότητας και υψηλών μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων.

Κεφάλαιο 1ο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

1. Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό αναλύονται διάφορες βασικές έννοιες οι οποίες είναι απαραίτητες για την κατανόηση της ανάλυσης που θα ακολουθήσει. Ειδικότερα εστιάζουμε στην έννοια και τη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος στην έννοια της λιανικής τραπεζικής και γενικά παρουσιάζεται το θεωρητικό πλαίσιο στο οποίο βασίζεται η μεθοδολογική προσέγγιση που επιχειρείται στην παρούσα εργασία.

Ξεκινώντας λοιπόν, θα ορίσουμε αυτό που εμπορεύεται ο τραπεζικός τομέας και που ονομάζουμε χρήμα, τις λειτουργίες του, τι διευκολύνσεις προσφέρει στη λειτουργία ενός οικονομικού κυκλώματος και γενικότερα τι θέση έχει μέσα στην κοινωνία.

1.1. Χρήμα

Αναφερόμενοι στο χρήμα μπορούμε να πούμε ότι *χρήμα* είναι ένα «εμπόρευμα», που συγκεντρώνει ορισμένες φυσικές ιδιότητες, οι οποίες του επιτρέπουν να επιτελεί ορισμένες τεχνικές λειτουργίες¹. Ως ρυθμιστής της διακίνησης των προϊόντων και των συντελεστών παραγωγής, το χρήμα διαδραματίζει με επιτυχία το ρόλο του εφόσον δεν παύει να λειτουργεί αποτελεσματικά:

➤ **Ως μέτρο της αξίας**

Το χρήμα απλουστεύει τον υπολογισμό των σχετικών τιμών και διευκολύνει την τήρηση λογαριασμών και την καταγραφή, αποτίμηση και αξιολόγηση οικονομικών φαινομένων, μεγεθών και δραστηριοτήτων.

➤ **Ως μέσο πληρωμών**

Το χρήμα καταργεί τη σύμπτωση αντιστρόφων βουλήσεων ως προϋπόθεση για τη διενέργεια συναλλαγών, αποδεσμεύει την αγορά (πώληση) ενός αγαθού από την πώληση (αγορά) άλλων αγαθών, αυξάνει το εύρος επιλογής για κάθε συναλλασσόμενο και προάγει την εξειδίκευση της παραγωγής.

➤ **Ως μέσο και μέτρο μελλοντικών παροχών**

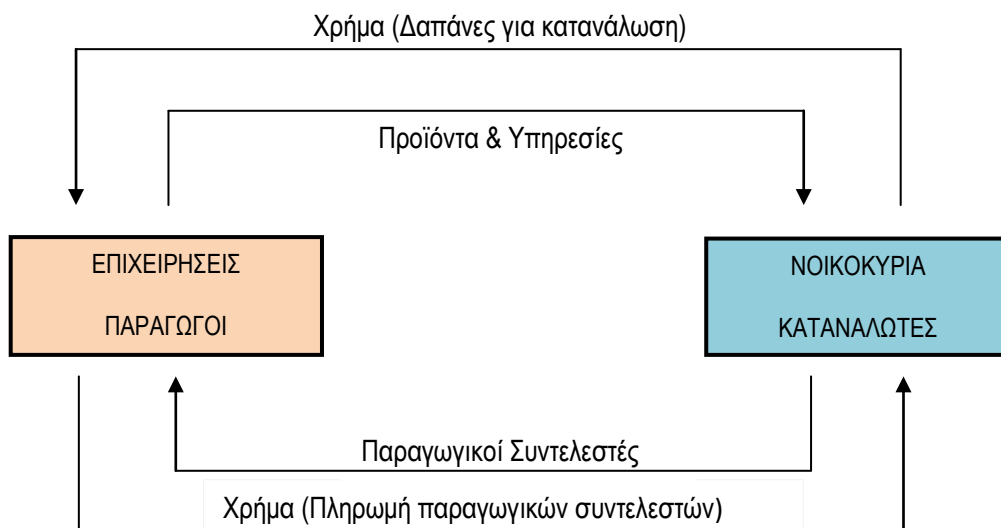
Το χρήμα αποτυπώνει σαφέστερα τα δικαιώματα μελλοντικής είσπραξης και τις υποχρεώσεις μελλοντικής πληρωμής, γεγονός που διευκολύνει τις δανειστικές πράξεις και προάγει τις πιστωτικές δραστηριότητες.

➤ **Ως μέσο αποταμίευσης και διαφύλαξης της αγοραστικής δύναμης**

¹ ΕΑΠ, Νομισματική Θεωρία & Πολιτική, Ι. Παπαδάκης, σελ 29-42, 74-75)

Το χρήμα γεφυρώνει το χάσμα μεταξύ διαχρονικής κατανομής των εισπράξεων εισοδήματος και διαχρονικής κατανομής των δαπανών και παρέχει ρευστότητα στους κατόχους του και στις περιουσίες που το εμπεριέχουν. Επιπλέον, ενθαρρύνει τη ροπή για αποταμίευση, η οποία αποτελεί προϋπόθεση για το σχηματισμό παγίου κεφαλαίου, μέσω του οποίου η κοινωνία ωθείται σε υψηλότερα επίπεδα παραγωγής και οικονομικής ευημερίας.

Το χρήμα επιτρέπει την ομαλή λειτουργία του οικονομικού κυκλώματος. Συντελεί στην εξασφάλιση της μεταφοράς προϊόντων κι αγαθών από τις επιχειρήσεις στα νοικοκυριά κι από την άλλη βοηθάει στην εξεύρεση πόρων για την περάτωση των παραγωγικών λειτουργιών για την παρασκευή αγαθών και παροχή υπηρεσιών². Το παραπάνω θα μπορούσε να παρασταθεί με το παρακάτω σχεδιάγραμμα.

(ΕΑΠ, Νομισματική Θεωρία & Πολιτική, Ι. Παπαδάκης)

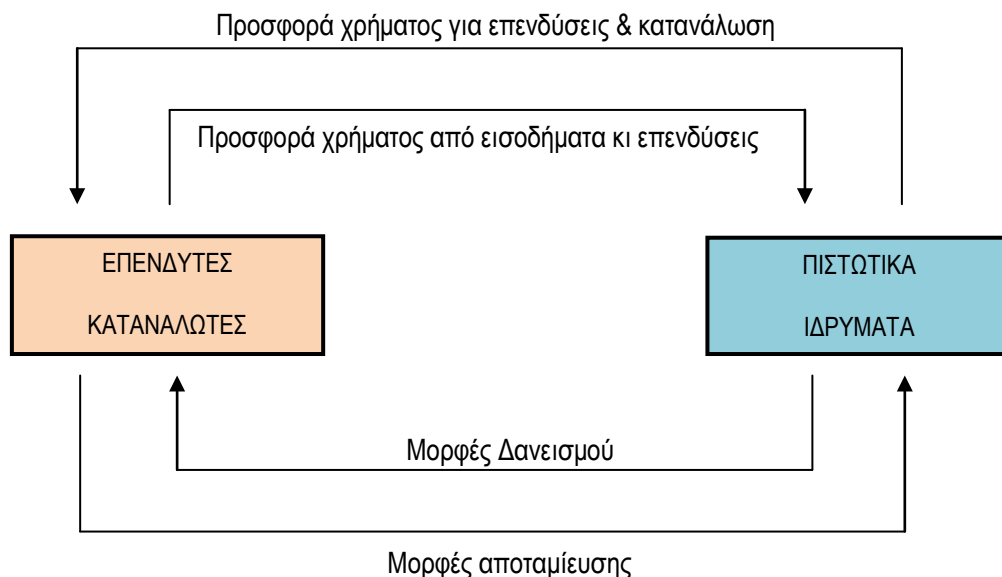
² Νομισματική Θεωρία & Πολιτική, Ι. Παπαδάκης (σελ 54-55, 59-62)

1.2 Χρηματοπιστωτικός τομέας

Τώρα θα εστιάσουμε στον χρηματοπιστωτικό τομέα και τις λειτουργίες του³. Η βασική διαφορά είναι πως το οικονομικό κύκλωμα έχει ευρύτερη έννοια ενώ ο χρηματοπιστωτικός τομέας διαφοροποιείται ως προς το ότι αφορά την αλληλεπίδραση ανάμεσα σε καταναλωτές κι επενδυτές σε σχέση με τα διάφορα Πιστωτικά Ιδρύματα⁴. Επίσης αποτελεί το μηχανισμό λειτουργίας του οικονομικού κυκλώματος, δηλαδή προσφέρει τη δυνατότητα αγοραπωλησίας αγαθών, τη χρηματοδότηση επενδύσεων, την αποταμίευση και την παροχή ρευστότητας μέσα στο οικονομικό κύκλωμα⁵.

Τα Πιστωτικά Ιδρύματα μαζί με τους καταναλωτές-επενδυτές (ιδιώτες κι επιχειρήσεις) είναι από τα κύρια στοιχεία ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος. Το χρήμα αποτελεί τον τρόπο διασύνδεσης ανάμεσα στα μέρη αυτά, ούτως ώστε τα πιστωτικά ιδρύματα να τροφοδοτούν με χρήμα τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις όταν υπάρχει ζήτηση χρήματος αλλά κι αντίστροφα με τροφοδοσία των τραπεζών από την αποταμίευση ή τα κέρδη των νοικοκυριών κι επιχειρήσεων.

Μπορούμε λοιπόν να πούμε ότι το σχεδιάγραμμα της προηγούμενης ενότητας μπορεί να μετασχηματιστεί ως εξής:

³ Το χρηματοπιστωτικό Σύστημα, Π. Αλεξιάκης, (σελ 16-17)

⁴http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A7%CF%81%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%80%CE%B9%CF%83%CF%84%CF%89%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CF%83%CF%8D%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BC%CE%B1

⁵ Ανάλυση επενδύσεων και Διαχείριση χαρτοφυλακίου, Δημήτριος Βασιλείου-Νικόλαος Ηρειώτης, (σελ 27-29)

1.3. Πιστωτικά Ιδρύματα - Τράπεζες

Η ομαλή και ορθή ανάπτυξη μιας οικονομίας νοείται μόνο μέσα στα πλαίσια ενός υγιούς τραπεζικού συστήματος. Αυτό σημαίνει άντληση κεφαλαίων από τις πλεονασματικές μονάδες και προώθησή τους στις ελλειμματικές με σκοπό την εξισορρόπηση της οικονομίας. Τα πιστωτικά ιδρύματα αποτελούν το σημαντικότερο τμήμα του χρηματοπιστωτικού τμήματος της οικονομίας και αποτελούνται από τις Εμπορικές Τράπεζες, τις Συνεταιριστικές Τράπεζες, Ειδικούς Πιστωτικούς Οργανισμούς, Τράπεζες Επενδύσεων και κεφαλή όλων των παραπάνω την Τράπεζα της Ελλάδος.

Ως *πιστωτικό ίδρυμα* ορίζεται η επιχείρηση η δραστηριότητα της οποίας συνίσταται στην αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό και στη χορήγηση πιστώσεων για λογαριασμό της. Η κατ' επάγγελμα αποδοχή καταθέσεων χρημάτων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό υπάγεται σε καθεστώς αδειοδότησης της Τράπεζας της Ελλάδος. *Τράπεζα*⁶ ονομάζεται μια επιχείρηση, η οποία ασχολείται με χρηματικές και πιστωτικές συναλλαγές. Ανάλογα με το είδος της μπορεί να δέχεται καταθέσεις, να χορηγεί δάνεια, να φυλάσσει και να διαχειρίζεται αξιόγραφα, να αναλαμβάνει την πληρωμή για λογαριασμό του πελάτη.

Η κερδοφορία της τράπεζας βασίζεται στην λεγόμενη "*ψαλίδα*" (*spread*), δηλαδή τη διαφορά ανάμεσα στο επιτόκιο δανεισμού και στο επιτόκιο καταθέσεων. Έτσι αν για παράδειγμα μία τράπεζα χορηγεί ένα δάνειο με επιτόκιο 9% και δέχεται κατάθεση με ετήσιο επιτόκιο 2% η διαφορά αυτή (7%) αποτελεί την ψαλίδα που οδηγεί στα κέρδη της τράπεζας.

Μερικές από τις κύριες λειτουργίες των Τραπεζικών Ιδρυμάτων είναι⁷:

- ✓ Χορήγηση δανείων και λοιπών πιστώσεων με τη μορφή των κλασσικών δανείων ή χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing) ή πρακτορείας είσπραξης απαιτήσεων (factoring).
- ✓ Αποδοχή καταθέσεων ή επιστρεπτέων κεφαλαίων, είτε σαν απλή τοποθέτηση, είτε σαν προθεσμιακή κατάθεση είτε άλλης μορφής (geros κλπ)
- ✓ Λήψη και διαβίβαση εντολών κι αποστολή εμβασμάτων
- ✓ Διαμεσολάβηση στις διατραπεζικές αγορές

⁶ Ειδικές Μορφές Πίστης Π. Αλεξιάκης, σελ 18-19

⁷ Ειδικές Μορφές Πίστης Π. Αλεξιάκης, σελ 18-19

- ✓ Διάθεση θυρίδων θησαυροφυλακίου για φύλαξη κάθε είδους αξιόγραφου, πολύτιμων λίθων, μετρητών κλπ

Στις δευτερεύουσες αλλά εξίσου σημαντικές λειτουργίες των τραπεζών θα μπορούσαμε να συμπεριλάβουμε και τις εξής:

- ✓ Διαχείριση επενδυτικών χαρτοφυλακίων πελατών (private banking, personal banking)
- ✓ Αναδοχή της έκδοσης τίτλων και διάθεσή τους στους επενδυτές
- ✓ Διαχείριση χαρτοφυλακίου μετοχών και συμμετοχών στο Χρηματιστήριο (λογαριασμοί παραγώγων)
- ✓ Διαχείριση ασφαλιστικών εργασιών (ζωής, προσωπικού ατυχήματος, συνταξιοδοτικά προγράμματα, αποταμειωτικά προγράμματα κλπ)
- ✓ Παροχή συμβουλών στον τομέα επενδύσεων κλπ

1.4. Αρχές πιστοδοτικής πολιτικής

Όλες οι ιδιαιτερότητες κι οι παράγοντες που επηρεάζουν την πιστοδοτική πολιτική των τραπεζών κατηγοριοποιούνται σε τρεις βασικές αρχές⁸:

- **Αρχή της ρευστότητας:** Αφορά τη συνεχή κι αδιάκοπη εισροή μετρητών στα ταμεία της τράπεζας. Αυτό διότι εφόσον μέρος των καταθέσεων καταλήγει στο να μετατραπεί σε χορηγήσεις. Είναι ορατός ο κίνδυνος πως αν κατά τη διάρκεια όπου μια τράπεζα έχει χορηγήσει μέρος των καταθέσεων παρουσιαστούν όλοι ή οι περισσότεροι καταθέτες και ζητήσουν ανάληψη των μετρητών τους τότε θα αδυνατεί να τους ικανοποιήσει.
- **Αρχή της ασφάλειας:** Η ασφαλής και ορθολογική διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων είναι σημαντική για την τράπεζα αλλά κυρίως για όσους έχουν τοποθετήσει τα κεφάλαιά τους σε αυτή. Η ικανότητα σωστής διαχείρισης των στοιχείων του ενεργητικού σε αντιπαραβολή με εκείνων του παθητικού είναι δεδομένη. Η εξάλειψη του κινδύνου μιας δυσάρεστης κατάστασης από λάθος χειρισμούς καλύπτεται εν μέρει από ενοχικές (με

⁸ Ειδικές Μορφές Πίστης, Γ. Αναγνωστάκης-Κ. Κοκκομελης, σελ. 31-37

τη μορφή εγγυήσεων) ή με εμπράγματα (ενέχυρα, προσημειώσεις, υποθήκες) εξασφαλίσεις.

- **Αρχή της αποδοτικότητας:** Η τράπεζα θα προσπαθήσει να διαμορφώσει με τέτοιο τρόπο το ενεργητικό και το παθητικό της μαζί με τις καταθέσεις και τις χορηγήσεις της έτσι ώστε να επιτύχει το επιθυμητό αποτέλεσμα που στην περίπτωση μας είναι το κέρδος. Όλα τα πιστωτικά ιδρύματα λαμβάνουν αποφάσεις που εκτός από τα επιτόκια καταθέσεων-χορηγήσεων περιλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα επιλογών όπως λοιπά έσοδα και προμήθειες, επενδύσεις σε άλλους τραπεζικούς ή μη οργανισμούς κλπ.

Η καταναλωτική πίστη εντάσσεται στην οικογένεια των χρηματοπιστωτικών ή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Αναφερόμενοι στην καταναλωτική πίστη⁹ εννοούμε κάθε μορφής πιστωτική διευκόλυνση που παρέχεται από ένα πιστοδότη (τράπεζα, έμπορο, κ.ά.) σε έναν καταναλωτή, σε πρόσωπο δηλαδή που παίρνει πίστωση για μη επαγγελματικούς λόγους. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις καταναλωτικής πίστης είναι:

- Οι συμφωνίες για απόκτηση πιστωτικής κάρτας
- Οι συμβάσεις για χορήγηση προσωπικών, καταναλωτικών ή δανείων ανοιχτού τύπου
- Η αγορά αγαθών ή υπηρεσιών με δόσεις

Στα πλαίσια της ελεύθερης οικονομίας κάθε τράπεζα είναι ελεύθερη να διαμορφώνει την δική της πολιτική καταναλωτικής πίστης. Όμως ανεξαρτήτως από το ποιό θα είναι αυτή υπάρχουν προϋποθέσεις ανάληψης κινδύνου που αξιολογούνται σε κάθε περίπτωση από την τράπεζα κατά την εξέταση μια αίτησης δανείου ή πιστωτικής κάρτας. Οι βασικές μορφές καταναλωτικής πίστης είναι¹⁰:

α. Προσωπικά δάνεια: Χορηγούνται σε ιδιώτες-φυσικά πρόσωπα για κάλυψη πάσης φύσεως αναγκών τους. Πρόκειται για χορηγήσεις χρηματικών ποσών για κάλυψη προσωπικών αναγκών για τις οποίες η τράπεζα δεν απαιτεί δικαιολογητικά όπως τιμολόγια αγοράς ή εξοφλητικά παραστατικά. Τα προσωπικά δάνεια διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: τα δάνεια **τακτής λήξης** και τα **ανοικτά δάνεια**:

⁹ Ειδικές Μορφές Πίστης, Γ. Αναγνωστάκης-Κ. Κοκκομελής, σελ. 112-115

¹⁰ Ειδικές Μορφές Πίστης, Γ. Αναγνωστάκης-Κ. Κοκκομελής, σελ. 115-118

I. Ανοικτό προσωπικό: Πρόκειται για προσωπικό δάνειο που χορηγείται με μορφή ανακυκλούμενης πίστωσης με διάρκεια ενός έτους. Τα ανοικτά δάνεια έχουν πάντα κυμαινόμενο επιτόκιο υψηλότερο αυτού των δανείων τακτής λήξης λόγω της αόριστης διάρκειάς τους και του μεγαλύτερου κινδύνου.

II. Προσωπικό δάνειο τακτής λήξης: Το επιτόκιο μπορεί να είναι σταθερό ή κυμαινόμενο ή συνδυασμός κι από τις δύο περιπτώσεις. Πρόκειται για τοκοχρεολυτικά προϊόντα προκαθορισμένης διάρκειας. Η διάρκεια αποπληρωμής του δανείου συνήθως σχετίζεται με το ποσό χορήγησης αλλά συνήθως ξεκινά από τους έξι μήνες.

β. Καταναλωτικά δάνεια: Ονομάζονται έτσι η πάσης φύσεως χορηγήσεις σε φυσικά πρόσωπα που σκοπό έχουν να καλύψουν καταναλωτικές ανάγκες. Ο υποψήφιος δανειστής μπορεί να διαλέξει ανάμεσα σε σταθερό και κυμαινόμενο επιτόκιο. Η διάρκεια στην πλειοψηφία των περιπτώσεων δεν ξεπερνάει τα δέκα έτη.

Μερικοί από τους τύπους καταναλωτικών δανείων είναι:

- Δάνειο για αγορά αυτοκινήτου
- Δάνειο για κάλυψη οφειλών του δημοσίου
- Δάνειο για αναμόρφωση οικιών για εξοικονόμηση ενέργειας (Πράσινα δάνεια)

Οι παράγοντες διαμόρφωσης επιτοκίων αποτελούνται από δύο μέρη. Από τη μια μεριά έχουμε αυτούς που θεωρούνται ότι δεν έχουν άμεση σχέση με το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα. Από την άλλη μεριά έχουμε τους ενδογενείς παράγοντες διαμόρφωσης των επιτοκίων, όπως οι συνθήκες ανταγωνισμού αλλά και οι συνθήκες προσφοράς και ζήτησης.

1.5 Λιανική Τραπεζική

Η ραγδαία τεχνολογική ανάπτυξη αλλά και η άρση ορισμένων περιορισμών στις τραπεζικές και διατραπεζικές εργασίες κυρίως από το 1990 κι έπειτα είχε σαν αποτέλεσμα την παροχή πιο σύνθετων και πολύπλοκων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, πέραν από τις παραδοσιακές τραπεζικές εργασίες που ήταν μέχρι τότε κυρίως η αποδοχή των καταθέσεων, η χορήγηση δανείων και η μετατροπή συναλλάγματος σε ιδιώτες κι

επιχειρήσεις. Αυτό για τις τράπεζες σήμαινε τη σταδιακή μείωση εσόδων από τόκους και προμήθειες. Αναφέρουμε για παράδειγμα την έκδοση της με. αρ. 2123/2009 αμετάκλητης απόφασης του Αρείου Πάγου βάσει της οποίας καταργήθηκαν οι προμήθειες στις καταθέσεις μετρητών.

Τα προϊόντα και υπηρεσίες που προσφέρονται σήμερα από ένα Τραπεζικό Ίδρυμα ασφαλώς έχουν εξελιχθεί και πλέον δεν αφορούν μόνο απλές καταθέσεις σε ευρώ ή σε ξένα νομίσματα αλλά και πιο εξειδικευμένες υπηρεσίες. Αναφέρουμε μερικά από τα προϊόντα λιανικής τραπεζικής (retail banking)¹¹:

- Καταθέσεις Ταμιευτηρίου, Όψεως, Τρεχούμενου Λογαριασμού και προθεσμιακές καταθέσεις
- Υπηρεσίες Συναλλάγματος
- Πιστωτικές Κάρτες
- Καταναλωτικά δάνεια
- Στεγαστικά δάνεια
- Υπηρεσίες διαχείρισης Μισθοδοσίας
- Πάγιες Εντολές πληρωμών λογαριασμών
- Χορήγηση Καρνέ Επιταγών
- Επιχειρηματικά δάνεια για μικρές επιχειρήσεις
- Υπηρεσίες διαδικτύου (E-banking)

Παρόλα αυτά επειδή δεν είναι όλα τα παραπάνω στοιχεία εύκολο να προσδιοριστούν (πχ αριθμός εκδιδόμενων καρνέ ανά μια τράπεζα, ή αριθμός πάγιων εντολών κλπ), θα αναλύσουμε για το σκοπό της εργασίας κυρίως τον τομέα των **καταθέσεων**, των **καταναλωτικών δανείων** και των **πιστωτικών καρτών**. Επιλέγουμε αυτούς τους τρεις τομείς γιατί αυτοί αντικατοπτρίζουν τις δύο σημαντικότερες πηγές που «κινούν» μια οικονομία: **αποταμίευση και κατανάλωση**.

1.5.1 Κατάθεση - Προθεσμιακή κατάθεση

Λόγω του αυξημένου κινδύνου που παρουσιάζει το χρήμα όταν αυτό παραμένει σε ρευστή μορφή (κίνδυνος απώλειας-κλοπής, απώλεια τόκων κλπ) οι καταναλωτές

¹¹

προτιμούν να τοποθετούν τα χρήματά τους ασχέτως μορφής (χαρτονομίσματα ή κέρματα) στις Τράπεζες. Για τις ανάγκες της έρευνάς μας θα επικεντρωθούμε στις "απλές" και "προθεσμιακές" καταθέσεις φυσικών προσώπων.

Καταθέτοντας τα χρήματά τους στην τράπεζα οι καταναλωτές-νοικοκυριά αποκομίζουν κάποιο όφελος σαν επιβράβευση γι' αυτή τους την τοποθέτηση. Εφόσον μάλιστα προτιμούν μεγαλύτερο όφελος τότε επιλέγουν την τοποθέτηση προθεσμιακής κατάθεσης. **Προθεσμιακή κατάθεση**¹² είναι η κατάθεση μετρητών σε τραπεζικό λογαριασμό υπό τη ρήτρα ότι ένας ή περισσότεροι δικαιούχοι του δε θα προχωρήσουν σε απόσυρσή τους μέσα σε ένα προσυμφωνημένο διάστημα. Σε αντίθετη περίπτωση υπάρχει πρόστιμο είτε με την απώλεια τόκου ή παρακράτησης μέρους του αρχικού κεφαλαίου ή συνδυασμού των παραπάνω δύο.

Κατά τη λήξη τις προθεσμιακής κατάθεσης η Τράπεζα οφείλει να αποδεσμεύσει το ποσό του πελάτη και να καταβάλει τον τόκο ενώ στην απλή κατάθεση τα χρήματα είναι οποτεδήποτε απολήψιμα.. Όπως είναι φανερό οι προθεσμιακές καταθέσεις ενισχύουν τη ρευστότητα της Τράπεζας οπότε και θωρακίζεται κεφαλαιακά μεσομακροπρόθεσμα.

1.5.2 Δάνεια

Στον αντίποδα τώρα υπάρχουν ανάγκες οι οποίες πολλές φορές δεν καλύπτονται από τα διαθέσιμα που έχουν οι καταναλωτές οπότε για να προχωρήσουν στην απόκτηση ορισμένων αγαθών ή υπηρεσιών προχωράνε στη σύναψη δανείων ή απόκτηση πιστωτικών καρτών. Όσον αφορά τις χορηγήσεις για τους σκοπούς της παρούσας εργασίας θα εστιάσουμε κυρίως στα καταναλωτικά δάνεια και παρακάτω στις πιστωτικές κάρτες.

¹²<http://www.grinvest.gr/cms/index.php/glossary/%CE%95%CF%80%CE%B5%CE%BD%CE%B4%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%9B%CE%B5%CE%BE%CE%B9%CE%BA%CF%8C-1/%CE%9A/%CE%9A%CE%B1%CF%84%CE%B1%CE%B8%CE%AD%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CE%A0%CF%81%CE%BF%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AD%CF%82-126/>

Με την ονομασία **δάνειο**¹³ φέρεται ειδική διμερής σύμβαση, εξ' ου και ο ταυτόσημος όρος **δανειακή σύμβαση**, όπου κατά τη συνομολόγησή της μεταβιβάζεται για κάποιο χρονικό διάστημα η κυριότητα χρημάτων ή άλλων αναντικατάστατων πραγμάτων. Το **καταναλωτικό δάνειο**¹⁴ είναι η χορήγηση από την πλευρά της Τράπεζας στον πελάτη ενός προσυμφωνημένου ποσού μετρητών και για προκαθορισμένη περίοδο. Ο πελάτης αναλαμβάνει την υποχρέωση να καταβάλει περιοδικά ένα ποσό το οποίο επιβαρύνεται με τόκο μέχρι να εξοφληθεί πλήρως ο τόκος.

Το καταναλωτικό δάνειο χορηγείται προκειμένου να καλυφτούν προσωπικές ανάγκες με σκοπό την απόκτηση προϊόντων και υπηρεσιών. Τα καταναλωτικά δάνεια, ο τρόπος απόκτησης αυτών, η φύση τους και το ποσό που χορηγείται καθώς και ο σκοπός απόκτησης αυτών διαφέρει σημαντικά ανάμεσα στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Υπάρχουν και περιπτώσεις όπου το ποσό δεν δίνεται στον πελάτη αλλά δίνεται απευθείας στον έμπορο από τον οποίο έγινε η αγοραπωλησία η οποία χρηματοδοτήθηκε από το δάνειο.

Οι Τράπεζες όμως θα πρέπει να παρακολουθούν αρκετά προσεκτικά τα δάνεια σε τρίτους και κυρίως τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Οι επισφάλειες αποτελούν σοβαρό κίνδυνο για μια τράπεζα και μειώνουν την εικόνα της στις αγορές, καθιστώντας την λιγότερο ελκυστική για προσέλκυση νέων κεφαλαίων. Επιπρόσθετα ο υπερδανεισμός περικλείει κινδύνους όσον αφορά τη ρευστότητά της. Ο κίνδυνος λοιπόν πρόκλησης ζημίας σε μια τράπεζα η γενικότερα σε κάποιο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα ονομάζεται «πιστωτικός κίνδυνος»¹⁵, δηλαδή η πιθανότητα κάποιος να μην μπορεί να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις του απέναντι σε κάποιο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα.

1.5.3 Πιστωτική κάρτα

Ομοίως μια **πιστωτική κάρτα**¹⁶ αποτελεί ένα είδος δανεισμού. Η κάρτα παραχωρείται σε έναν πελάτη με σκοπό την αγορά καταναλωτικών αγαθών έναντι ενός τόκου που καταβάλλεται στην τράπεζα για τις παρεχόμενες υπηρεσίες. Η πιστωτική

¹³ Εισαγωγή στην εκκαθάριση των ληξιπρόθεσμων και επισφαλών απαιτήσεων, Αγγελάκης Μ, σελ 18-19

¹⁴

¹⁵ <http://dir.icap.gr/2322.asp>

¹⁶ Economics, Principles in action, A. Sullivan-Steven M. Sheffrin, page261

κάρτα παρέχει τη δυνατότητα αγορών με δόσεις (έντοκες κι άτοκες) αλλά μέχρι ενός προκαθορισμένου ορίου και με την πρόσθετη καταβολή τόκου επί του ανεξόφλητου κεφαλαίου.

Η άποψη ότι η πιστωτική κάρτα αποτελεί ένα είδος δανεισμού έχει βάση καθώς όπως και στο καταναλωτικό δάνειο έτσι και στην πιστωτική κάρτα ο πελάτης τη χρησιμοποιεί για την απόκτηση αγαθών κι υπηρεσιών ενώ και στις δύο περιπτώσεις καταβάλλεται τόκος βάσει ενός επιτοκίου. Υπάρχει όμως μια βασική διαφορά:

- ✓ Στο δάνειο όσο αυτό εξοφλείται, μειώνεται το ποσό δανεισμού έως αυτό μηδενιστεί και το ποσό δανεισμού καταβληθεί εξ' ολοκλήρου. Εφόσον εξοφληθεί το δάνειο και υπάρξει ανάγκη για περαιτέρω χρηματοδότηση θα πρέπει να συνομολογηθεί νέα σύμβαση δανείου.
- ✓ Στην κάρτα ο πελάτης έχει δικαίωμα να χρησιμοποιήσει όσο μέρος του χορηγούμενου ποσού χρειάζεται ή στην αγορά αγαθών με δόσεις. Καθώς εξοφλείται το ποσό, μπορεί να το ξαναχρησιμοποιήσει χωρίς την ανάγκη δημιουργίας νέας σύμβασης.

Τα βασικά χαρακτηριστικά που διέπουν μια πιστωτική κάρτα είναι τα παρακάτω:

- i. **Ελάχιστη καταβολή.** Η ελάχιστη καταβολή καθορίζεται από την τράπεζα ανάλογα με την τιμολογιακή πολιτική της τράπεζας.
- ii. **Πιστωτικό όριο.** Ο κάτοχος της κάρτας υπόκειται σε ένα ανώτατο ποσό που μπορεί να διαθέσει για αγορές. Αυτό καθορίζεται από την τράπεζα, με βάση τον αναλαμβανόμενο πιστωτικό κίνδυνο. Ο κίνδυνος προκύπτει από τα στοιχεία που έχει η τράπεζα στη διάθεσή της για τον πελάτη της. Αυτά είναι η οικογενειακή του κατάσταση, το εισόδημά του, η ηλικία του, άλλες πληροφορίες οικονομικής φύσεως καθώς και η ύπαρξη άλλων καρτών ή χρεών στην ίδια τράπεζα ή σε άλλες.
- iii. **Περίοδος χάριτος.** Έτσι ονομάζεται η χρονική περίοδος μέσα στην οποία ο κάτοχος της πιστωτικής κάρτας οφείλει να καταβάλει ολόκληρο ή μέρος του συνολικού ποσού οφειλής. Εφόσον τηρήσει τη δέσμευση αυτή τότε δεν θα επιβαρυνθεί με τόκους. Εάν ο κάτοχος δεν κάνει την καταβολή του

ποσού που του ζητείται τότε από την ημερομηνία λήξης της περιόδου χάριτος επιβαρύνεται, με προϋπολογισμένους τόκους υπερημερίας.

iv. **Επιτόκιο.** Τα επιτόκια που επιβαρύνουν μια πιστωτική κάρτα χωρίζονται ως εξής:

1) **Επιτόκιο αγορών:** Είναι το εκάστοτε επιτόκιο που ορίζει κάθε τράπεζα για τη χρήση της πιστωτικής κάρτας που διαθέτει και βασίζεται στην τιμολογιακή πολιτική που θέλει να ακολουθεί, από τα επιτόκια των ανταγωνιστών της κλπ.

2) **Επιτόκιο ανάληψης μετρητών:** Είναι συνήθως υψηλότερο του επιτοκίου χρήσης της κάρτας.

3) **Τόκος επί των ανεξόφλητων τόκων.** Εφόσον η κάρτα δεν εξοφλείται ή εξοφλείται μερικώς τότε επί του υπολειπόμενου τόκου λογίζεται επιπλέον τόκος

4) Όλες οι πιστωτικές κάρτες, ανεξαρτήτως τύπου ή τράπεζας, επιβαρύνονται με την εισφορά του νόμου 128/75 με ένα ποσοστό 0,6%, μέσω των μηνιαίων δόσεων αποπληρωμής της κάρτας.

5) Η ετήσια συνδρομή αποτελεί μια επιβάρυνση που καταβάλλεται μια φορά ετησίως. Συνήθως χρεώνεται κατά την περίοδο που συμπληρώνεται το έτος χρήσης της κάρτας.

1.5.4 Επιτόκιο - Τόκος

Επιτόκιο¹⁷ είναι ένας συντελεστής βάσει του οποίου υπολογίζεται πάνω στο ποσό της προθεσμιακής κατάθεσης ή του καταναλωτικού δανείου ή του οφειλόμενου ποσού της πιστωτικής κάρτας ο τόκος ο οποίος αποτελεί την «αμοιβή» του πιστωτή. Είναι το

¹⁷ Το Χρηματοπιστωτικό σύστημα, Π. Αλεξιάκης, σελ 18

κόστος του χρήματος, δηλαδή το αντίτιμο για τη χρήση συγκεκριμένου χρηματικού κεφαλαίου για τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Τα επιτόκια αν και υπολογίζονται στο έτος εν τούτοις ανάλογα με τη διάρκεια των παραπάνω προγραμμάτων ο τόκος προσαρμόζεται ανά εξάμηνο, μήνα, εβδομάδα ακόμη κι ημέρα.

Συνήθως αναφέρεται το *ονομαστικό επιτόκιο* και το *επιτόκιο υπερημερίας*:

- Ονομαστικό επιτόκιο¹⁸ είναι το επιτόκιο που αναφέρεται στις δανειστικές ή άλλες συμβάσεις χωρίς να περιλαμβάνει κάποιο είδος προσαύξησης ή επιβάρυνσης (π.χ., υπερημερίας ή καθυστέρησης).
- Επιτόκιο υπερημερίας¹⁹ είναι το επιτόκιο που εφαρμόζεται σε μια δανειακή σύμβαση όταν ο δανειολήπτης καθυστερήσει την πληρωμή μιας ή περισσότερων δόσεων ή αποφύγει συνολικά την αποπληρωμή του δανείου στον δανειοδότη. Παρουσιάζεται με τη μορφή προσαύξησης του ονομαστικού επιτοκίου.

*Τόκος*²⁰ λοιπόν είναι το πρόσθετο ποσό που (ανάλογα με το σε ποιά περίπτωση αναφερόμαστε) εισπράττεται ή καταβάλλεται, βάσει του επιτοκίου που καθορίζεται από τις αγορές ή την Κεντρική Τράπεζα. Ο τόκος αποτελεί λοιπόν αυτό που αναφέραμε παραπάνω: την "ανταμοιβή" για τις καταθέσεις που προσφέρουν οι καταναλωτές στις Τράπεζες ή τις χορηγήσεις που παρέχουν οι Τράπεζες στα φυσικά πρόσωπα.

Κεφάλαιο 2^ο

ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ, ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ ΚΑΙ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΚΑΡΤΩΝ

¹⁸ Το Χρηματοπιστωτικό σύστημα, Π. Αλεξάκης, σελ 27

¹⁹ Κώδικας Τραπεζικής Δεοντολογίας, Ένωση Ελλήνων Τραπεζών 1997, παράγραφοι 35-42

²⁰ Το Χρηματοπιστωτικό σύστημα, Π. Αλεξάκης, σελ 19, Κώδικας Τραπεζικής Δεοντολογίας, Ένωση Ελλήνων Τραπεζών 1997, παράγραφοι 35-42

Εισαγωγή

Στην ενότητα αυτή θα εξετάσουμε τη διαμόρφωση των στοιχείων της λιανικής τραπεζικής που αναφέρθηκαν παραπάνω, δηλαδή των **καταθέσεων-προθεσμιακών καταθέσεων ιδιωτών, καταναλωτικών δανείων και των πιστωτικών καρτών**. Μέσα από την ανάλυση αυτή θα εξετάσουμε και τους λόγους βάσει των οποίων διαμορφώθηκαν.

Επειδή όμως σε κάθε δεδομένη χρονική στιγμή οι παράγοντες διαμόρφωσης των παραπάνω διαφέρουν, όχι μόνο ως προς το είδος αλλά κι ως προς την ένταση, κρίνεται σκόπιμο να διαιρέσουμε τις περιόδους που θα εξετάσουμε. Ο διαχωρισμός των περιόδων δε θα γίνει βάσει μόνο ιστορικών κριτηρίων. Θα ξεχωρίσουμε την κάθε περίοδο μέσω των οικονομικών τάσεων που επικρατούσαν στην Ελληνική οικονομία.

Συγκεκριμένα, ορίζουμε την πρώτη περίοδο ως την απαρχή της σταδιακής κι αλματώδους ανάπτυξης όχι μόνο του τραπεζικού τομέα αλλά και της αναδιοργάνωσης της ελληνικής οικονομίας μέσα από οικονομικές και τεχνολογικές αλλαγές. Στην επόμενη περίοδο φθάνουμε σιγά-σιγά στην κορυφή της ανάπτυξης του τραπεζικού τομέα και της λιανικής τραπεζικής. Τέλος, εισερχόμαστε στην τελευταία περίοδο που αποτελεί και την καθοδική πορεία της ελληνικής οικονομίας και τη συρρίκνωση του τραπεζικού συστήματος.

2.1 Α Περίοδος 1990 -1999

Η περίοδος που αρχικά εξετάζουμε είναι οι αρχές της δεκαετίας 1990 έως και την παραμονή της εισόδου της Ελλάδος νομισματικά στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την υιοθέτηση κοινού νομίσματος. Είναι η περίοδος που η οικονομική κατάσταση τόσο στην Ελλάδα όσο και στην υφήλιο υπόσχονταν ένα εύρωστο οικονομικό μέλλον. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είχε θέσει ως αρχικό σκοπό την προσπάθεια για ταυτόχρονη ανάπτυξη των χωρών - μελών της, ούτως ώστε σε βάθος ενός καθορισμένου χρονικού διαστήματος να ενδυναμωθεί τόσο η ίδια αλλά και τα μέλη που την απαρτίζουν²¹.

²¹ Τράπεζα της Ελλάδος, Οικ. Δελτίο 2003

Με ραγδαίες εξελίξεις στον τομέα της τεχνολογίας, τη σταδιακή και σταθερή άνοδο του βιοτικού επιπέδου της χώρας, δεν ήταν δυνατόν ο τραπεζικός τομέας να μείνει ανεπηρέαστος. Η βάση των εξελίξεων αποτελούνταν κυρίως από την εκταμίευση δανείων από την τότε Ευρωπαϊκή Ένωση με σκοπό την ανάπτυξη της Ελλάδος ώστε να φτάσει σε βιοτικό, καταναλωτικό και παραγωγικό επίπεδο των άλλων Ευρωπαϊκών χωρών

2.1.1 *Καταθέσεις*

Αρχικά επικεντρωνόμαστε στη διαμόρφωση των καταθέσεων τη συγκεκριμένη περίοδο. Ξεκινώντας λοιπόν στις αρχές της δεκαετίας 1990 όπως αναφέραμε συνέβησαν μεγάλες αλλαγές στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Οι αλλαγές αυτές περιλαμβάνουν την απελευθέρωση των συναλλαγών των αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίων και τη σύγκλιση των κανόνων ελέγχου και εποπτείας του τραπεζικού συστήματος. Οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές²² που έγιναν εκείνη την περίοδο διαμορφώνουν ένα τραπεζικό σύστημα μειωμένο όσον αφορά τον αριθμό των τραπεζών αλλά πιο συμπαγή από άποψης κεφαλαιακών αποθεμάτων.

Πέραν από τις οποιεσδήποτε εξαγορές ή συγχωνεύσεις όμως, αλλάζει και η πολιτική των τραπεζών στο θέμα άντλησης κεφαλαίων από τις αγορές. Οι τράπεζες αναζητούν κεφάλαια για να μπορέσουν αναπτυχθούν περεταίρω στην Ελλάδα. Οι έλληνες τραπεζίτες γνωρίζουν ότι η επικείμενη είσοδος νέων Ελλήνων και ξένων επενδυτών με το

²² Ενδεικτικά αναφέρονται ορισμένες περιπτώσεις και για τις μεταγενέστερες περιόδους: Η Τράπεζα Αθηνών πουλιέται από την Εμπορική Τράπεζα, Στη συνέχεια, η Αθηνών καταλήγει στη Eurobank, η οποία επιπλέον ενσωμάτωσε την Τράπεζα Εργασίας, την Τράπεζα Κρήτης και την Telesis, η οποία πριν είχε απορροφήσει τη Δωρική Τράπεζα. Το ταχυδρομικό Ταμειυτήριο εξαγοράζεται από τη Eurobank, από την οποία αποχωρεί η EFG. Η Εγγατία εξαγόρασε την Τράπεζα Κεντρικής Ελλάδος από την Αγροτική Τράπεζα και την απορρόφησε. Εν συνεχεία, όμως, εξαγοράστηκε από τον όμιλο Marfin, ο οποίος απέκτησε παράλληλα και σημαντική συμμετοχή στη Λαϊκή Τράπεζα Κύπρου. Το όλο σχήμα αποτέλεσε τη Marfin Λαϊκή Τράπεζα με θυγατρική τη Marfin EgnatiaBank. Η Alpha Bank εξαγόρασε την Ιονική Τράπεζα από την Εμπορική Τράπεζα, την οποία στη συνέχεια και απορρόφησε. Η Εθνική Τράπεζα, από την πλευρά της, απορρόφησε τις θυγατρικές της ΕΤΕΒΑ, Εθνική Κτηματική και Εθνική Στεγαστική. Η Εμπορική Τράπεζα, αφού ρευστοποίησε τις θυγατρικές της Πειραιώς, Αθηνών και Ιονική, πουλήθηκε στους Γάλλους της Credit Agricole. Σε Γάλλους, στη Societe Generale πέρασε και η Γενική Τράπεζα το 2004, έχοντας για ένα διάστημα στρατηγικό επενδυτή τον όμιλο της Interamerican. Η Τράπεζα Πειραιώς πουλιέται από την Εμπορική Τράπεζα σε όμιλο Ελλήνων επιχειρηματιών και στη συνέχεια απορροφά τη Χios Bank του ομίλου Βαρδινογιάννη. Ακολουθούν οι εξαγορές της Μακεδονίας-Θράκης και της ΕΤΒΑ, τράπεζες τις οποίες απορρόφησε στη συνέχεια. Τέλος η Πειραιώς εξαγοράζει τις ΑΤΕbank, Millennium, Ελληνική Τράπεζα, Laiki, Κύπρου και Γενική.

άνοιγμα των αγορών στη φάση της υιοθέτησης κοινού νομίσματος αργότερα επιτάσσει την έγκαιρη προετοιμασία τους εδώ.

Αυτό όμως που αποτέλεσε το θεμέλιο λίθο στις προσδοκίες για μια πιο ευέλικτη οικονομία, ήταν η νοοτροπία του "κάνω πιο εύκολη τη ζωή μου για έχω περισσότερο ελεύθερο χρόνο" ή "έχω περιορισμένο χρόνο, άρα θέλω ευκολότερες συναλλαγές". Η ταχύτατη ανάπτυξη των συναλλαγών οδήγησε και σε νέες ανάγκες για χρηματοοικονομικές υπηρεσίες κι έτσι τα παραδοσιακά μέσα πληρωμών υποκαθίστανται ταχύτατα από τις επιταγές και το πλαστικό χρήμα.

Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι η αύξηση στην ταχύτητα των συναλλαγών, τόσο κατά τη χορήγηση και χρήση δανειακών κεφαλαίων όσο και στην κυκλοφοριακή ταχύτητα του χρήματος. Η σταδιακή αύξηση των χορηγήσεων προς τα νοικοκυριά²³ που θα δούμε σε παρακάτω ενότητα αύξησε την ταχύτητα αυτή ακόμη περισσότερο. Πολλοί λοιπόν κάνουν χρήση δανειακών κεφαλαίων ενώ προτιμούν να αποταμιεύουν τα έσοδα που αποκομίζουν από την οποιαδήποτε εργασία ασκούν. Στην αύξηση του ρυθμού της αποταμίευσης συντέλεσαν κι άλλοι δύο παράγοντες:

- Για να μπορέσουν οι τράπεζες λοιπόν να αντλήσουν τα απαραίτητα κεφάλαια ώστε να πραγματοποιήσουν τις προαναφερθείσες αλλαγές πρέπει να έχουν ανταγωνιστικά επιτόκια καταθέσεων. Προσπαθούν λοιπόν να κερδίσουν όσο το μεγαλύτερο τμήμα της αγοράς μπορούν. Έτσι πολλοί προτιμούν την αποταμίευση σαν τρόπο αύξησης των πόρων τους.
- Άλλη αιτία είναι το ύψος του πληθωρισμού²⁴. Αν και κυμαίνεται σε υψηλά ποσοστά (περίπου 20% στην αρχή της περιόδου) σταδιακά μειώνεται στο 10% στα μέσα της δεκαετίας του 3% στα τέλη της ίδιας δεκαετίας. Μονοψήφιο πληθωρισμό έχουμε πρώτη φορά τον Απρίλιο του 1995 ύστερα από 22 έτη. Το 1997, μετά 25 έτη, ο πληθωρισμός βρίσκεται στο 6%. Ο επόμενος κρίσιμος στόχος είναι να πέσει κάτω από το 3%, προτού εκπνεύσει το 1998 ώστε να επιτευχθεί ένας από τους όρους ένταξης στην Ευρωζώνη. Με μειωμένο ρυθμό πληθωρισμού και με αυξανόμενο ρυθμό μισθών κυρίως στην αρχή της περιόδου επιτυγχάνεται υψηλότερο ποσοστό

²³ Παρουσιάζονται διαγράμματα στην επόμενη ενότητα που αναλύονται τα χορηγούμενα δάνεια προς τα νοικοκυριά.

²⁴ Οικονομικό Δελτίο Τράπεζας της Ελλάδος Ιανουάριος 2003

αποταμίευσης. Στην πορεία προς το τέλος της δεκαετίας αν και έχει μειωθεί αρκετά ο πληθωρισμός εν τούτοις το ίδιο ισχύει και για το ποσοστό αύξησης των μισθών με αποτέλεσμα μειούμενα ποσοστά αποταμίευσης.

Επίσης πέραν των λόγων που αναφέρθηκαν θα επικεντρωθούμε σε ένα σημείο του δελτίου της τράπεζας της Ελλάδος²⁵ και είναι ιδιαίτερα διαφωτιστικό. Σύμφωνα με αυτή η ροπή για αύξηση της αποταμίευσης στην Ελλάδα την περίοδο που εξετάζουμε μπορεί να ερμηνευτεί μέσα από τέσσερις λόγους:

1. Η ιδιωτική αποταμίευση αυξάνεται όσο αυξάνεται ο ρυθμός ανάπτυξης σε μια χώρα. Η τελευταία βασίζεται σε χρηματοδοτήσεις από τον εγχώριο τομέα κι όχι σε εξωτερικό δανεισμό ο οποίος μπορεί να προκαλέσει ανισοροπίες στο οικονομικό κύκλωμα.
2. Η ιδιωτική αποταμίευση εξαρτάται από την πορεία των δημοσιονομικών. Βάσει μια υπόθεσης του Ricardo όσο αυξάνεται το δημόσιο έλλειμμα (πράγμα που παρατηρείται έντονα εκείνη την περίοδο) αυξάνεται η ιδιωτική αποταμίευση διότι το άτομο θεωρεί ότι οι απόγονοί του θα κληρονομήσουν μεγάλο δημοσιονομικό χρέος.
3. Η απελευθέρωση των χρηματαγορών και οι θετικές εξελίξεις στον τραπεζικό τομέα βοηθούν την άνοδο στην αποταμίευση (ήδη αναφερθήκαμε σε αυτές).
4. Οι δημογραφικές προοπτικές δημιουργούν αβεβαιότητα σχετικά με την αποκατάσταση των ηλικιωμένων συγγενικών ατόμων τρίτης ηλικίας οπότε αυξάνεται η αποταμίευση για να αποφευχθούν δυσάρεστες καταστάσεις.

Όπως θα διαπιστώσουμε στα παρακάτω διαγράμματα παρατηρείται μια σταδιακή αλλά σχετικά σταθερή αύξηση των επιτοκίων στις τραπεζικές καταθέσεις. Αυτό οφείλεται στην ανάγκη των τραπεζών για συγκέντρωση κεφαλαίων με σκοπό την περαιτέρω ανάπτυξή τους τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό αλλά και για την κάλυψη των αυξανόμενων αναγκών για διατήρηση και βελτίωση της ρευστότητάς τους.

²⁵ Τράπεζα της Ελλάδος, Οικ. Δελτίο Ιουλ 2002, σελ 25

Προκειμένου να εφαρμόσουν τη νέα διαμορφωμένη πολιτική τους κρίνεται αναγκαία η εισροή μετρητών. Παραθέτουμε παρακάτω πίνακα με τα δεδομένα της υπό εξέταση περιόδου. Ως πηγή χρησιμοποιούμε πίνακα καταθέσεων και προθεσμιακών καταθέσεων της Τράπεζας της Ελλάδος για την υπό εξέταση περίοδο.

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ (τέλος του μηνός ¹⁾)										
	Καταθέσεις προθεσμίας			Πιστοποιητικά καταθέσεων				Τρεχούμενοι λογαριασμοί	Καταθέσεις όψεως	Καταθέσεις απλού ταμειυτηρίου
	7 ημερών - 1 μηνός ²	1-3 μηνών ³	3-6 μηνών	12-24 μηνών	3 μηνών	6 μηνών	12 μηνών			
Ιαν-90	17,50	18,21	17,92		17,27	17,88	19,58	12,69	0,40	15,00
Ιουλ-90	18,94	19,98	20,35		19,60	20,74	21,99	12,89	0,30	18,00
Ιαν-91 ¹⁾	21,64	20,79	20,61	24,60	20,36	21,15	22,22	12,72	0,79	18,00
Ιουλ-91	20,39	20,06	20,68	21,80	20,58	21,38	22,57	12,62	1,39	18,00
Ιαν-92	21,08	20,31	20,65	22,00	20,00	21,53	22,20	12,66	2,41	18,00
Ιουλ-92	18,34	19,31	19,41	20,80	18,71	20,47	20,37	12,72	1,88	18,00
Ιουλ-93	19,75	20,95	19,37	20,60	18,96	20,22	20,22	12,63	3,86	17,09
Ιαν-94	18,90	18,78	19,37	17,50	19,38	19,18	20,15	12,94	4,13	16,99
Ιουλ-94	18,96	19,63	19,29	18,60	18,43	18,50	19,98	12,90	4,89	16,01
Ιαν-95	16,34	16,88	17,28	16,32	16,86	17,25	17,51	11,58	6,86	14,98
Ιουλ-95	14,64	14,93	15,23	14,63	15,19	16,25	15,26	10,72	5,57	12,97
Ιαν-96	13,27	13,89	14,70	13,07	14,05	15,90	14,83	10,05	4,28	12,46
Ιουλ-96	12,70	13,40	13,40	12,43	14,00	14,70	13,60	9,70	6,40	12,00
Ιαν-97	11,20	11,20	11,30	12,05	13,21	14,13	11,70	8,50	6,10	10,20
Ιουλ-97	10,30	10,40	9,60	11,87	12,70	13,74	11,70	7,30	5,10	8,90
Ιαν-98	12,70	14,70	11,20	11,14	11,30	13,27	11,70	8,40	5,80	9,50
Ιουλ-98	11,00	11,60	10,70	10,50	10,40	12,94	11,70	7,80	5,10	8,80
Ιαν-99	11,20	11,20	11,30	10,20	10,07	12,35	11,70	8,50	6,10	10,20
Ιουλ-99	10,30	10,40	9,60	9,80	9,63	11,89	11,70	7,30	5,10	8,90
Σημειώσεις										
1/ Από το 1999 και μετά μέσα μηνιαία.										
2/ Από το 1995 και μετά η διάρκεια της κατάθεσης είναι 1 μήνας.										
3/ Από το 1995 και μετά η διάρκεια της κατάθεσης είναι 3 μήνες.										
4/ Από το 1995 και μετά η διάρκεια της κατάθεσης είναι 12 μήνες.										
5/ Δάνεια για αγορά συγκεκριμένου αγαθού. Απαιτείται προσκόμιση δικαιολογητικών αγοράς.										
6/ Δάνεια χωρίς συγκεκριμένο σκοπό αγοράς κάποιου καταναλωτικού αγαθού.										
7/ Επιδβάλλεται φόρος 10% επί των τόκων των καταθέσεων.										
8/ Ο φόρος επί των τόκων των καταθέσεων αυξάνεται σε 15%.										
9/ Επιδβάλλεται φόρος επί των τόκων των ρέπτος 15%.										
10/ Καταργείται ο φόρος επί των τόκων των ρέπτος 15%.										
11/ Επιδβάλλεται φόρος επί των τόκων των ρέπτος 7%.										

Όπως είναι αυτονόητο η συλλογή των απαιτούμενων κεφαλαίων θα προσδώσει το εναρκτήριο λάκτισμα για την ανάπτυξή τους. Η επέκταση των μεγάλων ελληνικών τραπεζικών ομίλων στη Νοτιοανατολική Ευρώπη ξεκίνησε στις αρχές της δεκαετίας 1990 και προέκυψε ως αποτέλεσμα της σταδιακής σύγκλισης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και της οικονομίας προς τα πρότυπα των πιο ανεπτυγμένων ευρωπαϊκών χωρών. Η διαφαινόμενη ωρίμανση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος δημιούργησε την ανάγκη επέκτασης εκτός συνόρων. Τα Βαλκάνια, λόγω πολιτισμικής και γεωγραφικής εγγύτητας δημιουργούσαν συνθήκες ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων, και προσδιόρισαν

το νέο πεδίο δράσης για τις Ελληνικές τράπεζες²⁶. Λογικό είναι λοιπόν η προσφορά υψηλών επιτοκίων για την επίτευξη αυτών των στόχων.

Όπως αναφέρεται στην Ελληνική Ένωση Τραπεζών²⁷ σχετικά με τα ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά του ελληνικού τραπεζικού κλάδου ειδικότερα για την περίοδο 1990-1995 παρατηρούμε ότι:

- οι καταθέσεις αυξήθηκαν κατά 101% καταγράφοντας υψηλότερους ρυθμούς στην αρχή της 3ετίας
- το σύνολο του ενεργητικού αυξάνεται συνεχώς με τελικό ρυθμό αύξησης στην 5ετία κατά 88,16%.

Φυσικά καθώς η ανάπτυξη συνεχίζει και οι αγορές αναπτύσσονται οι Τράπεζες προτιμούν από το 1995 όπως βλέπουμε να μειώσουν τα επιτόκιά τους. Το υψηλό κόστος χρήματος, το αυξανόμενο λειτουργικό κόστος λόγω της μεγάλης εξάπλωσης των καταστημάτων και οι πιέσεις για υψηλότερο κέρδος όπως διαμορφώνονται στην αγορά, ωθούν σε αυτή την μείωση.

Παρακάτω δίνεται ένας πίνακας ο οποίος περιλαμβάνει τα ποσά των καταθέσεων σε δραχμές, εθνικό νόμισμα της υπό εξέταση περιόδου από το 1995 έως το 1999²⁸:

Νομισματικά μεγέθη και διαθέσιμα (σε δισεκατ/ρια δραχμές)

Έτος	Νόμισμα σε κυκλοφορία	Καταθέσεις κατοίκων	Repos	Δείκτης ρευστότητας M4N
1995	1836,6	14736,7	56,0	24852,2
1996	1941,4	16625,3	60,5	28649,3
1997	2182,7	18322,6	36,7	30883,0
1998	2205,9	18707,9	892,4	33921,0
1999	2671,9	21233,2	3035,4	35828,9

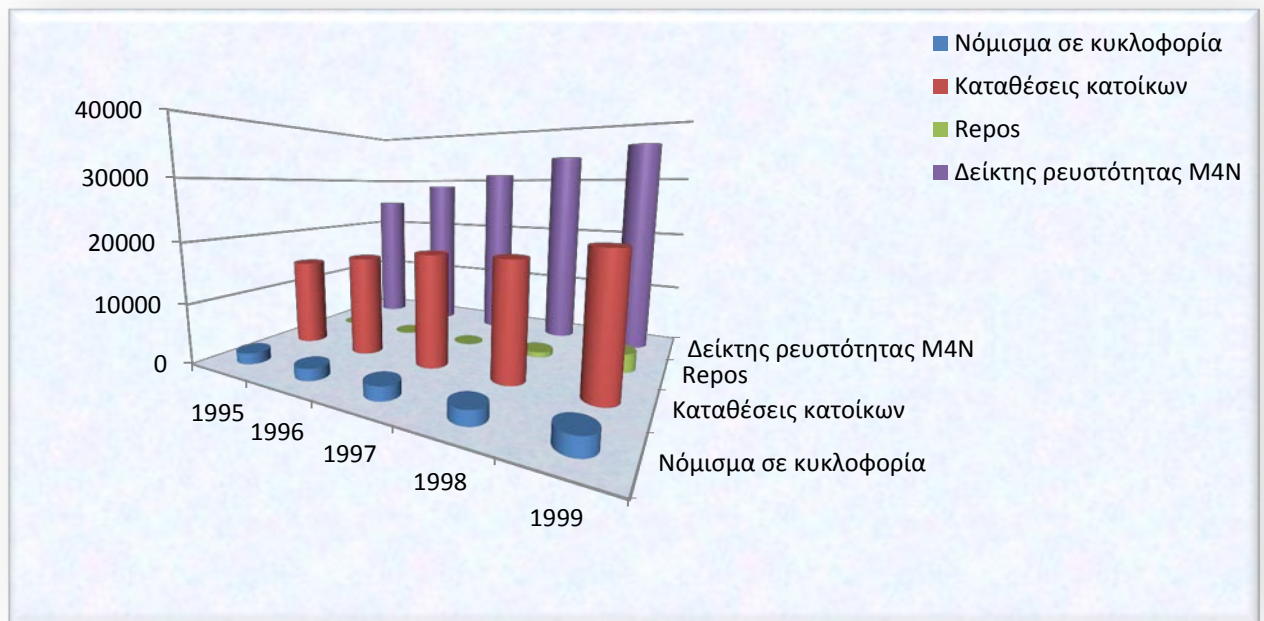
²⁶ Κείμενο από το www.euro2day (σελ 2):

http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CCkQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.euro2day.gr%2Fdm_documents%2F150207_maties_oi_konomia.doc&ei=ZkRqU_qzMKml0AX8zoH4Ag&usg=AFQjCNEN5IYLN736R0r4oTFbg8hW6UD8hw&sig2=2Pvum-YQt_iJPSQJFy73g&bvm=bv.66111022,d.d2k

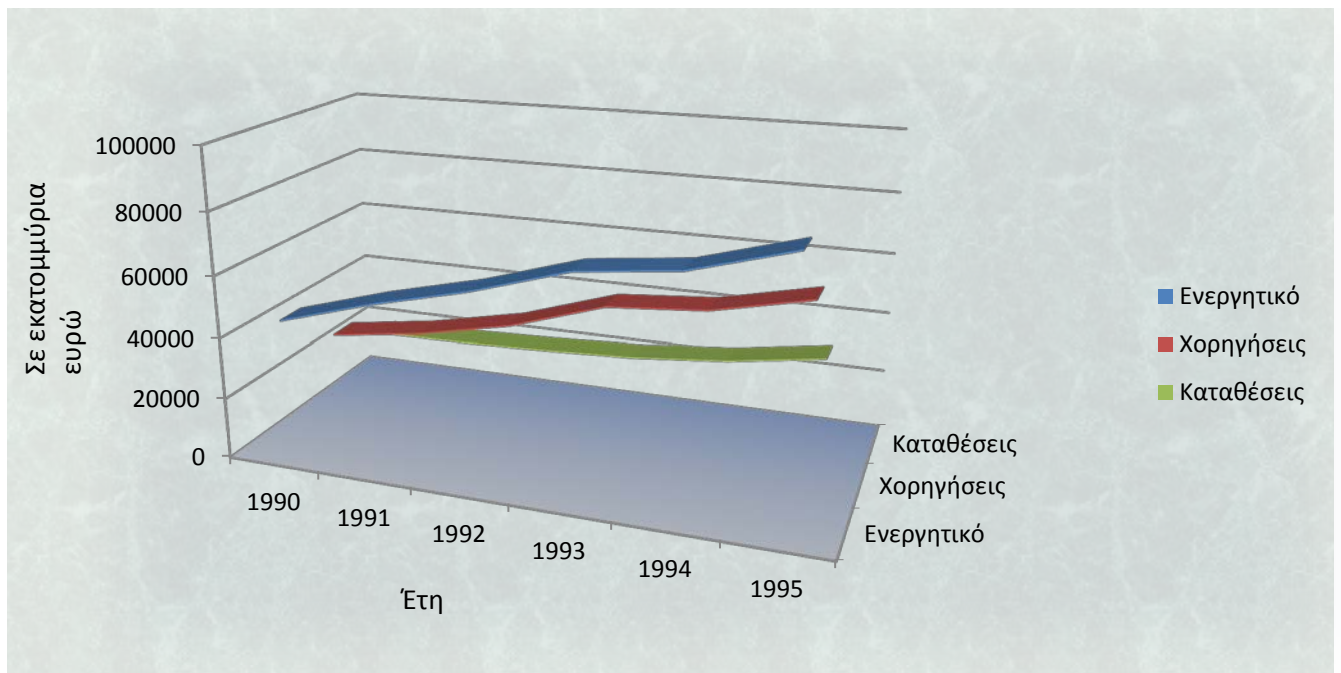
²⁷ Διαχρονική Ανάλυση του ελληνικού τραπεζικού τομέα (περίοδος 1990-2003), Κλήμης Κωνσταντίνος-Σταύρος Τσόπογλου, σελ. 79-80

²⁸ Τράπεζα της Ελλάδος, Νομισματική πολιτική 1999-2000, στατιστικό παράρτημα

Εάν απεικονίσουμε τα δεδομένα αυτά σε διάγραμμα θα έχει την παρακάτω μορφή:

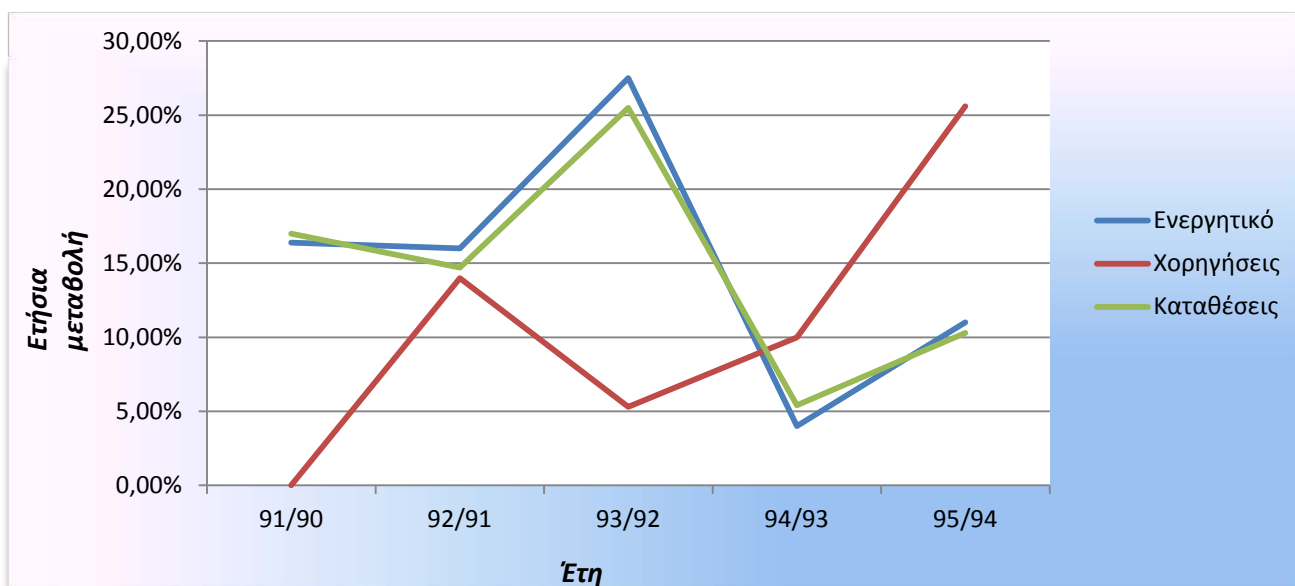

Στοιχεία Μεγέθους Τραπεζικού κλάδου (1990-1995)

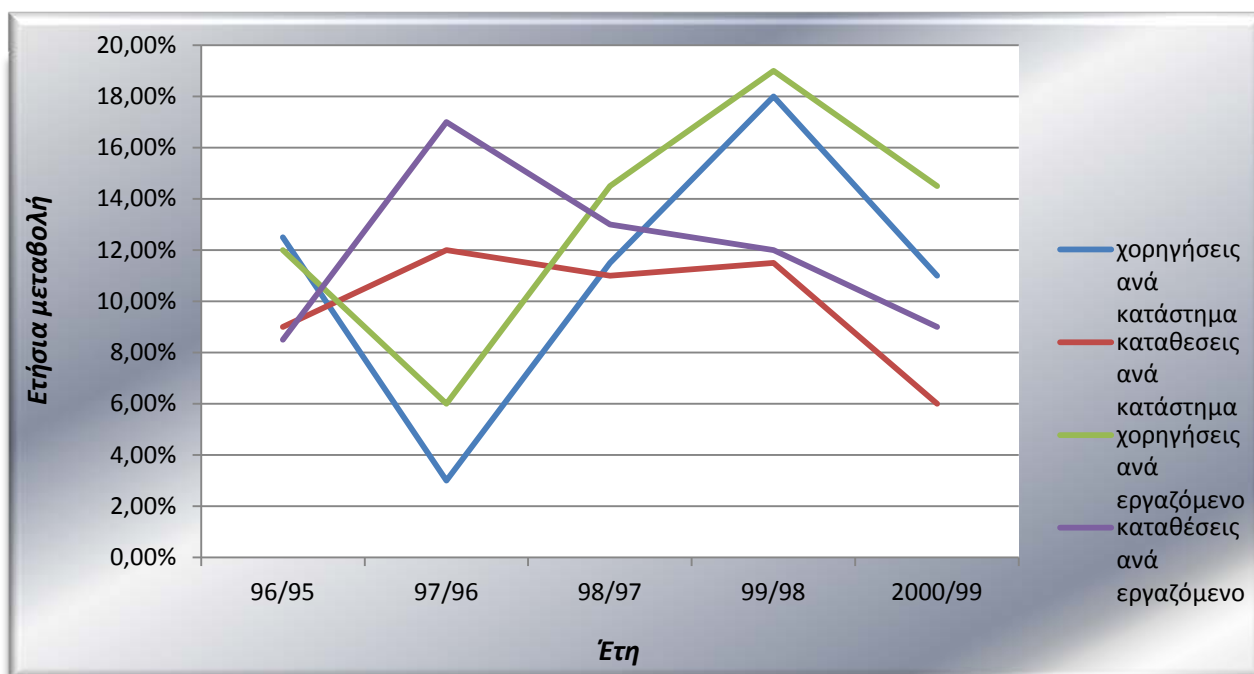
Διαχρονική Ανάλυση του ελληνικού τραπεζικού τομέα (περίοδος 1990-2003), Κλήμης Κωνσταντίνος-Σταύρος Τσόπογλου ,σελ. 79

Ετήσια μεταβολή μεγεθών Τραπεζικού κλάδου (1990-1995)

Κωνσταντίνος-Σταύρος Τσόπογλου ,σελ. 79

Ετήσια μεταβολή δεικτών καταθέσεων & χορηγήσεων ανά μονάδα παραγωγής

Διαχρονική Ανάλυση του ελληνικού τραπεζικού τομέα (περίοδος 1990-2003), Κλήμης

Κωνσταντίνος-Σταύρος Τσόπογλου ,σελ. 85

2.1.2 Πιστωτική κάρτα

Υπάρχει ένα τραπεζικό προϊόν που ενώ τα προηγούμενα χρόνια ήταν σε περιορισμένη χρήση, τώρα αυτήν περίοδο από τα μέσα της δεκαετίας, αλλά ακόμη περισσότερο στο τέλος της περιόδου αυτής, αρχίζει κι εξαπλώνεται στο ελληνικό εμπόριο: είναι η **πιστωτική κάρτα**. Η πιστωτική κάρτα αν και στις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης ήταν αρκετά διαδεδομένη ήδη από την προηγούμενη δεκαετία, στην Ελλάδα υπολειπόταν σε χρήση.

Για την Ελλάδα μερικοί από τους λόγους που η πιστωτική κάρτα δεν ήταν διαδεδομένη αρκετά είναι οι παρακάτω:

- **Περιορισμοί τραπεζών.** Οι ίδιες οι τράπεζες είχαν θέσει όρια ως προς του πελάτες που μπορούσαν να έχουν πρόσβαση στο συγκεκριμένο προϊόν. Συνήθως προορίζονταν για ευκατάστατους πελάτες οι οποίοι είχαν μεγάλα υπόλοιπα στους λογαριασμούς, επιχειρηματίες και γενικότερα πελάτες που παρουσίαζαν μηδενικά ποσοστά και πιθανότητες επισφαλειών. Σε καμία περίπτωση δεν ήθελαν να έχουν την παραμικρή πιθανότητα απώλειας χρήματος καθότι η πιστωτική κάρτα χορηγείται ακόμη και σήμερα χωρίς κάποια εγγύηση ή ενέχυρο. Είναι λοιπόν μια χωρίς εξασφάλιση παροχή δυνατότητας αγοράς αγαθών με δυνατότητα μετέπειτα εξόφλησης (ολική ή σε δόσεις με αντίστοιχη καταβολή ενός ελάχιστου ποσού κάθε μήνα).
- **Μικρή υποστήριξη από την εγχώρια αγορά.** Η ίδια η αγορά αντιμετώπιζε την αγορά με πιστωτική κάρτα ως «εμπόδιο» στη ρευστότητα. Το γεγονός ότι η αγορά με πιστωτική κάρτα εκείνη την περίοδο είτε με μηχανάκι P.O.S²⁹ (pos) είτε με imprinter³⁰ (αποτυπώνοντας τα στοιχεία της κάρτας σε ειδικό χαρτί που χορηγούνταν από τις τράπεζες) σήμαινε ότι η είσπραξη των χρημάτων γινόταν (και γίνεται ακόμη και σήμερα) μετά από ορισμένες εργασίες. Στη δε χρήση imprinter δεν υπήρχε καν η δυνατότητα επιβεβαίωσης για την ύπαρξη υπολοίπου σε πραγματικό χρόνο. Ο ιδιοκτήτης των μηχανημάτων έπρεπε να αποστείλει «πακέτο» των αγορών με πιστωτική κάρτα στην τράπεζα μέσω του μηχανήματος

²⁹ <http://www.eurobank.gr/online/home/generic.aspx?id=1062&mid=972&lang=gr>

³⁰ <http://www.savantor.com/FinancialGlossary.asp?ArticleRef=408&Article=Imprinter>

P.O.S. ενώ ακόμη πιο δύσκολη ήταν η συλλογή των χρημάτων μέσω imprinter καθώς έπρεπε να μεταβεί ο ίδιος στις τράπεζες που τηρούσε λογαριασμό για να απαιτήσει τις πληρωμές. Οι κάτοχοι των P.O.S. επιβαρύνονται σε αρκετές περιπτώσεις με έξοδα και προμήθειες για τη χορήγηση του μηχανήματος από την τράπεζα, ανάλογα με την τιμολογιακή πολιτική της, πράγμα που λειτουργεί ως αντικίνητρο.

- **Περιορισμοί στο δίκτυο της αγοράς.** Είναι σίγουρο ότι ειδικότερα στις αρχές της περιόδου μία από τις δυσκολίες για την ευρεία χρήση των πιστωτικών καρτών είναι και η έλλειψη υποδομής της χώρας για ένα τέτοιο δίκτυο. Ακόμη και στις αρχές κοντά στα 1990 στην επαρχία κυρίως και στις τουριστικές κι απόμακρες περιοχές δεν υπήρχαν οι κατάλληλες τηλεφωνικές γραμμές που θα μπορούσαν να υποστηρίξουν τη χρήση τους. Αργότερα όμως με την ευρύτερη εξάπλωση του δικτύου και την εισαγωγή νέων γραμμών σε αυτό βοήθησε να προωθηθεί η χρήση της πιστωτικής κάρτας. Αυτό διότι η αποστολή πακέτων από τους εμπόρους και κυρίως σε ό,τι αφορά αγορές που πραγματοποιούν αλλοδαποί σε μια οποιαδήποτε χώρα προϋποθέτει την ύπαρξη κατάλληλων υποδομών στο δίκτυο για την ορθή λειτουργία των P.O.S.
- **Άγνοια και φόβος των πολιτών.** Σίγουρα στην Ελλάδα την περίοδο εκείνη δεν υπήρχαν πολλοί που να γνωρίζουν αρκετά για τις πιστωτικές κάρτες. Από τη μια πλευρά η άγνοια στους περισσότερους πολίτες για το πως λειτουργεί μια κάρτα, πως πληρώνεται και τι ευκολίες προσφέρει στις αγορές δε συντελούσαν σε μια εντατικότερη διάδοσή τους. Από την άλλη μεριά ο φόβος για τον τρόπο χρήσης που είναι συνέπεια της άγνοιας για τυχόν δυσάρεστες συνέπειες από τη χρήση της επιβράδυνε τη διάδοσή τους. Τέλος οι πολίτες διακατέχονταν από την προτίμηση στην καταβολή μετρητών σε πραγματικό χρόνο παρά για την αναμονή και την εμπλοκή τους σε «περίπλοκες» διαδικασίες που ούτε γνώριζαν αλλά και δεν προτίθετο να εμπλακούν. Τα υψηλά επιτόκια, οι επιπλέον χρεώσεις σε περιπτώσεις μη καταβολής του υπολοίπου ή της ελάχιστης δόσης, η ετήσια συνδρομή που χρεώνονται οι χρήστες των πιστωτικών καρτών

αποτελούσαν (κι αποτελούν) επιπλέον λόγοι που δεν προχωρούσαν (και δεν προχωρούν πλέον) στην απόκτηση κάρτας οι καταναλωτές.

Λόγω των παραπάνω λόγων οι πιστωτικές κάρτες παρουσίαζαν μια περιορισμένη χρήση στην ελληνική οικονομία. Όσο όμως προχωράμε προς το τέλος της εξεταζόμενης περιόδου υπάρχει μια τάση για αύξηση στη χρήση τους³¹. Τόσο η εξέλιξη του δικτύου αγορών όσο και το γεγονός ότι οι πολίτες ενημερώνονταν καλύτερα και πληρέστερα για τις ευκολίες πληρωμής που προσέφεραν βοήθησαν ώστε να γίνουν ευρέως γνωστές. Ποιες είναι οι ευκολίες³² που συντέλεσαν στην εξάπλωσή τους³³;

- **Ευκολίες πληρωμής.** Η πιστωτική κάρτα δίνει την δυνατότητα αγοράς αγαθών με υποχρέωση την καταβολή ενός ελάχιστου ποσού που υπολογίζεται επάνω στο συνολικό ποσό οφειλής (συνήθως 2%). Ο κάτοχος της πιστωτικής κάρτας λοιπόν καταβάλλει ένα σημαντικά χαμηλότερο τίμημα από τη συνολική οφειλή, πράγμα που σημαίνει ότι σε περίπτωση αδυναμίας εξόφλησης, αρκεί η καταβολή ενός μικρού ποσού.
- **Μεγαλύτερη ασφάλεια έναντι των μετρητών.** Σε περίπτωση απώλειας ή κλοπής μετρητών λογικό είναι ότι αυτή είναι οριστική. Στην περίπτωση όμως των πιστωτικών καρτών αυτό σημαίνει ότι με μια εντολή του δικαιούχου της κάρτας διασφαλίζεται η απώλεια χρηματικών πόρων με ακύρωση της πιστωτικής κάρτας και επανέκδοση καινούργιας. Βέβαια σε παλαιότερα χρόνια υπήρχε δυνατότητα αντιγραφής της κάρτας από επιτήδειους αλλά τα τελευταία χρόνια με τη χρήση chip σε όλες σχεδόν τις κάρτες ο κίνδυνος τείνει να εκλείψει. Ειδικότερα σε ό,τι αφορά ταξίδια στο εξωτερικό σχεδόν εξαλείφει την πιθανότητα απώλειας χρήματος.

³¹ «Πλαστικό Χρήμα: Διευκόλυνση του καταναλωτή», Έφη Καραγεωργού, Ένωση Ελλήνων Τραπεζών, σελ 101-108

³² Πιστωτική κάρτα Σίσσυ-Σπριδούλα Π.Τσίρου(2.2.1 Οι βασικές λειτουργίες της πιστωτικής κάρτας σελ91,2.2.1.1. Η πιστωτική κάρτα ως μέσο πληρωμής σελ91,2.2.1.2. Η πιστωτική κάρτα ως μέσο πίστωσης σελ91,2.2.1.3. Η εγγυητική λειτουργία της πιστωτικής κάρτας σελ93)

³³ <http://www.moneyexpert.gr/default.aspx?pid=73&la=1#%CE%A4%CE%B9%20%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9%20%CE%B7%20%CF%80%CE%B9%CF%83%CF%84%CF%89%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%BA%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B1>

- **Δυνατότητα αγοράς με δόσεις.** Η δυνατότητα αγοράς με δόσεις προσδίδει τη δυνατότητα να εξοφληθεί μία αγορά με καταβολή ενός ποσού ανά μήνα κι όχι ολόκληρο το ποσό. Έτσι μια αγορά π.χ. 600€ σε 6 άτοκες δόσεις σημαίνει καταβολή 100€ ανά μήνα για 6 μήνες. Σε περίπτωση όμως που ο κάτοχος ή ο συνοφειλέτης της κάρτας δεν καταβάλει το ποσό των 100€, τότε επιβαρύνεται με τόκους λόγω ανεξόφλητου υπολοίπου με επιτόκιο που καθορίζεται από την τράπεζα που χορηγεί την κάρτα. Στην περίπτωση της αγοράς με δόσεις, προτού το ποσό διαιρεθεί σε δόσεις, είναι απαραίτητο να υπάρχει αρχικά το πλήρες υπόλοιπο της αγοράς ως διαθέσιμο και στη συνέχεια καταχωρείται σε δόσεις.

- **Ευκολία στη χρήση.** Η χρήση μιας πιστωτικής κάρτας δεν προϋποθέτει ιδιαίτερες γνώσεις παρά μόνο το ακριβές υπόλοιπό της σε κάθε στιγμή για να γνωρίζει ο κάτοχος τι ποσό μπορεί να διαθέσει ή να κάνει ανάληψη και την απομνημόνευση (πλέον) του τετραψήφιου PIN (personal identification number). Τόσο στη χρήση για αγορές όσο και στην ανάληψη μετρητών δεν απαιτείται κάποιος ιδιαίτερος χειρισμός. Απαιτείται μάλλον περισσότερη σύνεση στη χρήση λόγω διαφόρων χρεώσεων, τις οποίες θα αναλύσουμε αμέσως παρακάτω.

Στην Ελλάδα η αγορά πιστωτικών καρτών σημείωσε εντυπωσιακή άνοδο μετά το 1995³⁴. Ο αριθμός των καρτών σε κυκλοφορία στη χώρα μας τριπλασιάστηκε ενώ τα υπόλοιπα στους λογαριασμούς των καρτών (δηλαδή τα χρέη σε κάρτες) οκταπλασιάστηκαν. Στην εξέλιξη αυτή συνέβαλε ο περιορισμός ή και η εξάλειψη ορισμένων από τους παράγοντες που αναφέραμε. Επίσης διάφοροι ισχύοντες περιορισμοί για την καταναλωτική πίστη τελικά οδήγησαν σημαντική μερίδα του κοινού στην αναζήτηση κάλυψης των καταναλωτικών τους αγαθών με πιστωτικές κάρτες, σε ορισμένες δε περιπτώσεις περισσότερες από μία ανά πιστούχο.

Φτάνοντας στο τέλος της περιόδου να σημειώσουμε ότι περισσότερες από 1.800.000 είναι οι πιστωτικές κάρτες που χρησιμοποιούν οι Έλληνες στις συναλλαγές τους. Την πρωτιά έχει η πιστωτική κάρτα Visa (περισσότερες από 900.000 κάρτες έχουν

³⁴ «Πλαστικό Χρήμα: Διευκόλυνση του καταναλωτή», Έφη Καραγεωργίου, Ένωση Ελλήνων Τραπεζών, σελ 101-108

εκδοθεί στη χώρα μας) η οποία κατέχει το 50% της αγοράς, ενώ το άλλο 50% μοιράζονται κατά σειρά η MasterCard, η American Express και η Diners. Το 1999³⁵ η Ελλάδα είχε ευρωπαϊκή πρωτιά όσον αφορά την αύξηση των καρτών σε τεμάχια, ρυθμός που παρουσίασε άνοδο κατά 54,2% σε σχέση με το 1998. Ενώ ο τζίρος το 1999 ξεπέρασε τα 800 δισ. δραχμές. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Στατιστικού Δελτίου Οικονομικής Συγκυρίας της Τράπεζας Ελλάδος για το 1999, το πρώτο τρίμηνο του έτους το χρέος των καταναλωτών προς τις εμπορικές τράπεζες από καταναλωτικά δάνεια και πιστωτικές κάρτες έφτανε το 1 τρις. 276 δισ. δραχμές, αυξημένο κατά 21% σε σχέση με το αντίστοιχο προηγούμενο διάστημα (1τρις.54δισ.δρχ.)

Αριθμός Πιστωτικών καρτών	
1995	1.058.000
1996	1.060.000
1997	1.526.000
1998	1.513.000
1999	2.014.000
2000	3.030.152
Πηγή: ECB, Μάρτιος 2006	

2.1.3 Καταναλωτικά δάνεια

Όσον αφορά τα καταναλωτικά δάνεια δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία για τη διακύμανση της ζήτησης για καταναλωτικά δάνεια. Το μόνο σίγουρο ήταν ότι ο αριθμός τους δεν ήταν αρκετά υψηλός. Αυτό κυρίως οφειλόταν στο υψηλό επιτόκιο που τα καθιστούσε αρκετά «ακριβά».

Σταδιακά όμως το επιτόκιο μειωνόταν ανά έτος. Η αύξηση του ανταγωνισμού ανάμεσα στα τραπεζικά ιδρύματα όσο κινούμαστε προς το τέλος της περιόδου θα πιέσει για πτώση των επιτοκίων στις χορηγήσεις, απλούστευση των διαδικασιών αίτησης χορηγήσεων και μείωση του χρόνου εκταμίευσης. Σίγουρα όμως όπως και στην

³⁵ Πηγή: ECB, Μάρτιος 2006

περίπτωση των πιστωτικών καρτών, έτσι κι εδώ υπήρχαν διαδικασίες που δυσχέραιναν τη ζήτηση για αυτά τα προϊόντα ή τα καθιστούσαν όχι εύκολα προσβάσιμα.

Μεγάλες αλλαγές συντελούν εν τέλει στην απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, προς το συμφέρον όσων ενδιαφέρονται για χορηγήσεις δανείων. Οι αλλαγές αυτές αφορούν την απελευθέρωση των συναλλαγών των αγαθών, κεφαλαίων και υπηρεσιών στα πλαίσια της ελεύθερης οικονομίας, την κατάργηση των πολλαπλών δεσμεύσεων και πρόσθετων χρεώσεων κάνοντας τα προϊόντα αυτά πιο ελκυστικά και προσβάσιμα, την άρση πληθώρας διοικητικών κανόνων από το πιστωτικό σύστημα και τη νομοθέτηση διαφόρων κανονισμών εποπτείας του τραπεζικού συστήματος.

Η παραδοσιακή τραπεζική λειτουργία επηρεάστηκε τόσο από την αύξηση του ανταγωνισμού όσον αφορά την εξέλιξη στους τρόπους πληρωμής υπηρεσιών αλλά επίσης και από τις παραδοσιακές εργασίες, όπως στις καταθέσεις που αναφέραμε παραπάνω και στις χορηγήσεις. Τα κοινά πρότυπα επάνω στα οποία στηρίχθηκε το παραδοσιακό τραπεζικό μοντέλο είναι σε γενικές γραμμές τα εξής:

- Σημαντικές διαφορές-αποκλίσεις επιτοκίων μεταξύ επιτοκίων καταθέσεων και χορηγήσεων, το οποίο είχε μεγαλύτερο όφελος και από τη χρήση μη τοκοφόρων καταθέσεων (καταθέσεις όψεως κυρίως).
- Κατάργηση χρεώσεων σε διάφορες υπηρεσίες και σε συστήματα πληρωμών υποχρεώσεων αλλά και επιπλέον δωρεάν τρόποι διακανονισμού υποχρεώσεων.

Με αυτά τα δεδομένα η ανάπτυξη του τραπεζικού συστήματος έχει στηριχθεί στην άντληση αποταμιευτικών πόρων με χαμηλό κόστος και στην παροχή πίστης με υψηλές αποδόσεις, ενώ ο ανταγωνισμός αφορούσε περισσότερο το μέγεθος των δικτύων και την όσο το δυνατό πλησιέστερη προσέγγιση των πελατών και λιγότερο τις τιμές και την ποιότητα των προσφερομένων προϊόντων.

Η πρακτική αυτή άρχισε σταδιακά να αμφισβητείται καθώς η διεύρυνση των δυνατοτήτων επενδύσεων των αποταμιεύσεων, αφενός, όσο και η αύξηση των δυνατοτήτων άντλησης πόρων, αφετέρου, αύξησε τις επιλογές των αποταμιευτών και των δανειζομένων. Από την μια πλευρά η ποικιλομορφία αποταμιευτικών επιλογών, η δραστηριότητα των εταιρειών συλλογικών επενδύσεων (αμοιβαία κεφάλαια και εταιρείες επενδύσεων χαρτοφυλακίου), όπως και η δυνατότητα άμεσης επένδυσης σε οργανωμένα χρηματιστήρια αύξησε τις επενδυτικές επιλογές και τις αποδόσεις τους.

Από την άλλη πλευρά η άρση των διαχωριστικών γραμμών στην παροχή πίστης, η δυνατότητα άντλησης πόρων απευθείας από τις κεφαλαιαγορές και τις χρηματαγορές ή/και εκτός των ορίων της χώρας αύξησε πλέον τις δυνατότητες δανεισμού και έτσι μείωσε το κόστος του. Με αυτά τα δεδομένα, οι τράπεζες αναγκάστηκαν να μειώσουν τα περιθώριά τους και να ανταγωνισθούν για την παραγωγή νέων και φθηνότερων προϊόντων.

Αποτέλεσμα των εξελίξεων ήταν στην περίοδο από το 1990 μέχρι και το 1996 (δηλαδή μια περίοδο που τα λαϊκά εισοδήματα υπέστησαν τις συνέπειες της γαλαζοπράσινης πολιτικής μονόπλευρης λιτότητας) να αυξηθούν κατακόρυφα τα τραπεζικά δάνεια για καταναλωτικούς σκοπούς. Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας της ICAP, τα υπόλοιπα καταναλωτικών δανείων (δηλαδή τα ανεξόφλητα καταναλωτικά δάνεια) είχαν φτάσει στο τέλος του 1996 τα 572 δισ. δρχ. και ήταν τετραπλάσια - σε σταθερές τιμές - συγκριτικά με το 1990.

Η εξέλιξη αυτή, εκτός του κινδύνου υπερχρέωσης για τα νοικοκυριά, δημιουργεί πρόσφορες συνθήκες και για την αναθέρμανση του πληθωρισμού. Ωστόσο, οι συντάκτες της έρευνας κρίνουν αναγκαία τη διατήρηση του υφιστάμενου πλαισίου της απελευθερωμένης αγοράς, καθώς παρατηρούν ότι τα μερίδια της καταναλωτικής πίστης, στο σύνολο των πιστώσεων στον ιδιωτικό τομέα, όπως επίσης και το μερίδιό της στην εγχώρια ιδιωτική κατανάλωση, παραμένουν σε σημαντικά χαμηλότερα επίπεδα σε σχέση με τις λοιπές ευρωπαϊκές χώρες.

Συγκεκριμένα, το μερίδιο της καταναλωτικής πίστης στο σύνολο των πιστώσεων σε ιδιώτες διευρύνθηκε στην Ελλάδα από 1,5% το 1990 σε 5,8% το 1996, ενώ μεταξύ 1990 και 1996 το μερίδιό της στην ιδιωτική κατανάλωση διαμορφώθηκε από 0,7% σε 2,6%. Την ίδια στιγμή, τα αντίστοιχα ποσοστά για το 1996 είναι για τη Γερμανία 11,4% και 19,1%, για την Αγγλία 9,5% και 15,6%, για την Πορτογαλία 8,7% και 8,5% και για την Ιρλανδία 10,4% και 14,9%.

Από τις δειγματοληπτικές έρευνες που διεξήχθησαν, διαπιστώθηκε ότι τα νοικοκυριά που χρησιμοποιούν πιστωτικές κάρτες είναι σχετικά υψηλού εισοδήματος, νεαρής ηλικίας και οι αρχηγοί τους ασκούν μη χειρωνακτικά επαγγέλματα. Τα νοικοκυριά που συνάπτουν καταναλωτικά δάνεια ανήκουν κυρίως στη μεσαία εισοδηματική κατηγορία, αλλά τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά τους δε διαφέρουν από

εκείνα των κατόχων πιστωτικών καρτών. Ωστόσο, το ποσοστό των νοικοκυριών που διαθέτει πιστωτική κάρτα (34%) είναι σημαντικά υψηλότερο από αυτό των νοικοκυριών που έκαναν χρήση καταναλωτικού δανείου (16%), αν και αναμένεται ότι η αγορά των πιστωτικών καρτών θα εμφανίσει χαμηλότερους ρυθμούς ανόδου κατά την επόμενη τριετία.

Έτσι, στο σύνολο των χορηγήσεων σε προϊόντα καταναλωτικής πίστης, το 38,5% αντιπροσωπεύει πιστωτικές κάρτες, το 33,5% καταναλωτικά δάνεια και το 28% προσωπικά (χωρίς δικαιολογητικά). Τα αντίστοιχα όμως ποσοστά το 1990 ήταν 85,1% για τις πιστωτικές κάρτες, 6,4% για τα καταναλωτικά και 8,5% για τα προσωπικά δάνεια.

Έτη	Ποσοστό (%) επί συνόλου Χορηγήσεων		
	Πιστωτικές Κάρτες	Καταναλωτικά Δάνεια	Προσωπικά Δάνεια
1990	85,1	6,4	8,5
1996	38,5	33,5	28

Για αντιληφθούμε καλύτερα τη μεταβολή των μεγεθών που αναλύσαμε παραπάνω, τα μετατρέπουμε σε γράφημα-«πίτα».

2.2 β' Περίοδος 2000-2004

Εισαγωγή

Η δεύτερη περίοδος που θα εξετάσουμε ξεκινάει από το 2000 κι επεκτείνεται έως το 2004. Επιλέγουμε αυτή την περίοδο διότι στην αρχή και τη λήξη της συντελούνται δύο σημαντικά γεγονότα για την ιστορία της Ελλάδος:

- Στην αρχή της περιόδου έχουμε την είσοδο της Ελλάδος στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η αλλαγή του εθνικού νομίσματος, η πλέον ενιαία νομισματική πολιτική αλλά και η επόπτευση της ελληνικής οικονομίας από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα δεσπόζουν από την μια πλευρά.
- Από την άλλη έχουμε τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004 που σηματοδοτούν το τέλος των σχετικά υψηλών ρυθμών ανάπτυξης και των μεγάλων επενδύσεων. Γενικότερα ο τραπεζικός κλάδος εκείνη την περίοδο διαγράφει ανοδική πορεία ακόμη κι αν σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να δείχνει σημάδια καμψής. Η αιτία είναι η

αύξηση των καταθέσεων των νοικοκυριών που συνέβησαν ιδιαίτερα προς το τέλος της προηγούμενης περιόδου και θα συνεχίσουν για κάποιο χρονικό διάστημα ακόμη να έχουν ανοδική πορεία.

2.2.1 Καταθέσεις

Αναφορικά με βάση τα δεδομένα της περιόδου τα οποία μας δίνονται από την Τράπεζα της Ελλάδος³⁶ εμείς θα εστιάσουμε στα σημεία στα οποία εξετάζουμε. Αναλυτικά λοιπόν έχουμε³⁷:

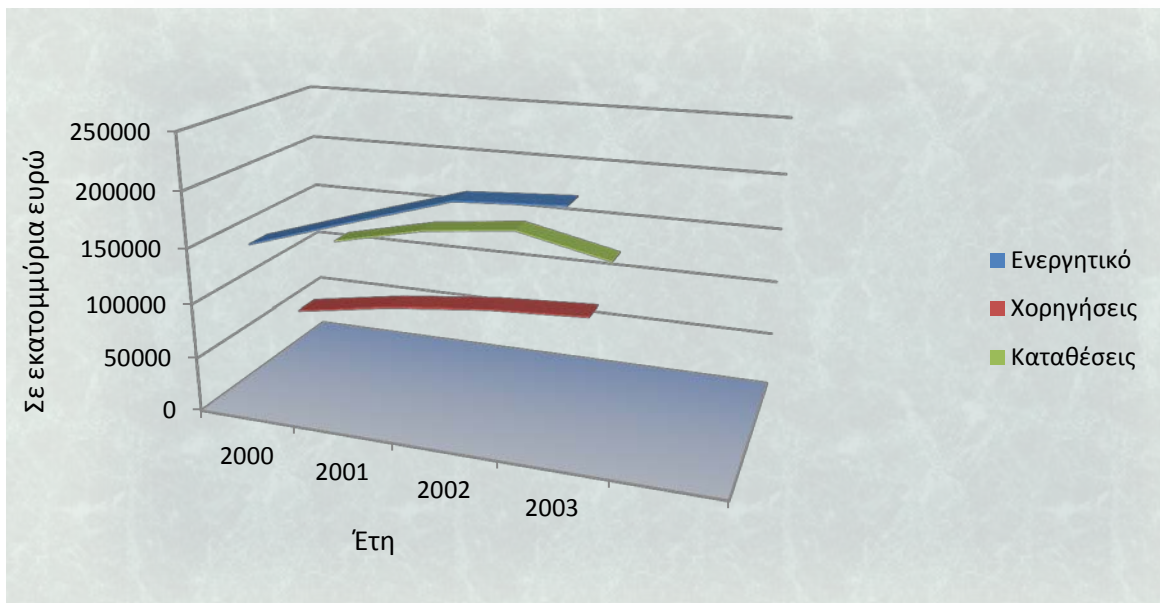
- ❖ αύξηση στο σύνολο του ενεργητικού του τραπεζικού τομέα αλλά με φθίνοντα ρυθμό 38,43%, όπως αυτός αναφέρεται για η διάρκεια της πρώτης τριετίας.
- ❖ Το σύνολο των χορηγήσεων ομοίως κι αυτό αυξάνεται, ακολουθώντας κι αυτό όμως φθίνοντα ρυθμό κατά 56,27%.
- ❖ Οι καταθέσεις εμφανίζουν μικτές τάσεις με τελικό αποτέλεσμα την άνοδο κατά 7%.
- ❖ Παρατηρούμε μείωση των εσόδων από τόκους, η οποία σωρευτικά αγγίζει το 42,5%, ενώ αντίθετα τα μη επιτοκιακά έσοδα έχουν σωρευτική άνοδο της τάξης 12,2%. Άρα οι τράπεζες προσπαθούν να εισπράξουν μέσα από την παροχή νέων και καινοτόμων εργασιών, αφού οι παραδοσιακές λειτουργίες δεν αποφέρουν το επιθυμητό αποτέλεσμα.
- ❖ ο αριθμός των τραπεζικών καταστημάτων παρουσιάζει μικτές τάσεις, με αύξηση του αριθμού στην πρώτη διετία και μετέπειτα μείωση στο επόμενο χρονικό διάστημα.
- ❖ ο δείκτης καταθέσεις ανά κατάσταση από το 2002 και μετά εμφανίζει τάσεις μείωσης κι αυτό διότι από την μια μεριά η αρνητική ή οριακή απόδοση των «κλασσικών αποταμιευτικών λογαριασμών» που σηματοδοτεί την αναζήτηση νέων αποδοτικότερων τρόπων επένδυσης των χρημάτων τους κι από την μεριά οι πελάτες των τραπεζών γενικότερα μειώνουν τις αποταμιεύσεις τους και χρησιμοποιούν περισσότερο διαθέσιμο εισόδημα.

³⁶ Τράπεζα της Ελλάδος, Οικ. Δελτίο 2003, Οικ. 2005

³⁷http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/News/PressReleases/DispItem.aspx?Item_ID=1644&List_ID=1af869f3-57fb-4de6-b9ae-bdfd83c66c95&Filter_by=DT

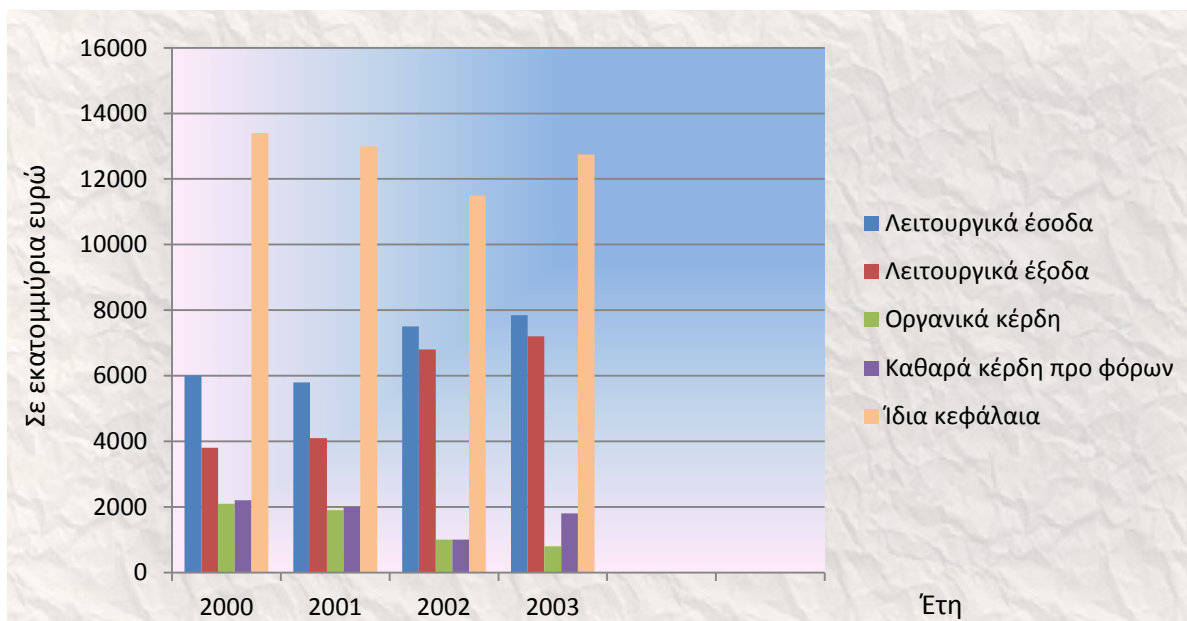
- ❖ αντιθέτως ο δείκτης χορηγήσεις ανά κατάσταση αυξάνεται με το εντυπωσιακό ποσοστό 35%. Παρατηρείται ιδιαίτερα ραγδαία αύξηση της καταναλωτικής αλλά και της στεγαστικής πίστης, με τις τράπεζες να είναι ιδιαίτερα «γενναιόδωρες» τόσο σχετικά με την ευκολία πρόσβασης όσο και με τη σχετική ευκολία έγκρισης τους, προσδοκώντας μελλοντική αύξηση εσόδων από τους τόκους, τα λοιπά έξοδα ή και τις συνδρομές από τις πιστωτικές κάρτες.
- ❖ Τέλος ο δείκτης των χορηγήσεις όπως θα δούμε στο παρακάτω διάγραμμα προς καταθέσεις ομοίως παρουσιάζει αυξητικές τάσεις. Αυτό οφείλεται στο γεγονός που αναφέραμε παραπάνω, ότι δηλαδή οι τράπεζες αναμένοντας να αυξήσουν την κερδοφορία τους μέσω των τόκων λόγω των υψηλών επιτοκίων που εισπράττουν από τα δάνεια που χορηγούν αλλά και τις πιστωτικές κάρτες μαζί με τις αντίστοιχες ετήσιες συνδρομές των τελευταίων.

Στοιχεία μεγεθών ελληνικού τραπεζικού κλάδου

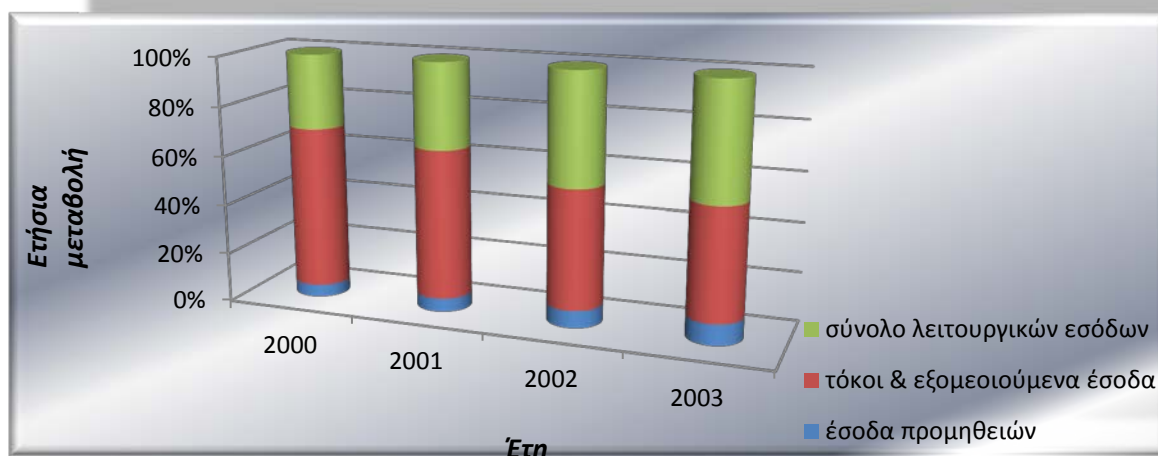
Διαχρονική Ανάλυση του ελληνικού τραπεζικού τομέα (περίοδος 1990-2003), Κλήμης Κωνσταντίνος-Σταύρος Τσόπογλου ,σελ. 87

Οικονομικά Στοιχεία Ελληνικού Τραπεζικού κλάδου

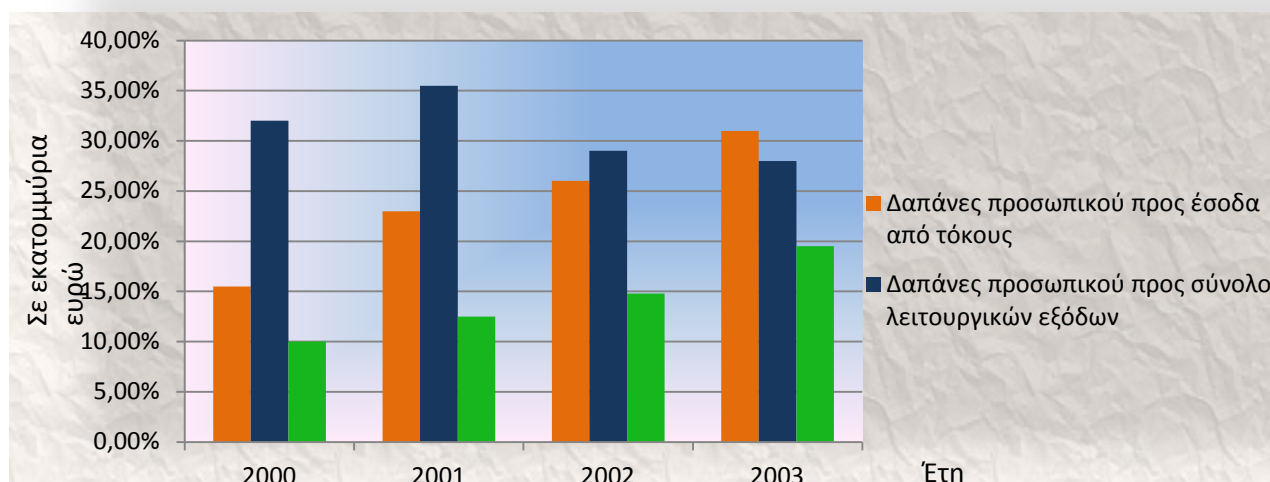
Διαχρονική Ανάλυση του ελληνικού τραπεζικού τομέα (περίοδος 1990-2003), Κλήμης Κωνσταντίνος-Σταύρος Τσόπογλου ,σελ. 88

Εξέλιξη σύνθεσης εσόδων τραπεζικού κλάδου

Διαχρονική Ανάλυση του ελληνικού τραπεζικού τομέα (περίοδος 1990-2003), Κλήμης Κωνσταντίνος-Σταύρος Τσόπογλου ,σελ. 88

Εξέλιξη δεικτών επιλεγμένων εσόδων-εξόδων

Διαχρονική Ανάλυση του ελληνικού τραπεζικού τομέα (περίοδος 1990-2003), Κλήμης
Κωνσταντίνος-Σταύρος Τσόπογλου ,σελ. 89

Παρόλα αυτά η αύξηση αυτή δε συνεχίζεται και στην υπό εξέταση περίοδο. Όπως είδαμε και στο αντίστοιχο διάγραμμα (Στοιχεία μεγεθών ελληνικού τραπεζικού κλάδου 2000-2003) τα νοικοκυριά σταματούν την αποταμίευση σταδιακά. Φυσικά μεγάλο ρόλο σε αυτό παίζει η «κλανθασμένη προσαρμογή» στο ευρώ. Η προσαρμογή των τιμών από την υφιστάμενη δραχμή στο νέο ευρώ έγινε σχετικά απότομα και χωρίς τις κατάλληλες επεμβάσεις του κράτους προκειμένου να συγκρατηθεί τότε ο πληθωρισμός. Έτσι το πιο σύνηθες φαινόμενο είναι οι τιμές σε δραχμή να μετατραπούν σε ευρώ χωρίς την αντίστοιχη προσαρμογή στο νέο νόμισμα.

Οι τράπεζες αντιλαμβανόμενες τις πιέσεις στην εσωτερική οικονομία για μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος και της αποταμίευσης βλέπουν ένα μόνο δρόμο επιβίωσης: την εντατικοποίηση των προσπαθειών τους έξοδο σε αγορές του εξωτερικού. Η άντληση κεφαλαίων και καταθέσεων από πηγές του εξωτερικού βοήθησε στην τόνωση της ρευστότητάς τους³⁸. Στην Ελλάδα ωστόσο για αντιμετωπιστεί μέρος της πτώσης των

³⁸http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CCkQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.euro2day.gr%2Fdm_documents%2F150207_maties_o_ikonomia.doc&ei=BG5qU_KQGYPt0gXpv4HYAQ&usg=AFQjCNEN5IYLN736R0r4oTFbg8hW6UD8hw&sig2=96DeSWmBmAmg1Y_1xTwDAQ&bvm=bv.66111022,d.d2k
(www.euro2day.com)

καταθέσεων και προκειμένου να προσελκύσουν νέους πελάτες υιοθετείται μια στρατηγική που στο εξωτερικό δεν ήταν νέα: η επέκταση του δικτύου καταστημάτων από λίγα, μεγάλα, κεντρικά και πολυδύναμα σε περισσότερα, μικρότερα, διασκορπισμένα και μικρότερου αριθμού εργαζομένων καταστήματα.

Σκοπός της ύπαρξης υποκαταστημάτων κοντά στον τόπο διαμονής αλλά κι εργασίας ιδιωτών κι επιχειρήσεων ήταν κυρίως η προσέλκυση νέων ή υφιστάμενων σε ανταγωνιστές καταθέσεων. Το ίδιο εξυπηρετούσε και στην χορήγηση πιστώσεων. Το σκεπτικό πίσω από τη στρατηγική αυτή είναι η εύκολη και γρήγορη πρόσβαση στο ενίοτε κατάστημα εξυπηρέτησης. Σε αυτό υποβοηθά και η τεχνολογική ανάπτυξη που συντελείται στο χώρο της τραπεζικής:

- **Μεγαλύτερο δίκτυο ΑΤΜ**³⁹. Το άνοιγμα μεγάλου αριθμού τραπεζικών καταστημάτων συνεπάγεται και εγκατάσταση περισσότερων μηχανημάτων αναλήψεων και καταθέσεων τα οποία πλέον προσφέρουν κι άλλες συναλλαγές με την κάρτα αναλήψεων (πχ μεταφορά από ένα λογαριασμό του δικαιούχου σε ένα άλλο ή πληρωμή λογαριασμών αργότερα). Περισσότερα ΑΤΜ σημαίνει ευκολότερη και γρηγορότερη πρόσβαση για τους πελάτες συνεπώς και αρτιότερη εξυπηρέτηση.
- **Ηλεκτρονική τραπεζική και phone banking**⁴⁰. Μέσω ενός ευρύτερου δικτύου καταστημάτων οι πελάτες είναι ευκολότερο να ενημερωθούν για νέους τρόπους διενέργειας συναλλαγών, είτε μέσω internet είτε με τη χρήση phone banking για τη διενέργεια συναλλαγών τηλεφωνικώς (από μια εντολή πληρωμής έως κι έμβασμα σε άλλη τράπεζα). Μια τράπεζα η οποία προσφέρει καινοτόμες λύσεις στην εξυπηρέτηση πελατών και που αποδεσμεύει χρόνο για τους πελάτες της, είναι ευκολότερο να τους κρατήσει.
- **Μηχανήματα αυτόματης εξυπηρέτησης**⁴¹. Ομοίως μηχανήματα αυτόματων πληρωμών (ΑΡΣ) εγκαθίστανται σταδιακά στα εσωτερικά των καταστημάτων με λειτουργίες που ολοένα κι αυξάνονται (πληρωμές λογαριασμών, ασφαλίσεων, καταθέσεις, πληρωμές Δημοσίου Τομέα κλπ)

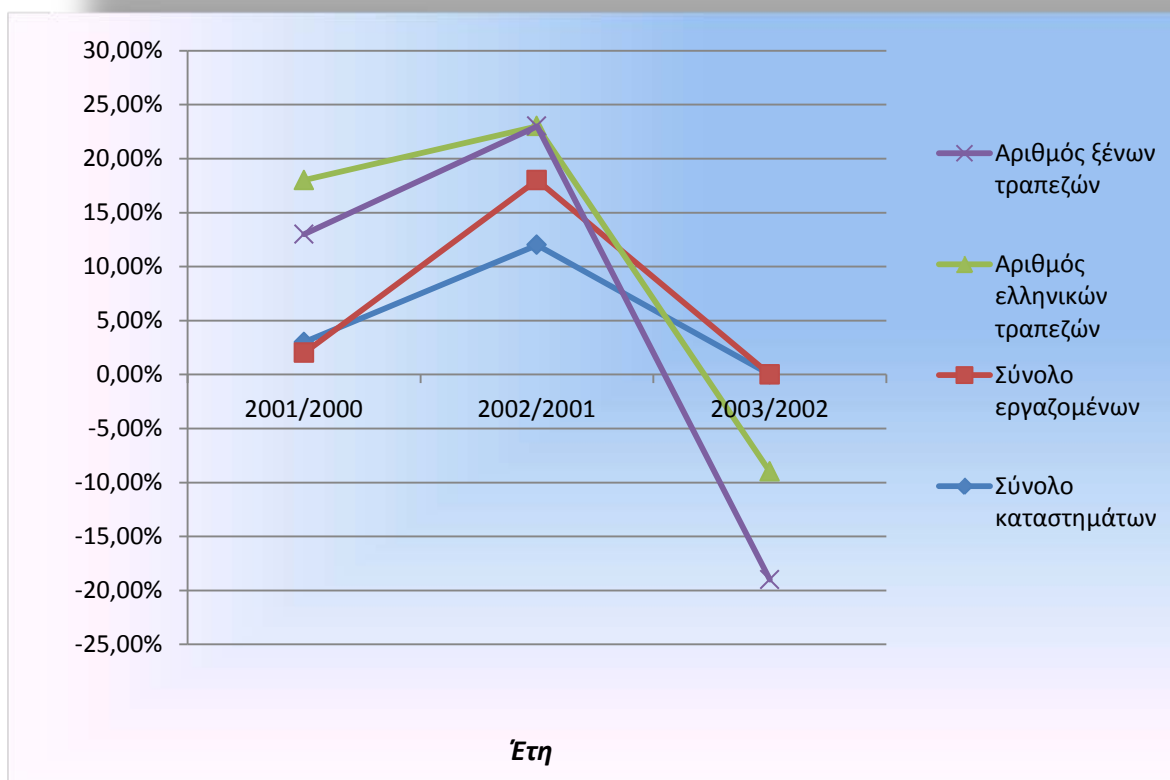
³⁹ <http://www.ethnodata.gr/Products.aspx?content=36&menuID=0-15-0>

⁴⁰ <http://www.piraeusbank.gr/el/idiotes/trapezikes-ypiresies/e-banking/ilektronika-kanalia-eksypiretisis/winbank-phone-banking>

⁴¹ <http://www.eurobank.rs/services/services/atms--aps-machines.1297.html>

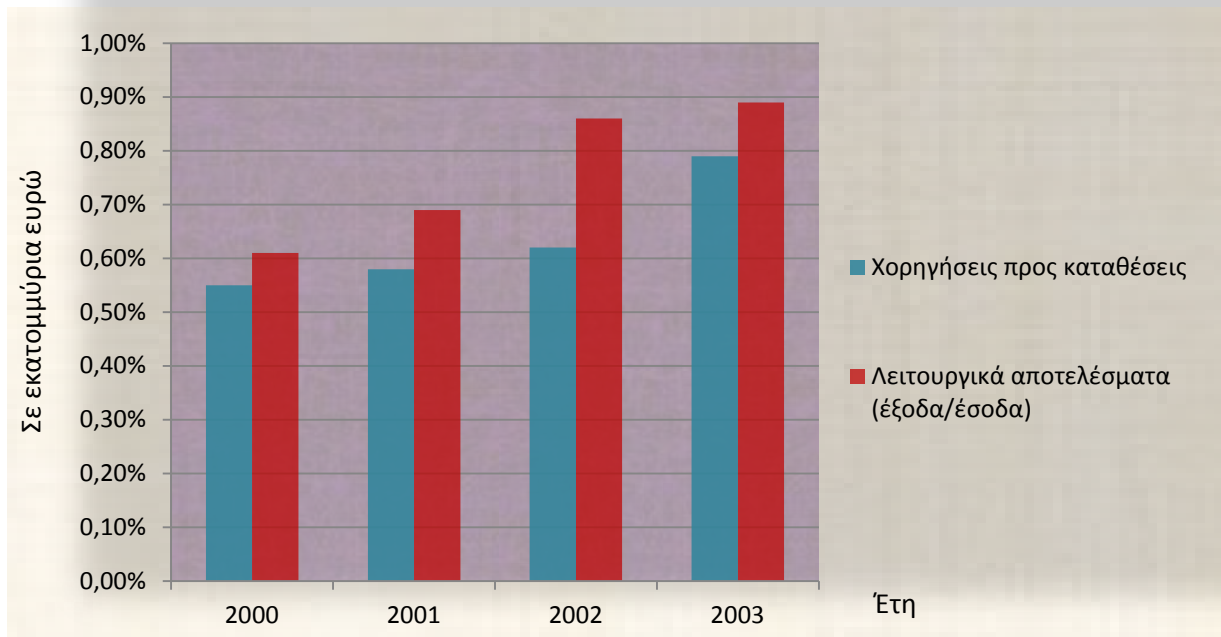
Όσο περισσότερα καταστήματα τόσο περισσότερα APS, άρα και αύξηση στις εισπράξεις προμηθειών από τη διενέργεια συναλλαγών

Ετήσια μεταβολή καταστημάτων κι απασχολούμενων τραπεζικού κλάδου

Διαχρονική Ανάλυση του ελληνικού τραπεζικού τομέα (περίοδος 1990-2003), Κλήμης Κωνσταντίνος-Σταύρος Τσόπογλου ,σελ. 84

Εξέλιξη δείκτη Χορηγήσεις προς Καταθέσεις και αποτελεσματικότητας κλάδου

Διαχρονική Ανάλυση του ελληνικού τραπεζικού τομέα (περίοδος 1990-2003), Κλήμης Κωνσταντίνος-Σταύρος Τσόπογλου ,σελ. 92

Αυτό που πρέπει επίσης να σημειώσουμε είναι ότι βάσει στοιχείων της Τράπεζας της Ελλάδος⁴² τα επιτόκια βρίσκονται σε αρκετά υψηλότερα επίπεδα από τα αντίστοιχα της ΕΚΤ, σε ορισμένες δε περιπτώσεις με μεγάλες αποκλίσεις. Όσο προχωράμε στο τέλος της περιόδου ακολουθείται σταδιακή μείωση και μεγαλύτερη σύγκλιση των επιτοκίων με αυτά της Ευρώπης. Αυτό θα φανεί εντονότερα στην τελευταία υπό εξέταση περίοδο

2.2.2 Πιστωτικές κάρτες

Στον τομέα των πιστωτικών καρτών παρατηρούμε αύξηση χρήσης της σε όλους τους τομείς. Τέσσερις είναι μάλλον οι λόγοι οι οποίοι οδήγησαν στην αύξηση χρήσης των πιστωτικών καρτών τόσο στην τρέχουσα περίοδο:

⁴² Τράπεζα της Ελλάδος, Οικ. Δελτίο 2005, Στατιστικό τμήμα

- ❖ Η μεγαλύτερη ευκολία στη διάθεση πιστωτικών καρτών όπως εξετάσαμε και στην προηγούμενη περίοδο. Οι τράπεζες ενδιαφέρονται να χορηγήσουν κάρτες προκειμένου να πετύχουν την είσπραξη εσόδων από τόκους και συνδρομές, ευρύτερη εξυπηρέτηση του πελατολογίου τους στις καθημερινές συναλλαγές τους και καλύτερο ποσοστό μεριδίου στην αγορά. Η οικονομική κατάσταση και το επίπεδο εισοδήματος της περιόδου προδιαθέτουν για αυξημένα έσοδα στο παρόν και στο μέλλον από τις πιστωτικές κάρτες.
- ❖ Νέες χρήσεις των πιστωτικών καρτών. Με την εξέλιξη του τρόπου πληρωμών διαφόρων υποχρεώσεων, την εισαγωγή νέων συναλλαγών (π.χ. πληρωμή εφορίας) αλλά και με την ολοένα αυξανόμενη ανάγκη για περισσότερο χρόνο, η χρήση της πιστωτικής κάρτας είναι ο ιδανικός τρόπος για αυτή την επίτευξη.
- ❖ Παροχή αγορών με άτοκες δόσεις. Ολοένα και περισσότερες εμπορικές επιχειρήσεις διαθέτουν μηχανήματα για αγορές με πιστωτική κάρτα. Η προσφερόμενη δυνατότητα για αγορές με άτοκες δόσεις αυξάνει το ποσοστό χρήσης τους.
- ❖ Ασφάλεια έναντι της απώλειας μετρητών. Η απώλεια μετρητών σίγουρα είναι οριστική και αμετάκλητη ενώ η απώλεια πιστωτικής κάρτας μπορεί να δηλωθεί άμεσα με σκοπό την ασφάλεια από παράνομες συναλλαγές και να αντικατασταθεί σε σύντομο χρονικό διάστημα. Ειδικότερα όσον αφορά ταξίδια στο εξωτερικό αποτελεί την καλύτερη λύση τόσο στα προαναφερθέντα αλλά και την παράβλεψη μετατροπής και διακράτησης μεγάλου ποσού μετρητών ή συναλλάγματος.

Έτσι παρατηρείται μεγαλύτερη διείσδυση στην ελληνική αγορά και φαίνεται και από τον τριπλασιασμό των υπολοίπων στο διάστημα 2001-2004, καθώς από 3,72 δις. ευρώ το 2001, αυξάνονται σε 7,66 προς τα τέλη του 2004. Ιδιαίτερα δε αν σκεφτούμε ότι ο αριθμός των πιστωτικών καρτών πριν από μια δεκαετία ήταν 1.419.000 και το 2004 βρισκόμαστε περίπου στις 11.000.000 πιστωτικές κάρτες, αντιλαμβανόμαστε τη μεγάλη

μεταστροφή του καταναλωτικού κοινού. Ο παρακάτω πίνακας αποτυπώνει καλύτερα την εξέλιξη των πιστωτικών καρτών⁴³.

Έτος	Αριθμός Πιστωτικών καρτών
2000	3.030.152
2001	4.144.125
2002	5.157.069
2003	5.579.879
2004	5.641.932

Πηγή: ECB, Μάρτιος 2006

Μια σημαντική παρατήρηση είναι ότι στα έτη 2000, 2001 και 2002 ο αριθμός τους αυξάνεται ανά ένα εκατομμύριο ανά έτος, δείγμα της απελευθέρωσης της αγοράς στη χρήση πιστωτικών καρτών. Αυτό μπορούμε να το διαπιστώσουμε κι από τον παρακάτω πίνακα που μας παρουσιάζει ποσοστό χρήσης πιστωτικών καρτών ανά συνόλου αγορών.

Ποσοστό (%) συναλλαγών με πιστωτικές κάρτες		
ΕΤΟΣ	ΕΛΛΑΔΑ	ΕΥΡΩΖΩΝΗ
2000	98,8%	13%
2001	85%	18,8%
2002	83%	12%
2003	85,3%	12%
2004	92,65%	11,8%

Πηγή: ECB, Μάρτιος 2006

⁴³ «Πλαστικό Χρήμα: Διευκόλυνση του καταναλωτή», Έφη Καραγεωργού, Ένωση Ελλήνων Τραπεζών, σελ 103-108

Στην Ελλάδα λοιπόν σημειώνονται ποσοστά ρεκόρ στη χρήση πιστωτικών καρτών σε αντίθεση με τους υπόλοιπους ευρωπαίους που μάλλον τη χρησιμοποιούν μόνο όταν χρειάζεται. Διαφαίνεται λοιπόν στην αγορά η τάση για χρήση του οποιουδήποτε μέσου διαθέτει ο Έλληνας προκειμένου να αποκτήσει αυτά που χρειάζεται ή που θεωρεί ότι είναι απαραίτητα, έστω και με «δανειζόμενα κεφάλαια». Όμως δε λογαριάζει το κόστος χρήματος στο οποίο υποβάλλεται με τη χρήση της πιστωτικής κάρτας αλλά αντίθετα προχωρεί σε αλόγιστη χρήση της, τα αποτελέσματα της οποίας θα φανούν σ βάθος χρόνου, ακόμα κι τα ποσά σε σχέση με την ευρωζώνη είναι αρκετά μικρότερα όπως μας δείχνει ο παρακάτω πίνακας.

Αξία συναλλαγών με πιστωτικές και χρεωστικές κάρτες ανά κάτοικο (ευρώ)		
ΕΤΟΣ	ΕΛΛΑΔΑ	ΕΥΡΩΖΩΝΗ
2000	287	1403
2001	267	1560
2002	279	2471
2003	479	2067
2004	543	2318
<i>Πηγή: ECB, Μάρτιος 2006</i>		

2.2.3 Καταναλωτικά δάνεια

Στην περίοδο από το 2000 έως και τους Ολυμπιακούς Αγώνες παρατηρείται σημαντική αύξηση των χορηγήσεων. Η ταχεία αύξηση του δανεισμού που παρατηρείται προς τα νοικοκυριά, είναι ιδιαίτερα αντιληπτή αν αναλογιστούμε ότι με βάση τα δεδομένα της Τράπεζας της Ελλάδος τα τελευταία αύξησαν το δανεισμό τους από 9,3% του ΑΕΠ στο τέλος του 1998 σε 26,2% του ΑΕΠ στο τέλος του 2003. Η εξέλιξη αυτή αντανάκλα το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια η πρόσβαση στο δανεισμό έχει καταστεί ευκολότερη.

Τα νοικοκυριά αρχίζουν και δανείζονται με ολοένα και περισσότερο ποσοστό αλλά και συχνότερα. Η αύξηση του ρυθμού ανάπτυξης προκειμένου να κρατηθεί σταθερή

πρέπει να τροφοδοτηθεί με ρευστό. Οι νέες καταναλωτικές ανάγκες και συνήθειες πιέζουν για προσφυγή στο δανεισμό, αλλά κι οι μεταβολές στο σύστημα δανεισμού από τις τράπεζες συγκλίνουν στην ανάπτυξη των χορηγήσεων.

Οι λόγοι που λοιπόν στην αύξηση του δανεισμού μέσω του τραπεζικού τομέα είναι⁴⁴:

- ✓ *οι τράπεζες κάνουν ευκολότερες τις διαδικασίες πρόσβασης των νοικοκυριών στα καταναλωτικά δάνεια αλλά χαλαρώνουν και τους περιορισμούς στα χορηγηθέντα ποσά.*
- ✓ *Μείωση των επιτοκίων των καταναλωτικών δανείων τα καταστούν φθηνότερα.*
- ✓ *ειδικά δάνεια για κάθε ανάγκη των νοικοκυριών (διακοποδάνεια, εορτοδάνεια κλπ.*

Ειδικά για τα τελευταία να αναφέρουμε ενδεικτικά ότι τα προϊόντα αυτά έχουν σα σκοπό την κάλυψη ιδιαίτερων αναγκών των καταναλωτών, με συγκεκριμένες διευκολύνσεις πληρωμής, μεγάλη περίοδο αποπληρωμής, περιόδους χάριτος στην αρχή της αποπληρωμής κλπ. Το εύκολο χρήμα όπως αυτό χορηγείται από τις τράπεζες στοχεύει στην προσέλκυση νέων πελατών. Βάσει πληροφοριών από τα πιστωτικά ιδρύματα της περιόδου, το δίμηνο Δεκέμβριος 2003 - Ιανουάριος 2004, όπου αυξήθηκε η μάχη μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων στην καταναλωτική πίστη μετά τις τροποποιήσεις στο θεσμικό πλαίσιο των δανειοδοτήσεων, χορηγήθηκαν περισσότερα από 311 εκατ. ευρώ μόνο από προσωπικά δάνεια, όταν την αντίστοιχη περίοδο του 2002 οι χορηγήσεις δεν ξεπέρασαν τα 60 εκατ. ευρώ. Πρόκειται για αύξηση που ξεπερνά το 430%.

Η σύγκριση των νέων δανειοδοτήσεων μεταξύ του Πάσχα του 2003 και του 2004 είναι ακόμη πιο εντυπωσιακή, καθώς η αύξηση των «εορτοδανείων» ξεπέρασε το 2.000% Συγκεκριμένα, βάσει των ίδιων εκθέσεων, το 2003 τους δύο μήνες που οι τράπεζες προσέφεραν τα λεγόμενα «πασχαλοδάνεια» οι εκταμιεύσεις ανήλθαν σε 21,5 εκατ. ευρώ και την αντίστοιχη περίοδο του 2004 ξεπέρασαν τα 455 εκατ. ευρώ. Ανάλογη είναι η εικόνα και στην καλοκαιρινή σεζόν όπου διατίθενται τα «διακοποδάνεια». Είναι χαρακτηριστικό ότι τους τρεις καλοκαιρινούς μήνες του 2004 οι χορηγήσεις προσωπικών

⁴⁴ <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=162135>

δανείων έφθασαν τα 620 εκατ. ευρώ όταν την αντίστοιχη περίοδο του 2003 είχαν ανέλθει σε 267 εκατ. ευρώ, ήτοι αυξήθηκαν κατά 132%. Η έκρηξη της ζήτησης για την εν λόγω κατηγορία προϊόντων έχει εκτοξεύσει τον ρυθμό ανάπτυξής της στο 68% από 35% στο σύνολο του 2003. Τους πρώτους επτά μήνες του 2004 έχουν χορηγηθεί από τις εμπορικές τράπεζες περισσότερα από 1,6 δισ. ευρώ έναντι μόλις 373 εκατ. ευρώ την αντίστοιχη περυσινή περίοδο. Πρόκειται για αύξηση της τάξης του 330%.

Όμως όσον αφορά τις τράπεζες, η συνεχιζόμενη ταχεία αύξηση των χορηγούμενων δανείων προς τα νοικοκυριά ενισχύει την πιθανότητα να αυξηθεί ο πιστωτικός κίνδυνος. Επομένως, η ενδυνάμωση των συστημάτων διοίκησης και διαχείρισης κινδύνων αποτελεί μόνιμη ανάγκη για τις τράπεζες. Εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε ότι σε ορισμένες περιπτώσεις ο ευκολότερος πλέον λόγω συνθηκών και τεχνολογίας διατραπεζικός δανεισμός για μεγάλες χορηγήσεις αυξάνει την κυκλοφοριακή ταχύτητα του χρήματος στην εγχώρια και ξένη αγορά, κυρίως εντός ζώνης ευρώ.

Όμως όσο πάμε προς το τέλος της περιόδου στο 2004 ο υψηλός ρυθμός χορηγήσεων θα πιέσει για μείωση των τελευταίων. Βάσει του Δελτίου Τύπου της Τράπεζας της Ελλάδος για τη νομισματική πολιτική της περιόδου 2003-2004 παραθέτουμε τα εξής:

«Ο ετήσιος ρυθμός αύξησης της συνολικής χρηματοδότησης της οικονομίας από τα Νομισματικά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα (...) επιβραδύνθηκε σημαντικά στη διάρκεια του 2003 (σε 3,2% το τέταρτο τρίμηνο του έτους, από 7,1% το τέταρτο τρίμηνο του 2002). Η επιβράδυνση αυτή οφείλεται κυρίως στη μεγάλη μείωση της χρηματοδότησης της γενικής κυβέρνησης από τα ΝΧΙ (τέταρτο τρίμηνο 2003: -15,9%, τέταρτο τρίμηνο 2002: -5,2%) ... Ο ετήσιος ρυθμός ανόδου των δανείων προς τα νοικοκυριά υποχώρησε σε 28,2% το τέταρτο τρίμηνο του 2003 (τέταρτο τρίμηνο 2002: 33,1%) ... Παρά τους υψηλούς ρυθμούς αύξησης της χρηματοδότησης των νοικοκυριών κατά τα τελευταία έτη, το υπόλοιπο του συνόλου των δανείων προς τα νοικοκυριά ως ποσοστό του ΑΕΠ παραμένει σχετικά χαμηλό στην Ελλάδα και το 2003 διαμορφώθηκε σε 26,2%, έναντι 48,9% στη ζώνη του ευρώ...

... η πρόοδος κατά την τριετία 2001-2003 ήταν σημαντικά βραδύτερη από τους στόχους που είχαν αρχικά τεθεί στο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Το 2003, σύμφωνα με τα στοιχεία που υποβλήθηκαν από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών στην Eurostat την 1η Μαρτίου και δημοσιεύθηκαν στις 16 Μαρτίου (Δελτίο τύπου της Eurostat No. 38/16.3.2004), το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης, σε εθνολογιστική βάση,

έφθασε το 1,7% του ΑΕΠ, ενώ στο Επικαιροποιημένο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης του Δεκεμβρίου του 2003 είχε γίνει η εκτίμηση ότι θα φθάσει το 1,4% και στο Πρόγραμμα του Δεκεμβρίου του 2002 είχε τεθεί στόχος να διαμορφωθεί στο 0,9%. Επίσης ο λόγος του χρέους της γενικής κυβέρνησης προς το ΑΕΠ διαμορφώθηκε στο 102,4% (έναντι 101,7% που είχε εκτιμηθεί το Δεκέμβριο του 2003)...»

Να σημειώσουμε ότι βάσει του ίδιου Δελτίου της Τράπεζας της Ελλάδος το 8,3% των καταναλωτικών δανείων που έχουν χορηγηθεί βρίσκονται σε καθυστέρηση πάνω από τρεις μήνες, έναντι 8% στο τέλος του 2003 και 7,6% στο τέλος του πρώτου εξαμήνου του 2003.

Τους πρώτους οκτώ μήνες του 2004 τα προσωπικά - καταναλωτικά δάνεια σημείωσαν αύξηση της τάξης του 330% σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο όπως είδαμε στην παραπάνω ανάλυση, καθώς η άρση των περιορισμών στην καταναλωτική πίστη τον Ιούλιο του 2003 εκτόξευσε στα ύψη τη ζήτηση για τη συγκεκριμένη κατηγορία χορηγήσεων.

2.3 ΈΓ Περίοδος 2005-σήμερα

Εισαγωγή

Η περίοδος από το 2005 και μετά χαρακτηρίζεται από δύο πράγματα. Πρώτον από την προσπάθεια των τραπεζών για εντονότερη παρουσία σε χώρες του εξωτερικού λόγω αναζήτησης χωρών με ευνοϊκότερη φορολογία, νέων πηγών κεφαλαίων αλλά και γενικότερα θετικότερες προοπτικές για τις τράπεζες.

Ειδικότερα οι τράπεζες στην Ελλάδα ενδιαφέρονται για τη μεταφορά κερδών μέσω υφιστάμενων και νέων θυγατρικών τους στα Βαλκάνια, όπου το φορολογικό καθεστώς είναι ευνοϊκότερο. Αναφορικά να πούμε ότι στη Βουλγαρία, στη Ρουμανία στη Σερβία οι συντελεστές διαμορφώνονται από 14% ως 19% αντί του 32% που ισχύει στην Ελλάδα. Επιπλέον οι μεγάλοι τραπεζικοί όμιλοι που έχουν στόχο να καταστούν περιφερειακές δυνάμεις εξετάζουν το πώς μπορούν να εκμεταλλευθούν το ευνοϊκότερο

εργασιακό καθεστώς που ισχύει στις χώρες αυτές μεταφέροντας εκεί τις δραστηριότητές τους.

Το δεύτερο είναι ότι γενικότερα στην Ελλάδα δεν αναμένονται πλέον τα αντίστοιχα επίπεδα ανάπτυξης όπως ίσχυαν και πριν. Από τη μία πλευρά η οικονομία εντελώς επιφανειακά διατηρεί σχετικά σταθεροποιημένα επίπεδα ανάπτυξης αλλά από την άλλη πλευρά υπάρχει μια αίσθηση κορεσμού και φθίνουσας πορείας της Ελληνικής οικονομίας: υψηλότεροι ρυθμοί πληθωρισμού, υψηλότεροι ρυθμοί δανεισμού από το εξωτερικό αλλά και στο εσωτερικό από ιδιώτες από τις τράπεζες, στασιμότητα σε έργα υποδομών κι ανάπτυξης, σταδιακή αποχώρηση μεγάλων αλλά και μικρότερων επιχειρήσεων στο εξωτερικό, συρρίκνωση του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος κλπ.

2.3.1 Καταθέσεις

Η πορεία των καταθέσεων στην Ελλάδα κατά την περίοδο που εξετάζουμε συνεχίζει την ανοδική της πορεία στην αρχή. Αν και τα νοικοκυριά αισθάνονται «μουδιασμένα» από τις γενικότερες προβλέψεις για μελλοντική ύφεση, εν τούτοις, τα επιτόκια συνεχίζουν να παραμένουν υψηλά σε σχέση με την ευρωζώνη ενώ τα τραπεζικά ιδρύματα συνεχίζουν να προσφέρουν ολοένα και περισσότερα προϊόντα αποταμίευσης, τα οποία διακρίνονται για την ευελιξία στον τρόπο αποταμίευσης.

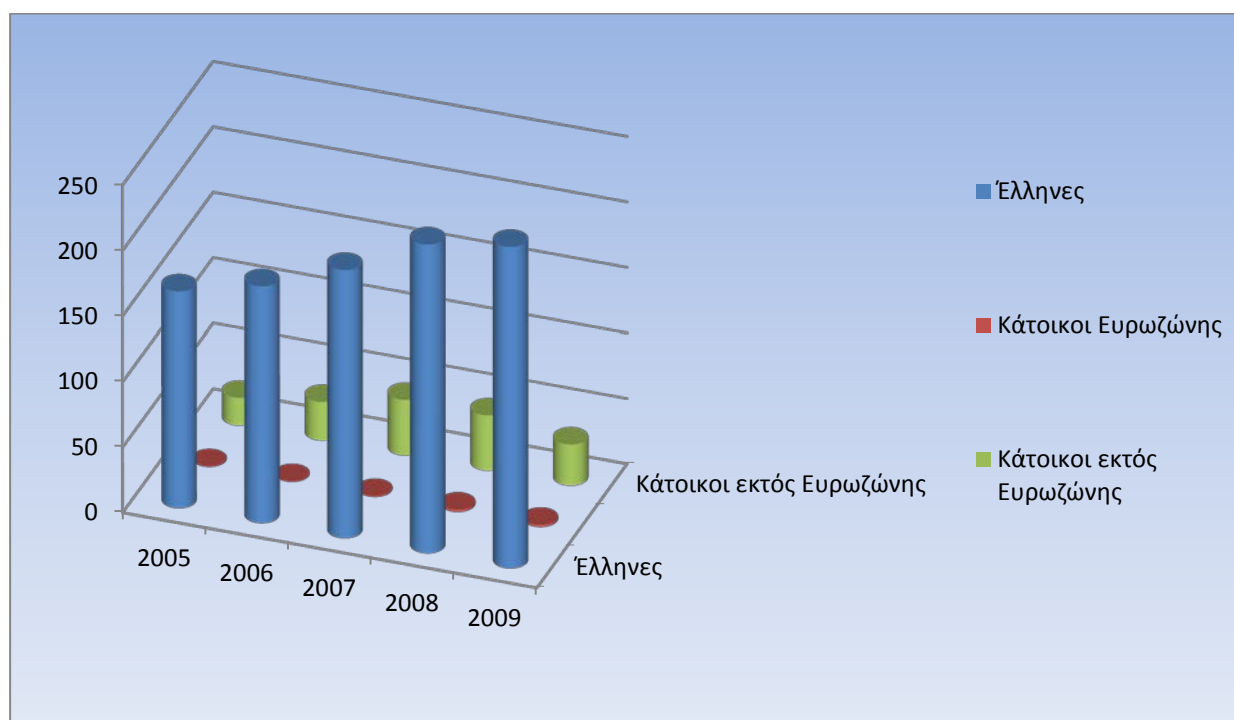
Παρά το γεγονός ότι η άνοδος των χαρτοφυλακίων δανείων των εμπορικών τραπεζών παραμένει διψήφια ως ποσοστό σε ετήσια βάση, η επέκταση των καταθέσεων παρουσιάζει ανεπαίσθητες μεταβολές ιδιαίτερα στις μεγαλύτερες σε μέγεθος εμπορικές τράπεζες. Οι περισσότερες τράπεζες έχουν χρησιμοποιήσει το μεγαλύτερο μέρος ή το σύνολο των καταθέσεών τους για τη χορήγηση κάθε είδους δανείων.

Παρατηρούμε ότι βάσει των δεδομένων που μας παραθέτει η Τράπεζα της Ελλάδος, αν και η κρίση είχε ξεκινήσει να δείχνει τα σημάδια της, μόνο τα τελευταία δύο χρόνια οι καταθέσεις παρουσιάζουν σημαντική μείωση. Οι μεγάλες αντοχές του τραπεζικού συστήματος στη χώρα μας και οι συσσωρευμένες καταθέσεις τα προηγούμενα χρόνια ήταν αυτές που έσωσαν την κατάσταση. Η είσοδος ξένων θεσμικών επενδυτών στο τομέα του Χρηματιστηρίου και η μερική επανάκαμψη του Γενικού Δείκτη, με τις τράπεζες να διαθέτουν καλό ακόμη χαρτοφυλάκιο επίσης βοήθησαν στη μη κατάρρευση του τραπεζικού.

Στον παρακάτω πίνακα παραβάλλουμε την πορεία των καταθέσεων μέχρι και λίγα χρόνια πριν μέσω του Οικ. Δελτίου της Τράπεζας της Ελλάδος, Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας για το 2010. Τα ποσά είναι σε δις ευρώ και έπειτα τα απεικονίζουμε σε πίνακα μαζί με άλλα στοιχεία. Η διάρθρωση των καταθέσεων στα έτη 2005-2009 παρατίθεται σε πίνακα και σε διάγραμμα.

Καταθέσεις (σε δις ευρώ)

Έτος	Έλληνες	Κάτοικοι Ευρωζώνης	Κάτοικοι εκτός Ευρωζώνης
2005	165,5	0,5	21,26
2006	180,9	0,6	29,6
2007	204,9	0,8	42,7
2008	235,9	1,9	42,3
2009	245,5	1,8	31,6

Επίσης αν και το ποσοστό των ξένων καταθετών μειώνεται σταδιακά, εν τούτοις οι Έλληνες καταθέτες συνεχίζουν να δείχνουν εμπιστοσύνη στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα. Το 2009 αποτελεί και την τελευταία χρονιά πριν την πραγματική κρίση στην

ελληνική οικονομία και θα μπορούσαμε να πούμε ότι αποτελεί το peak (κορυφή) των ελληνικών καταθέσεων.

Αντιθέτως οι ξένοι επενδυτές αντιλαμβανόμενοι την επικείμενη κρίση της ελληνικής οικονομίας αναζητούν άλλες χώρες για την τοποθέτηση των χρημάτων τους. Άλλοι φυσικά χρησιμοποιούν τις ήδη συσσωρευμένες καταθέσεις για κάλυψη αναγκών λόγω και της σταθερά μειούμενης ζήτησης στην αγορά. Στον επόμενο πίνακα αναπαρίστανται το **σύνολο** των καταθέσεων στα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα⁴⁵.

Καταθέσεις (σε δις ευρώ)

Έτος	Σύνολο Καταθέσεων
2005	187,6
2006	211,1
2007	248,5
2008	280,
2009	278,8

Όμως από την επόμενη χρονιά (2010) κι έπειτα τα πράγματα δείχνουν ζοφερά. Η είσοδο της Ελλάδος στο μνημόνιο, τα νέα οικονομικά μέτρα και οι εξαγγελίες των κατά περιόδους υπουργών Οικονομικών καθώς και οι μειώσεις τόσο στους μισθούς και

⁴⁵ Τράπεζα ης Ελλάδος, Οικ. Δελτίο 2010

συντάξεις και η μείωση του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος, οδηγούν σε μείωση των καταθέσεων.

Οι λόγοι που οδήγησαν σε αυτή την κατάσταση δε θα μας απασχολήσουν εδώ άμεσα αλλά θα αναλύσουμε το αποτέλεσμά τους:

- Ο υπερβολικός δανεισμός της χώρας από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες της χώρας, δεν αφήνουν περιθώρια διαφορετικής επιλογής.
- Η χώρα δεν είχε ούτε την απαιτούμενη παραγωγή αλλά και το ισοζύγιο συναλλαγών που περιλαμβάνει εισαγωγές κι εξαγωγές αγαθών κι υπηρεσιών είναι διαχρονικά ελλειμματικό.
- Υπερβολική αύξηση των τριτογενούς τομέα σε βάρους κυρίως του πρωτογενούς αλλά και του δευτερογενούς.
- Υπερβολική διόγκωση σε ορισμένα τμήματα του δημοσίου τομέα με ταυτόχρονη έλλειψη σε άλλα.
- Κακοδιαχείριση δημοσίων διαθεσίμων
- Κακοδιαχείριση επενδύσεων ή εγκατάλειψή τους (π.χ. Ολυμπιακά έργα του 2004)
- Μεγάλες καθυστερήσεις σε αποφάσεις ζωτικής σημασίας για την ανάκαμψη της οικονομίας

Το 2007 ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας του εγχώριου πιστωτικού συστήματος βρισκόταν στο 11,2% ενώ υποχώρησε το 2008 στο 9,4%. Σημαντική πληροφορία είναι ότι ο δείκτης βασικών κεφαλαίων (Core Tier 1⁴⁶) μειώθηκε, στο ίδιο διάστημα σε 7,9% από 9,4%. Τον Ιούνιο του 2009, παρατηρήθηκε σχετικά αξιόλογη βελτίωση στους δείκτες Κεφαλαιακής Επάρκειας και Βασικών Κεφαλαίων, που οφείλεται κυρίως στην έκδοση προνομιούχων μετοχών που διατέθηκαν στο Ελληνικό Δημόσιο και της αύξησης μετοχικού κεφαλαίου που πραγματοποίησαν με απόλυτη επιτυχία ορισμένες τράπεζες. Στο τέλος του 2009 οι παραπάνω δείκτες διαμορφώθηκαν για μεν τους τραπεζικούς ομίλους σε 11,8% και 10,7% αντίστοιχα και για τις τράπεζες δε σε 13,2% και 12,0% αντίστοιχα.

⁴⁶ <http://lexicon.ft.com/Term?term=core-tier-one-capital>

Δυστυχώς η προσφυγή στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η «είσοδος» της Τρόικα στη διαχείριση κι απόφαση για τα οικονομικά κι άλλα πολλά οδηγούν σε σταθερή μείωση των καταθέσεων. Όπως αποτυπώνεται στους παρακάτω τρεις πίνακες - ειδικότερα στον δεύτερο και στον τρίτο που περιλαμβάνουν την αρχή της κρίσης - οι πιέσεις που δέχεται το εισόδημα οδηγούν σε αναλήψεις για κάλυψη αναγκών των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων.

	Δεκ. 2010	Μάρτ. 2011	Δεκ. 2011	Φεβ. 2012	Μάρτ. 2012
Επιχειρήσεις	36,1	33,7	28,8	25,7	25,6
Νοικοκυριά	173,5	165,5	145,4	138,5	139,6
Καταθέσεις όψεως	9,8	8,7	8,0	7,1	7,0
Ταμειυτηρίου	66,7	62,1	53,4	50,6	49,1
Προθεσμίας	97,0	94,7	84,0	80,8	83,5

Χρονολογία	Σύνολο	Νοικοκυριά	Επιχειρήσεις
02/2008	197	158	33,8
09/2009	237,8	195,1	35,5
12/2009	237,5	196,8	35,8
05/2010	220	183	31,3
09/2010	213	177	30,3
12/2010	209,6	173,5	28,5
02/2011	202,9	169	27,4
03/2011	199,1	165	27
04/2011	196,75	163,82	26,14
05/2011	191,9	159,3	25,78
06/2011	188,17	156,11	25,76

07/2011	187,21	156,265	24,560
08/2011	188,6	157,135	24,802
09/2011	183,20	152,549	24,055
10/2011	176,42	146,898	22,528
11/2011	172,89	144,42	21,377
12/2011	174,22	145,364	22,644
01/2012	168,96	142,403	19,975
02/2012	164,38	138,548	19,259
03/2012	165,35	139,583	19,594
04/2012	165,95	140,276	20,071

Ο παραπάνω πίνακας μπορεί έχει αναλυθεί κι ανά εξάμηνο βάσει των ίδιων δεδομένων της Τράπεζας της Ελλάδος, των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας για τις αντίστοιχες περιόδους όπως και παραπάνω.

Μήνας	Ποσά σε δις ευρώ
Ιανουάριος 2008	196,67
Ιούλιος 2008	210,27
Ιανουάριος 2009	228,84
Ιούλιος 2009	234,55
Ιανουάριος 2010	233,06
Ιούλιος 2010	212,39
Ιανουάριος 2011	205,52
Ιούλιος 2011	187,21
Ιανουάριος 2012	168,95
Φεβρουάριος 2012	164,38
Μάρτιος 2012	165,35
Απρίλιος 2012	165,95

Ο τελευταίος πίνακας κατανοείται καλύτερα αν αποδοθούν τα δεδομένα που περιλαμβάνει σε γράφημα.

Σε πολλές περιπτώσεις λόγω φόβου μεγάλα ποσά στέλνονται με εμβάσματα στο εξωτερικό. Τη μεγάλη φυγή των ελληνικών καταθέσεων προς τράπεζες του εξωτερικού επιβεβαιώνουν τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με βάση τα οποία οι αποταμιεύσεις των Ελλήνων στο εξωτερικό, ανήλθαν τον Σεπτέμβριο του 2012 στα 24,7 δις. ευρώ, αυξημένες κατά 15,2 δις. ευρώ ή 2,6 φορές έναντι του Δεκεμβρίου 2008. Έτσι το εγχώριο τραπεζικό σύστημα πιέζεται περισσότερο με αποτέλεσμα να δημιουργείται φόβος για πιθανή αδυναμία της ομαλής λειτουργίας του με οτιδήποτε συνεπάγεται αυτό.

Την καθοδική πορεία των καταθέσεων στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της χώρας αποτυπώνει το τελευταίο δελτίο της Τράπεζας της Ελλάδος, που καλύπτει την περίοδο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου 2010. Κατά τον Οκτώβριο οι συνολικές καταθέσεις στη χώρα ανέρχονταν σε 211,34 δις. ευρώ, έναντι 237,79 δις το Δεκέμβριο του 2009. Στη διάρκεια του 8μήνου η πτώση φτάνει το 11,1%, ενώ σε σύγκριση με το ύψος των καταθέσεων κατά τον Οκτώβριο του 2009 η πτώση φτάνει το 10%.

Η μεγαλύτερη πτώση για όλο το 8μηνο εντοπίζεται στους λογαριασμούς όψεως (14,6%), όπου στο τέλος Οκτωβρίου καταγράφονταν υπόλοιπα 22,47 δισ. έναντι 26,32δισ. τον Δεκέμβριο του 2009. Όσον αφορά τις καταθέσεις των νοικοκυριών ανέρχονταν σε 176,39 δισ. τον Οκτώβριο του 2010. Το ποσόν αυτό υπολείπεται κατά 10,4% σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο και κατά 9,5% σε σύγκριση με τον Οκτώβριο του προηγούμενου έτους.

Στον επίλογο θα αναφερθούμε για την τρέχουσα δυναμική του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, τις τελευταίες εξελίξεις και τις οποιεσδήποτε προβλέψεις υπάρχουν για το μέλλον των ελληνικών τραπεζών. Να σημειωθεί ότι η αύξηση των επιτοκίων καταθέσεων προθεσμίας στην Ελλάδα το 2011 αποδίδεται στην προσπάθεια των πιστωτικών ιδρυμάτων να συγκρατήσουν την απόσυρση των καταθέσεων, με δεδομένες τις δυσχέρειες άντλησης πόρων μέσω των διεθνών αγορών χρήματος και κεφαλαίων αλλά και την ανάγκη να υποκατασταθεί προοδευτικά η χρηματοδότηση που λαμβάνουν από την Τράπεζα της Ελλάδος.

2.3.2 Πιστωτικές κάρτες

Κινούμενοι μετά το πέρας των Ολυμπιακών Αγώνων, σε αντίθετη τροχιά με τις καταθέσεις κινούνται οι χορηγήσεις γενικότερα. Η μεγάλη και ταχεία διάδοση των πιστωτικών καρτών στην αρχή της περιόδου που εξετάζουμε οφείλεται:

- στην προσδοκία για τη σταθεροποίηση αλλά κι αργότερα στη σύγκλιση των εθνικών εισοδημάτων με εκείνων των ευρωπαϊκών χωρών
- στην απελευθέρωση της καταναλωτικής πίστης που ωθεί τα νοικοκυριά στην αναζήτηση επιπλέον πηγών χρηματοδότησης, πλέον των καταναλωτικών δανείων που θα εξετάσουμε και παρακάτω
- στην οξύ ανταγωνισμό των τραπεζών, που όσο προχωράμε εντείνεται περισσότερο με σκοπό την εισχώρηση σε όλες τα στρώματα των νοικοκυριών..

Εκείνο που προκαλεί έκπληξη είναι ότι βάσει στατιστικών δεδομένων (αφήνοντας εκτός τα στεγαστικά δάνεια για τις ανάγκες της εργασίας) την περίοδο του 2005 ο δανεισμός μέσω πιστωτικών καρτών είναι ο πιο επικρατέστερος κι έπεται εκείνος των καταναλωτικών δανείων. Χαρακτηριστικό είναι ότι από τη διεύθυνση Στατιστικής της Τράπεζας της Ελλάδος παρατηρείται ότι από το σύνολο των δανειζόμενων νοικοκυριών, το 54,4% έχει οφειλή σε κάποια πιστωτική κάρτα. Το ίδιο τμήμα των νοικοκυριών θα παρουσιάσει άνοδο στο 60,8% το 2007 (Τράπεζα της Ελλάδος, διεύθυνση στατιστικής 2008).

Από τα συγκεντρωτικά στοιχεία της Visa-Hellas για το επίπεδο δανεισμού των ελληνικών νοικοκυριών το 2005 η συνολική καταναλωτική δαπάνη των ελληνικών νοικοκυριών μέσω των πιστωτικών καρτών Visa αυξήθηκε κατά 5,9% και ανήλθε στα 5,4 δισ. ευρώ. Ανησυχητικό όμως στοιχείο για την Ελλάδα είναι ότι περίπου 1,8 δισ. ευρώ του χρέους αυτού αφορά αναλήψεις μετρητών μέσω πιστωτικών καρτών, πράγμα που αντανάκλα πως δεν έχει υιοθετηθεί ένα σωστό πρότυπο για την ορθή χρήση των πιστωτικών καρτών.

Όπως επισημάνθηκε στα πρώτα τμήματα της μελέτης η χρήση της πιστωτικής κάρτας για ανάληψη μετρητών επιβαρύνεται με αυξημένο επιτόκιο, έξοδα ανάληψης μετρητών κλπ πράγμα που την καθιστά εξαιρετικά ακριβή ως προς την άντληση ρευστού. Αν και τα στοιχεία της Visa δείχνουν ότι ο αριθμός των πιστωτικών καρτών κατά το 2005, μειώθηκε οριακά και σταθεροποιήθηκε στα 3,6 εκατομμύρια κάρτες, η αύξηση της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης ερμηνεύεται από την αύξηση κατά 3% της μέσης αξίας κάθε χρήσης, ενώ αυξημένος κατά 3,2% είναι και ο μέσος αριθμός συναλλαγών ανά κάρτα.

Να σημειώσουμε επιπλέον ότι τόσο στην αρχή της περιόδου που εξετάζουμε αλλά κυρίως στο μέσον της οι τράπεζες υιοθετούν νέους τρόπους προσέλκυσης νέων πελατών αλλά και προσφέρουν νέες διευκολύνσεις τις αγορές. Στον τομέα που αφορά τους τρόπους προσέλκυσης νέων πελατών θα μπορούσαμε να εντάξουμε:

- Μεταφορές με χαμηλά ή μηδενικά επιτόκια, προκειμένου πελάτες άλλων τραπεζών να «μεταφέρουν» τα υφιστάμενα χρέη σε αυτές προκειμένου να εισπράττουν αυτές τους τόκους, έξοδα και συνδρομές.

- Είναι μια πολύ καλή ευκαιρία μια τράπεζα να βρει νέους πελάτες οι οποίοι εκτός από τις κάρτες μπορεί να διαθέτουν άλλα κεφάλαια.
- Πιστωτικές χωρίς συνδρομή ή δωρεάν συνδρομή σε υφιστάμενους πελάτες εάν αιτηθούν δεύτερη πιστωτική κάρτα

Στον τομέα των διευκολύνσεων θα μπορούσαμε να εντάξουμε:

- Συνεργασία των τραπεζών με διάφορες επιχειρήσεις για παροχή άτοκων δόσεων, εκπτώσεων ή και συνδυασμό και των δύο που κατέχουν τη συγκεκριμένη κάρτα
- Συμμετοχή σε διαγωνισμό της εν λόγω εταιρείας ή της ίδιας της τράπεζας για κληρώσεις σε δώρα ή παροχή δωροεπιταγών
- Προσφορά δώρων από τις συνεργαζόμενες εταιρείας κλπ

Προχωρώντας προς το 2007 η χρήση των πιστωτικών καρτών με σκοπό τη χρηματοδότηση νοικοκυριών κι επιχειρήσεων αυξάνεται αρχικά 9,27 δις ευρώ και στα 10 δις το 2008. Η καταναλωτική δαπάνη στα σημεία πώλησης (POS) με πιστωτικές κάρτες Visa σημείωσε αύξηση 10%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τις εταιρικές κάρτες Visa ανήλθε στο 17,3% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο το 2006. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, στο τέλος του 2008 κυκλοφορούσαν στην ελληνική αγορά 6,9 εκατομμύρια πιστωτικές κάρτες.

<i>Έτος</i>	Ποσοστό (%) δανεισμού των ελληνικών νοικοκυριών με πιστωτικές κάρτες σε σχέση με τις υπόλοιπες κατηγορίες καταναλωτικής πίστης
<i>2007</i>	8,6%
<i>2008</i>	8,3%

Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά το οικονομικό δελτίο της Τράπεζας της Ελλάδος οικ. Δελτίο , «η αυξημένη χρήση των πιστωτικών καρτών στις πληρωμές και η ευκολία προσφυγής σε αυτού του είδους τα δάνεια, μέσα στα όρια που θέτει κάθε κάρτα, εξηγούν την ευρεία διάδοσή τους, παρά το γεγονός ότι τα επιτόκια που εφαρμόζουν οι τράπεζες στα εν λόγω δάνεια είναι τα υψηλότερα από όλες τις κατηγορίες δανείων.» Κόντρα βέβαια στην όλη εικόνα της περιόδου είναι το γεγονός ότι το ποσοστό των νοικοκυριών που δηλώνει ότι αδυνατεί να καταβάλει πληρωμές για τις πιστωτικές κάρτες μειώνεται στο 49,3% το 2007 από 54,2% που ήταν το 2005.

Αντίθετα κατά τη διετία 2009-2010 οι εξαγγελίες σχετικά με τις επερχόμενες μειώσεις στο παρόν και μελλοντικό εισόδημα επηρεάζουν προς το χειρότερο τη χρήση των πιστωτικών καρτών. Η μείωση της κατανάλωσης οδηγεί και σε μείωση της χρήσης των πιστωτικών καρτών. Οι τελευταίες θα αρχίσουν να χρησιμοποιούνται συχνότερα για αποπληρωμή οφειλών προς το δημόσιο, τέλη κυκλοφορίας κι άλλες οφειλές προς το δημόσιο απ' ότι στο παρελθόν.

Από το 2009 ο αριθμός των πιστωτικών καρτών μειώνεται δραματικά και συνεχώς, μέσω απόσυρσης ή αδρανοποίησης ή περιορισμού χρήσης, ενώ νέα μείωση σημειώθηκε και το 2010. Μεγάλες είναι οι περικοπές στην έκδοση νέων καρτών, αλλά και στις πρακτικές προώθησης από τις τράπεζες διότι αντιλαμβάνονται ότι η μετέπειτα συρρίκνωση του εισοδήματος θα αυξήσει τις επισφάλειες τους.

Τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, δείχνουν ότι οι πιστωτικές κάρτες στην Ελλάδα από 7.040.012 το 2008, έπεσαν στα 6.007.392 το 2009. Άλλο χαρακτηριστικό στοιχείο είναι ότι σύμφωνα με τη Visa ο τζίρος των αγορών που γίνεται με πλαστικό χρήμα έπεσε κατά 9% το πρώτο εξάμηνο του 2009. Ομοίως η καταναλωτική δαπάνη στα σημεία αγορών με τέτοιου είδους κάρτες υποχωρεί κατά 10% με αξία συναλλαγών 3,8 δις ευρώ αλλά με αύξηση του μέσου όρου συναλλαγών ανά κάρτα κατά 5%.

Το 2010 έχει παρατηρηθεί μείωση στη χρήση των πιστωτικών καρτών για αγορές ακριβών προϊόντων και υπηρεσιών από τους καταναλωτές, καθώς θα τους δεσμεύσει για μεγάλο χρονικό διάστημα. Στο τέλος του έτους η επαναξιολόγηση των τραπεζών σχετικά με τη δυνατότητα πληρωμής υποχρεώσεων από πιστωτικές κάρτες εκτιμούνταν ότι θα οδηγήσει σε περαιτέρω μείωση από 10% έως και 15% του αριθμού των πιστωτικών καρτών που κυκλοφορούν. Να σημειωθεί ότι ο τζίρος των πιστωτικών καρτών μειώθηκε κατά 20% μέσα στο 2010.

Οι εκτιμήσεις από τις τράπεζες έκαναν λόγο για ισόποση μείωση το 2010 και το 2011, περιορίζοντας τον αριθμό των καρτών που θα κυκλοφορούν στα 5 εκατομμύρια. Αντίστοιχη μείωση διαπιστώνεται και στα υπόλοιπα των πιστωτικών καρτών. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τραπέζης της Ελλάδος, μέσα σε ένα χρόνο το χρέος μειώθηκε κατά 1 δισ. ευρώ και από 9,5 δισ. ευρώ, που ήταν στο τέλος του 2009, περιορίστηκε στα 8,5 δισ. ευρώ τον Οκτώβριο του 2010, με προοπτική περαιτέρω μείωσης, αποτυπώνοντας και τη διάθεση των νοικοκυριών να αποπληρώνουν τις οφειλές τους ή ακόμα και να κλείνουν τις ενεργές πιστωτικές κάρτες που έχουν στην κατοχή τους.

Πάλι, σύμφωνα με τη Visa Hellas, ο αριθμός των πιστωτικών καρτών το 2011 μειώθηκε στα 2,5 εκατομμύρια (περίπου μείον 14%), ενώ η καταναλωτική δαπάνη στα σημεία πώλησης κυμάνθηκε στα 3,3 δισ ευρώ (περίπου μείον 12%). Ωστόσο, ανεξάρτητα από την μείωση στον αριθμό πιστωτικών καρτών, οι συναλλαγές στα σημεία πώλησης ανά κάρτα αυξήθηκαν κατά 6,7%. Τα δεδομένα που μας δίνονται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα είναι:

<i>Μεγέθη πιστωτικών καρτών στην Ελλάδα</i>		
	2009	2011
Αριθμός πιστωτικών καρτών (σε εκατ.)	6,1	4,1
Αξία συναλλαγών (σε δισ ευρώ)	7,12	5,17
Αριθμός συναλλαγών μέσω πιστωτικών καρτών (σε εκατ.)	73,2	60

Προς το τέλος του 2011 κατά δύο εκατομμύρια μειώθηκε ο αριθμός των πιστωτικών καρτών που κυκλοφορούν στην ελληνική αγορά από το 2009. Βάσει τραπεζικών πηγών ενώ στο τέλος του 2010 ο αριθμός τους είχε μειωθεί στα 5,1 εκατομμύρια, οι τράπεζες ανέμεναν περαιτέρω μείωση εντός του 2011, περιορίζοντας πλέον τον αριθμό των πιστωτικών καρτών κοντά στα 4,1 εκατομμύρια. Επίσης το σύνολο του πλαστικού χρήματος, που ήταν σε κυκλοφορία στην ελληνική αγορά στο τέλος του 2010, ανήλθε στα 14,2 εκατομμύρια κάρτες έναντι 15,2 εκατομμυρίων καρτών στο τέλος του 2009.

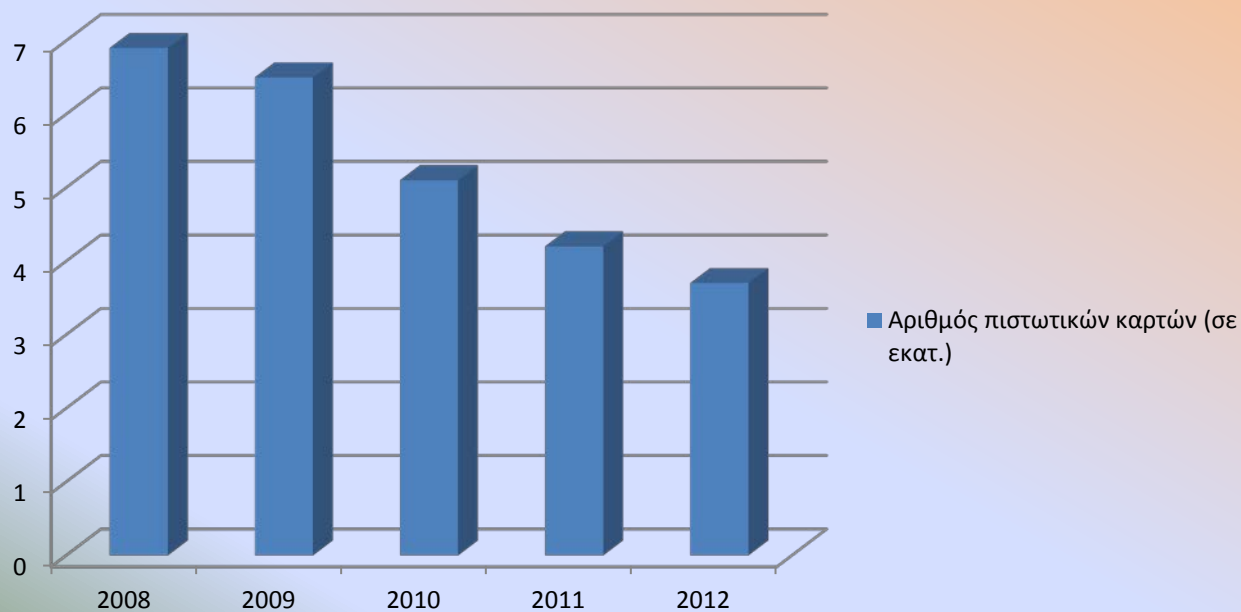
Όσον αφορά τα σχετικά περιορισμένα στοιχεία κι αναλύσεις που αφορούν το 2012 το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγουμε είναι ότι η συρρίκνωση της αγοράς, του εισοδήματος και της ανάπτυξης εν τέλει δεν ωφελούν σε καμία περίπτωση τη χρήση των πιστωτικών καρτών. Μεγάλη χρήση γίνεται κυρίως για την εξόφληση οφειλών του δημοσίου ενώ μεγάλος αριθμός νοικοκυριών ήδη έχουν προχωρήσει σε κάποια από τις παρακάτω «λύσεις» σχετικά με την κατάργηση μιας πιστωτικής κάρτας:

- Ρύθμιση αποπληρωμής χρέους σχετικά με την εξόφληση της κάρτας από τους ίδιους του καταναλωτές ή μέσω προσφοράς από τις ίδιες τις τράπεζες, το ποσοστό οποίων αυξάνεται όσο περνάει ο καιρός, με αύξηση 13% στα μέσα του 2012 εν συγκρίσει με τα τέλη του 2011.
- Σύναψη καταναλωτικού δανείου για την εξόφληση της κάρτας και καταβολή δόσεων για το νέο δάνειο
- Οι μεταφορές υπολοίπου συνεχίζουν να αποτελούν αξιόλογη λύση

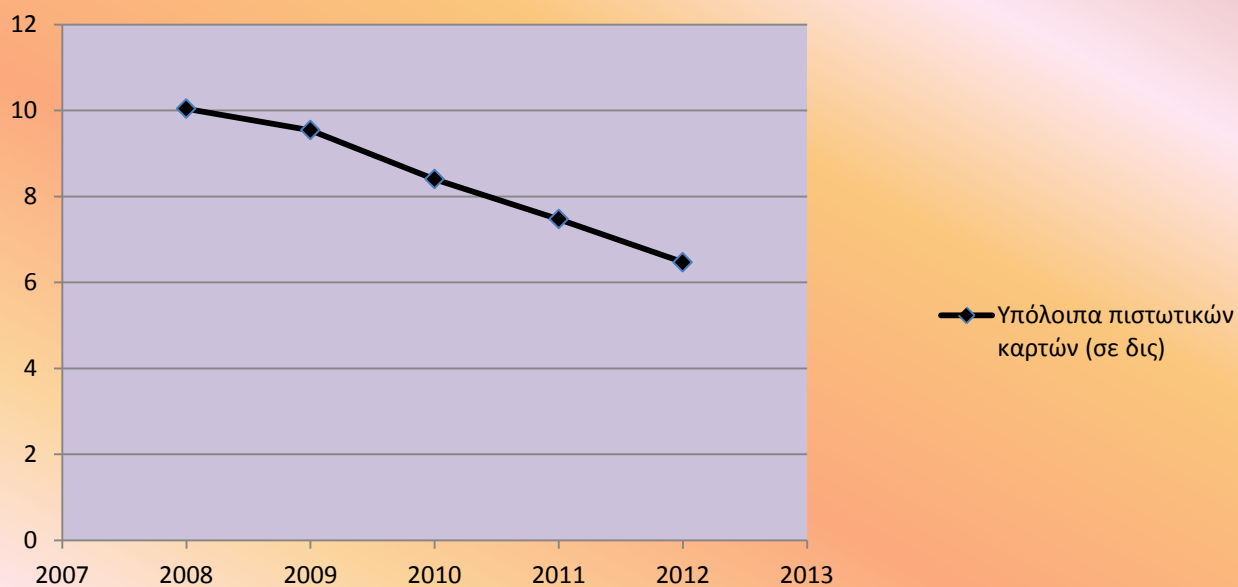
Τέλος, παραθέτουμε τον παρακάτω πίνακα, βασισμένοι σε στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος και της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών (έτη 2012 και 2013). Ενδεικτικά είναι τα διαγράμματα που ακολουθούν μετά τον πίνακα:

Έτος	Αριθμός πιστωτικών καρτών (σε εκατ.)	Υπόλοιπα πιστωτικών καρτών (σε δις)
2008	6,9	10,04
2009	6,5	9,54
2010	5,1	8,4
2011	4,2	7,47
2012	3,7	6,47

Αριθμός πιστωτικών καρτών (σε εκατ.)

Υπόλοιπα πιστωτικών καρτών (σε δις)

2.3.3 Καταναλωτικά Δάνεια

Η αύξηση των ποσών καταθέσεων τα περασμένα έτη και η συνέχισή τους, τουλάχιστον για κάποια από τα επόμενα έτη, έχει σαν αποτέλεσμα να δοθεί η δυνατότητα στις τράπεζες να συνεχίσουν, στην αρχή της περιόδου ειδικότερα, να χορηγούν φθηνότερα, με σταθερά ευνοϊκούς όρους κι ευκολίες αποπληρωμής καταναλωτικά δάνεια. Σταδιακά όμως τα πράγματα θα αρχίσουν να αλλάζουν.

Τα πιστωτικά ιδρύματα ήδη είχαν αρχίσει να αποσύρουν προϊόντα όπως εορτοδάνεια, διακοποδάνεια κι άλλα παρεμφερή προϊόντα, καθώς το διαθέσιμο εισόδημα αρχίζει και φθίνει. Οι τράπεζες, βλέποντας τη φθίνουσα πορεία των καταθέσεων και θέλοντας να διατηρήσουν ικανοποιητικά ποσοστά ρευστότητας, τόσο επειδή το επιθυμούν οι ίδιες αλλά κι επειδή επιβάλλονται νέοι κι αυστηρότεροι κανονισμοί για την κεφαλαιακή τους επάρκεια, μειώνουν τις χορηγήσεις.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι τα υπόλοιπα των δανείων, όπως αυτά καταγράφονται από τις τράπεζες, διαμορφώθηκαν σε 9,2 δις. το 2007 ενώ το υπόλοιπο αυτό μαζί με τα τιτλοποιημένα δάνεια ήταν 8,5 δις. ευρώ στο τέλος του 2005. Παρατηρείται λοιπόν μια αύξηση 4,3% ανά έτος. Η σύνθεση των ληφθέντων χορηγήσεων ανά νοικοκυριό αποτελεί ένα δεύτερο σημαντικό συμπέρασμα. Τα καταναλωτικά δάνεια χωρίς προσημειώσεις αυξάνουν το μερίδιό τους στην αγορά από 28,9% που ήταν το 2005 σε 31,7% το 2007. Αξίζει να σημειωθεί πως τα νοικοκυριά δηλώνουν κατά 19,1% ότι οφείλουν δάνεια για την αγορά αυτοκινήτου.

Να αναφέρουμε ότι τα νοικοκυριά με χαμηλότερο εισόδημα έχουν μικρότερη πρόσβαση τόσο στον τομέα των δανείων όσο και γενικότερα στο σύνολο των τραπεζικών προϊόντων. Αντίθετα αυξημένο παρουσιάζεται το ποσοστό των νοικοκυριών με υψηλότερα εισοδήματα που οφείλουν κάποιο δάνειο και συμμετέχουν στο συνολικό χρέος των νοικοκυριών με υψηλότερο ποσοστό. Αυτό μάλλον οφείλεται στην καλύτερη πληροφόρηση των τραπεζών σχετικά με τα χαρακτηριστικά της πελατείας τους και στο γεγονός ότι αναζητούν χορηγήσεις με μεγαλύτερη εξασφάλιση.

Η ταχεία πιστωτική επέκταση οδηγεί σε αύξηση της δανειακής επιβάρυνσης των νοικοκυριών. Ενώ κατά την προηγούμενη περίοδο η αύξηση της ρευστότητας των ελληνικών τραπεζών λόγω της αύξησης των καταθέσεων οδήγησε σε αύξηση του δανεισμού, στη συνέχεια, ο αυξανόμενος ανταγωνισμός των τραπεζών με στόχο την

κατάκτηση του μεριδίου της αγοράς με χαμηλά επίπεδα δανειακής επιβάρυνσης, επιτάχυνε τους ρυθμούς πιστωτικής επέκτασης

Πιο συγκεκριμένα, το 2008 ο λόγος χορηγηθέντων δανείων προς συνολικό ΑΕΠ για την Ελλάδα στο 91%. Η ποσοστιαία αύξηση ωστόσο για την διετία 2006 – 2008 για την Ελλάδα διαμορφώθηκε αυξητική στις 13 ποσοστιαίες μονάδες, για την ευρωζώνη στις 10 ποσοστιαίες μονάδες ενώ για την Ευρωπαϊκή Ένωση μόλις 7 ποσοστιαίες μονάδες. Αν και ο συγκεκριμένος δείκτης βέβαια περιλαμβάνει και τα υπόλοιπα των στεγαστικών δανείων αποτελεί εργαλείο για χρήσιμα συμπεράσματα.

Τα στοιχεία έρευνας της Τράπεζας Ελλάδος⁴⁷, για το δανεισμό των Ελληνικών νοικοκυριών που αφορούν έως το έτος 2007 είναι χαρακτηριστικά της ανάγκης των νοικοκυριών για επιπλέον ρευστότητα μέσω κάποιας μορφής δανεισμού:

- Το 2007, 51,4% των νοικοκυριών δήλωσε ότι οφείλει κάποιο δάνειο στις τράπεζες. Το 2005, το ποσοστό ήταν 47,7%.
- Το 2002, το μέσο υπόλοιπο χρέους, από όλα τα δάνεια ενός νοικοκυριού, ήταν 15.000 ευρώ. Το 2005, το υπόλοιπο εκτινάχτηκε στα 19.600 ευρώ. Αύξηση 26,45%. Και το 2007, ξανά εκτινάχτηκε στις 30.000 ευρώ. Διπλασιασμός δηλαδή μέσα σε πέντε χρόνια.
- Ο μέσος όρος του χρέους, σε σχέση με το εισόδημα αυξήθηκε σε 50,5%, το 2007, από 33,50% το 2005 και από 22,8%, που ήταν το 2002. Υπερδιπλασιασμός, δηλαδή.
- Ο μέσος όρος του χρέους, σε σχέση με την περιουσία, παρέμεινε σταθερό το 2007, αλλά είχε αυξηθεί σε 10,70% το 2005, από 5,10%, που ήταν το 2002, δηλαδή κατά 110%.
- Η δανειακή επιβάρυνση των νοικοκυριών, με ετήσιο καθαρό εισόδημα μέχρι 7.500 ευρώ, δηλαδή των χαμηλόμισθων και χαμηλοσυνταξιούχων «της πείνας» τετραπλασιάστηκε, από το 2002, έως το 2007, παρότι το ποσοστό των νοικοκυριών αυτού του εισοδήματος μειώθηκε, σταδιακά, στο 2,9% από το 8,3% του 2002.
- Περίπου 16% των νοικοκυριών πληρώνουν, πάνω από 40% του εισοδήματός τους, σε δόσεις, για αποπληρωμή δανείων. Μάλιστα 3,2% των νοικοκυριών πληρώνουν δόσεις, που υπερβαίνουν το μηνιαίο εισόδημά τους.

⁴⁷ Τράπεζα της Ελλάδος, Οικ. Δελτίο 2002 έως 2007

- Αυτό το 16% των νοικοκυριών οφείλει στις τράπεζες το 36,6% του συνολικού χρέους των νοικοκυριών.
- 77,3% των νοικοκυριών δηλώνουν ότι αντιμετωπίζουν δυσκολίες, στην αποπληρωμή των δανείων τους.

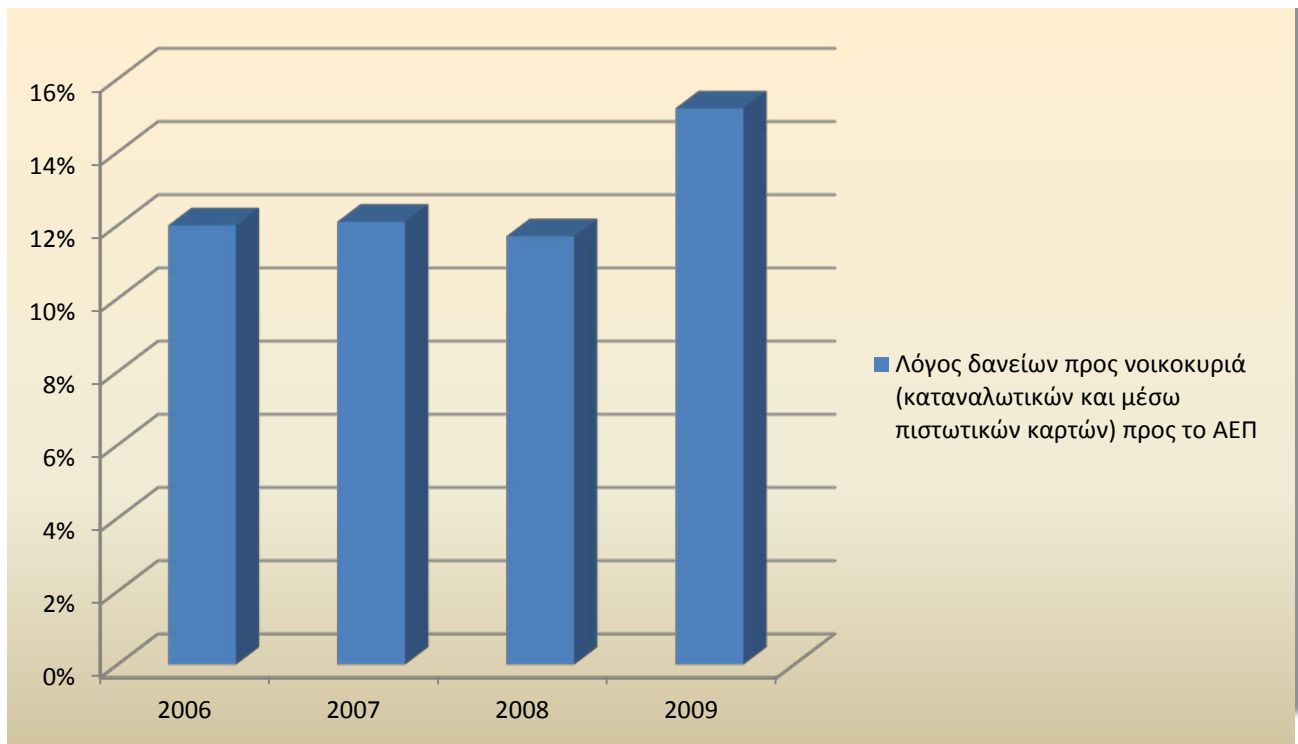
Παρόλο που παρατηρήθηκε σχετική επιβράδυνση του ρυθμού πιστωτικής επέκτασης προς τα νοικοκυριά, εν τούτοις εντάθηκε κατά το τελευταίο τρίμηνο του 2008 λόγω των παρακάτω αιτιών:

- Μεταδόθηκαν εντονότερα οι επιπτώσεις της χρηματοπιστωτικής κρίσης στην πραγματική οικονομία,
- Στη μετάδοση των επιπτώσεων της δημοσιονομικής κρίσης της Ελλάδας στην πραγματική οικονομία,
- Η εξασθένηση της ζήτησης δανείων από τα νοικοκυριά κυρίως λόγω της ενίσχυσης της αβεβαιότητας των νοικοκυριών σχετικά με την μελλοντική πορεία των εισοδημάτων τους
- στη μείωση της προσφοράς νέων δανείων λόγω της αυστηροποίησης, όρων και κριτηρίων νέου δανεισμού των νοικοκυριών

Πλησιάζοντας το 2009 τα πράγματα μάλλον επιδεινώνονται παρά βελτιώνονται. Παρατίθεται πίνακας με δεδομένα της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών και γράφημα αυτού.

Λόγος δανείων προς νοικοκυριά (καταναλωτικών και μέσω πιστωτικών καρτών) προς το ΑΕΠ						
Έτος	2006	2007	2008	2009	% Μεταβολή (2008-2006)	% Μεταβολή (2009-2008)
Ελλάδα	12%	12,1%	11,7%	15,2%	-0,3%	+3,5%

Τράπεζα της Ελλάδος, Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας 2009-2010

Τράπεζα της Ελλάδος, Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας 2009-2010

Βάσει των στοιχείων της Τράπεζας Ελλάδος⁴⁸, ο λόγος χορηγήσεων προς καταθέσεις και συμφωνίες επαναγοράς το 2009 ανήλθε σε 90,8%, αυξημένος σε σχέση με το 2008 (2008: 89,1%). Επιπρόσθετα, τα ελληνικά επιτόκια καταναλωτικών δανείων, παρά τις σημαντικές τάσεις μείωσής τους, παραμένουν, σε επίπεδο υψηλότερο από ό,τι κατά μέσο όρο στην ευρωζώνη.

Τέλος, η σύγκλιση των ονομαστικών τραπεζικών επιτοκίων δανεισμού μεταξύ Ελλάδας και των υπολοίπων κρατών μελών της ευρωζώνης κατέστη εφικτή, παρά τη δυσχερή οικονομική συγκυρία στην Ελλάδα καθ' όλη τη διάρκεια του 2009⁴⁹ με έμφαση το τελευταίο τρίμηνο του έτους. Αυτό οφείλεται στις συνεχή ενίσχυσης του ανταγωνισμού στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα και στην ανάπτυξη κι αξιοποίηση από

⁴⁸ Τράπεζα της Ελλάδος, Οικ. Δελτίο 2009, Οικ. Δελτίο 2010, Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας 2009-2010

⁴⁹ Τράπεζα της Ελλάδος, Οικ. Δελτίο 2009, Οικ. Δελτίο 2010, Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας 2009-2010

τις τράπεζες αποτελεσματικών μεθόδων υπολογισμού και διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου.

Ταυτόχρονα, για το 2008, ο συνολικός δανεισμός των ελληνικών νοικοκυριών, αυξήθηκε, στο 48,2% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (Α.Ε.Π.), από 26,30%, που ήταν το 2003, δηλαδή, σε 6 χρόνια. Το 2004 το χρέος ανερχόταν σε 52.560,80 εκατομμύρια ευρώ και τον Ιούλιο του 2009 σε 117.683,30 εκατομμύρια ευρώ. Ο λόγος των δανείων σε καθυστέρηση, προς το σύνολο των δανείων αυξήθηκε, σε 6%, στο τέλος του α΄ τριμήνου του 2009, από 4,5%, στο τέλος του 2007. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται αποκλειστικά, στα δάνεια, προς τα νοικοκυριά, και αφορά τόσο τα στεγαστικά όσο και τα καταναλωτικά δάνεια⁵⁰.

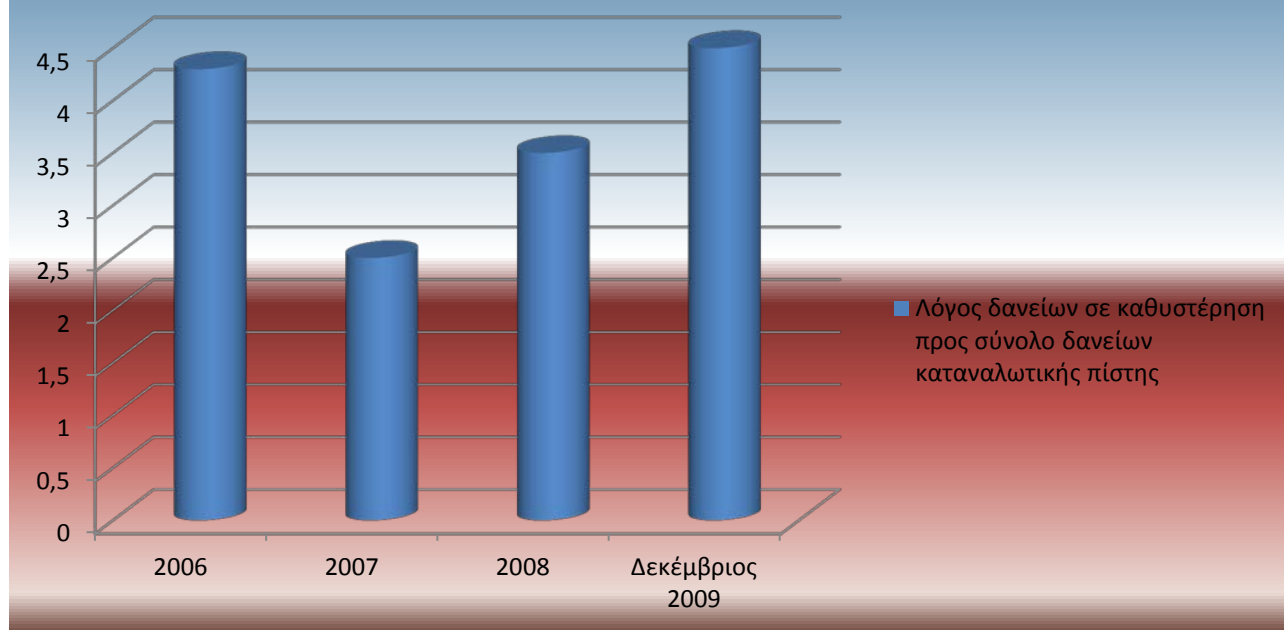
Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, το Δεκέμβριο του 2009 αυξήθηκε τόσο ο λόγος των δανείων σε καθυστέρηση προς το σύνολο των δανείων καταναλωτικής πίστης

Έτος	Λόγος δανείων σε καθυστέρηση προς σύνολο δανείων καταναλωτικής πίστης
2006	6,9%
2007	6%
2008	8,2%
Δεκέμβριος 2009	13,4%

Τράπεζα της Ελλάδος, , Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας 2009-2010

⁵⁰ Τράπεζα της Ελλάδος, Οικ. Δελτίο 2009, Οικ. Δελτίο 2010, Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας 2009-2010

Λόγος δανείων σε καθυστέρηση προς σύνολο δανείων καταναλωτικής πίστης

Τράπεζα της Ελλάδος, Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας 2009-2010

Τον Μάρτιο του 2010 η εταιρεία «Κάπα Research» δημοσίευσε άκρως ενδιαφέροντα στοιχεία σχετικά με τον δανεισμό των νοικοκυριών για λογαριασμό της Τράπεζας της Ελλάδος:

- I. Από τη μια πλευρά παρατηρείται υψηλό ποσοστό δανεισμού των νοικοκυριών από τράπεζες αλλά
- II. Από την άλλη μεριά έως κι εκείνη τη χρονική περίοδο τα νοικοκυριά έδειχναν να μην αντιμετωπίζουν τεράστια προβλήματα στην αποπληρωμή των δανείων τους.
- III. Εν τούτοις τα ποσοστά αδυναμίας αποπληρωμής έδειχναν αυξητικές τάσεις (πράγμα που πλέον έχει επιβεβαιωθεί στις μέρες μας)
- IV. Τα περισσότερα νοικοκυριά ήταν υπεραισιόδοξα σχετικά με τη δυνατότητα δανεισμού τους.

Τα αποτελέσματα της έρευνας εκείνης δείχνουν αναλυτικότερα ότι:

- 40% των νοικοκυριών δεν έχουν δανειστεί από τράπεζα.
- 2 στα 3 νοικοκυριά που έχουν δανειστεί δεν αντιμετωπίζουν κανένα πρόβλημα αποπληρωμής.
- 80% των νοικοκυριών είτε δεν έχουν δανειστεί είτε δεν αντιμετωπίζουν κανένα πρόβλημα αποπληρωμής του χρέους τους.
- 10% των νοικοκυριών παρουσιάζουν καθυστέρηση αποπληρωμής της δόσης τους κατά ένα μήνα.
- 10% των νοικοκυριών παρουσιάζουν καθυστέρηση στην αποπληρωμή της δόσης τους άνω του ενός μηνός, εκ των οποίων το 50% από αυτά με καθυστέρηση έως τρεις μήνες).
- 28 στα 1.000 νοικοκυριά που έχουν δανειστεί έχουν προχωρήσει σε παύση πληρωμών (1,7% επί του συνόλου των νοικοκυριών).
- 7 στους 10 θεωρούν ως βασική αιτία «υπερδανεισμού» των νοικοκυριών τις εσφαλμένες εκτιμήσεις τους για τις δυνατότητες δανεισμού τους.
- 6 στους 10 που έχουν δανειστεί δεν είχαν ποτέ οχλήσεις αποπληρωμής από τράπεζα, εταιρεία εξυπηρέτησης οφειλών ή δικηγορικά γραφεία.

Κεφάλαιο 4

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Μετά από σοβαρές καθυστερήσεις και αβεβαιότητες, η Ελλάδα και κυρίως ο τραπεζικός τομέας βρίσκεται σήμερα μπροστά σε νέες οικονομικές συνθήκες. Αναφορικά με τα στοιχεία της λιανικής τραπεζικής που εξετάσαμε (καταναλωτικά δάνεια-καταθέσεις-πιστωτικές κάρτες) να αναφέρουμε ότι παρατηρείται:

- Αύξηση υπερχρεωμένων νοικοκυριών. Συγκεκριμένα με στοιχεία του ΕΚΠΟΙΖΩ το πρόβλημα της αυξανόμενης δανειοδότησης των νοικοκυριών έχει οδηγήσει σε αύξηση 128% από το 2004 έως το 2010 με αποτέλεσμα απο 52 δις ευρώ να έχει φτάσει τα 120 δις ευρώ για τις αντίστοιχες περιόδους. Ομοίως τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια από 8,2% το 2008 (στοιχεία ΤτΕ) ανήλθαν στο 13%⁵¹

⁵¹<http://www.ekpizo.gr/activities/%CF%85%CF%80%CE%B5%CF%81%CF%87%CF%81%CE%AD%CF%89%CF%83%CE%B7%CF%84%CF%89%CE%BD%CE%BD%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BA%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%8E%CE%BD%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82%CF%80%CF%81%CF%8C%CE%BB%CE%B7%CF%88%CE%B7%CF%82%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CE>

ενώ πολύ πρόσφατα το Σεπτέμβριο του 2013 συνολικά τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια ανήλθαν στο 35% των χορηγήσεων⁵². Το υπόλοιπο χορηγήσεων των τεσσάρων συστημικών τραπεζών (Εθνική, Πειραιώς, Alpha, Eurobank) στις 30 Ιουνίου ανερχόταν σε 106 δισ. ευρώ, εκ των οποίων μη εξυπηρετούμενα ήταν 34 δισ. ευρώ (32%) και είχαν σχηματισθεί προβλέψεις 17 δισ. ευρώ (συντελεστής κάλυψης περίπου 51%). Επιπρόσθετα οι τράπεζες έχουν μειώσει νέες χρηματοδοτήσεις σε νοικοκυριά για να αποφύγουν νέες επισφάλειες από 22,2% σε -3,9%⁵³.

- Μείωση καταθέσεων-αποταμιεύσεων. Σύμφωνα με την ενημέρωση της Ελληνικής ένωσης Τραπεζών σχετικά με «Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα 2011-2012» (Ιανουάριος 2013) το 93% διαθέτει καταθέσεις το πού έως 10.000€ ενώ μόνο το 0,4% άνω των 100.000€. Επιπρόσθετα οι καταθέσεις νοικοκυριών κι επιχειρήσεων πάλι από την ίδια πηγή μειώθηκαν 35% στο μεσοδιάστημα από το Δεκέμβριο του 2009 έως τον Ιούλιο 2012.
- Συνδυαζόμενα τα δύο παραπάνω στοιχεία της λιανικής τραπεζικής με την αύξηση της ανεργίας από 12,6% το 2010 στο 27% το 2013⁵⁴, το αποτέλεσμα είναι εξαιρετικά ζοφερό με αποτέλεσμα να επηρεάζεται και το εγχώριο ΑΕΠ φτάνοντας σε αρνητικό πρόσημο -6,4%⁵⁵

Η πίεση λοιπόν που δέχονται σήμερα τα πιστωτικά ιδρύματα οφείλεται στο γεγονός ότι ενώ στην αρχική περίοδο (1990-1999) υπήρχε ελεγχόμενη σχετικά χρηματοδότηση αλλά και στιβαρό τραπεζικό σύστημα, μετατράπηκε σταδιακά σε παγίδα για τις τράπεζες οι οποίες λόγω αυξημένης ρευστότητας συνέχιζαν τις χορηγήσεις χωρίς προφυλάξεις. Οι καταθέσεις όπως είδαμε είχαν αύξουσα μορφή, πράγμα που έκανε τις τράπεζες σίγουρες ότι μπορούν να συνεχίσουν να χορηγούν με αυξανόμενο ρυθμό χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα.

%B1%CF%80%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CE%BB%CF%89%CE%B2%CE%B9%CF%83
%CE%BC%CE%BF%CF%8D

⁵² <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26516&subid=2&pubid=113221365>

⁵³ Τράπεζα της Ελλάδος, Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας, τεύχος 142, Ιανουάριος - Φεβρουάριος 2012

⁵⁴ http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/forecasts/index_en.htm

⁵⁵ http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/forecasts/index_en.htm

Όσο όμως περνάμε στη δεύτερη και κυρίως στην τρίτη περίοδο, οι μειωμένες τις καταθέσεις και η σταδιακή αύξηση επισφαλειών δημιούργησε αυτό που παρατηρούμε σήμερα: έλλειψη ρευστότητας κι αύξηση μη εξυπηρετούμενων δανείων. Τα πιστωτικά ιδρύματα λοιπόν καλούνται λοιπόν να λάβουν μέτρα ούτως ώστε η μείωση ρευστότητας και η αδυναμία ελέγχουν των «κόκκινων» δανείων να μη σταθούν εμπόδιο στην εύρυθμη λειτουργία τους. Ας μην ξεχνάμε ότι όπως είδαμε παραπάνω τα καταναλωτικά δάνεια κι οι πιστωτικές κάρτες δεν έχουν καμία (ή σε συγκεκριμένες περιπτώσεις στα δάνεια) εξασφάλιση.

Μία κίνηση που επιλέχθηκε αρχικά ήταν η συγγενεύσεις κι οι εξαγορές των πιο «αδύναμων» τραπεζών από αυτές που παρουσίαζαν καλύτερη εικόνα⁵⁶. Με βάση τις τελευταίες εξελίξεις στον τραπεζικό τομέα, παρατηρείται υψηλό ποσοστό συγκέντρωσης, με αποτέλεσμα οι τέσσερις τράπεζες του χώρου (Εθνική, Πειραιώς, Alpha και Eurobank) να αποτελούν πλέον από τους πιο μεγάλους ομίλους στην Ευρώπη. Η αναδιάρθρωση των χαρτοφυλακίων τους μέσα από συγχωνεύσεις κι εξαγορές σκοπό έχει να απαλύνει τα αποτελέσματα που προκλήθηκαν από τον τρόπο που τα προϊόντα που εξετάσαμε εξελίχθηκαν διαχρονικά: μείωση καταθέσεων-ανείσπρακτες χορηγήσεις.

Ο σκοπός των ενοποιήσεων επίσης στοχεύει στην προσπάθεια για να αποκτήσουν δυνάμεις όχι μόνο να αντιμετωπίσουν την οικονομική κρίση αλλά αποτελούν μια συντονισμένη κίνηση για να πάρει μπροστά ο τραπεζικός κλάδος και κατά συνέπεια κι η οικονομία.

Το πως θα εξελιχθεί όμως ο χώρος της λιανικής τραπεζικής από εδώ και πέρα εξαρτάται τόσο από τις οικονομικές συγκυρίες όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και σε ολόκληρο τον κόσμο. Το σίγουρο είναι ότι τα τραπεζικά ιδρύματα με τον ακατάσχετο ρυθμό χορηγήσεων σε συνδυασμό με την έλλειψη ρευστότητας προΐδεάζει μάλλον για πιο συντηρητικές στρατηγικές στο μέλλον, καλύτερη θεώρηση του γενικότερου οικονομικού περιβάλλοντος σε συνδυασμό με τα χαρτοφυλάκιά τους και προσπάθειες για επανεκκίνηση της ελληνικής οικονομίας.

⁵⁶ <http://www.kathimerini.gr/52586/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/nea-dedomena-sto-trapeziko-systhma-meta-tis-e3agores-kai-tis-sygxwneyseis>

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Αλεξιάκης Π.** (1999), Το Χρηματοπιστωτικό Σύστημα, ΕΑΠ
- Αλεξιάκης Π.** (2007), Εισαγωγή στις Τραπεζικές Σπουδές, Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο
- Αναγνωστάκης Γ. - Κοκκομέλης Κ.** (2000) Ειδικές Μορφές Πίστης, ΕΑΠ
- Αντζουλάτος Α.** (2011), Τάσεις (Πριν) και Προοπτικές (Μετά την Κρίση), Ένωση Ελληνικών Τραπεζών
- Αρτίκης Γ.** (2002), Χρηματοοικονομική Διοίκηση, Εκδόσεις Σταμούλη
- Βασιλείου Δ. (2000)** , Διαχείριση Χαρτοφυλακίου, ΕΑΠ
- Βασιλείου Δ.-Ηρειώτης Ν.** (2009), Ανάλυση Επενδύσεων και διαχείριση χαρτοφυλακίου, Εκδόσεις Rosili
- Γεωργιάδης Σ.** (2001), Η εξασφάλιση των πιστώσεων, Εκδόσεις Σάκκουλα
- Γκότσης Χ.** (1986), Νομισματική Ι-Θεωρία του Χρήματος, εκδόσεις Σταμούλη
- Δεμίρης Χ.** (1993), Χρηματοδοτήσεις - Θεωρία και Πράξη, Ένωση Ελληνικών Τραπεζών
- Ζοπουνίδης Κ.** (2011), Μάνατζμεντ της κρίσης, Εκδόσεις Σταμούλη
- Θωμαδάκης Σ.-Ξανθάκης Μ.** (2006) Αγροές Χρήματος και Κεφαλαίου, Εκδόσεις Σταμούλη
- Καρακόστας Ι.-Τσίρου Σ.** (2007) , Πιστωτική Κάρτα, Εκδόσεις Σταμούλη
- Κοκκομέλης Κ.** (1995), Τραπεζικές υπηρεσίες προς τους Καταναλωτές, Ένωση Ελληνικών Τραπεζών
- Κόντος Γ.** (2000), Τραπεζική Λογιστική, ΕΑΠ
- Κώττης Κ. & Κώττη Α.** (2005) Σύγχρονη μικροοικονομική, Εκδόσεις Μπένου Ευγενία
- Μπένος Θ.** (1996), Θεωρία Χρήματος, Εκδόσεις Μπένου Ευγενία
- Μπουρλάκης Κ.** (2006), Εφαρμογές κι ασκήσεις σύγχρονης Μικροοικονομικής, εκδόσεις Rosili
- Μυρτίδης Γ.** (2000), Τραπεζική Πληροφορική, ΕΑΠ
- Νιάρχος Ν.** (2001), Χρηματοοικονομική Ανάλυση Λογιστικών Καταστάσεων, Εκδόσεις Σταμούλη

Παπαδάκης Ι. (1999), Νομισματική Θεωρία & Πολιτική, ΕΑΠ

Πατρινός Δ (1999), Χρήμα, Τράπεζες και χρηματοπιστωτική πολιτική

Χολέβας Ι. (1995), Τραπεζικές εργασίες, Εκδόσεις Τυροβόλας Θ. Σ. & ΣΙΑ ΟΕ

Ψυχομάνης Σ. (2010), Τραπεζικό Δίκαιο ΙΙ, Εκδόσεις Σάκκουλα

ΑΛΛΑ ΑΡΘΡΑ

Εισαγωγή στην εκκαθάριση των ληξιπρόθεσμων και επισφαλών απαιτήσεων Μιχ. Αγγελάκης. ", Εκδ. Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών

Πλαστικό Χρήμα: Διευκόλυνση του καταναλωτή, Έφη Καραγεωργού, Ελληνική Ένωση Τραπεζών

Διαχρονική Ανάλυση του ελληνικού τραπεζικού τομέα (περίοδος 1990-2003), Κλήμης Κωνσταντίνος-Σταύρος Τσόπογλου, Ελληνική Ένωση Τραπεζών

Κώδικας Τραπεζικής Δεοντολογίας, Ένωση Ελλήνων Τραπεζών 1997, παράγραφοι 35-42

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

www.euro2day.com

www.piraeusbank.gr

www.eurobank.gr

www.alphabank.gr

www.tovima.gr

www.kathimerini.gr

www.imerisia.gr

en.wikipedia.org/wiki/Main_Page

www.grinvest.gr/cms/index.php/glossary

<http://www.savantor.com/FinancialGlossary.asp?ArticleRef=408&Article=Imprinter>

<http://dir.icap.gr/2322.asp>

<http://www.moneyexpert.gr>

<http://www.ethnodata.gr/Products.aspx?content=36&menuID=0-15-0>

<http://www.ekpizo.gr/activities>

<http://www.visa.gr/>

<http://www.mastercard.com/gr/consumer/>

<http://www.synigoroskatanaloti.gr/>

<http://www.consumerclassroom.eu/el/?referer=dolceta.eu>

<http://www.imf.org/external/index.htm>

ΆΛΙΕΣ ΠΗΓΕΣ

Στην εργασία που παρουσιάστηκε χρησιμοποιήθηκαν κατά κόρον πηγές από τεύχη κι Οικονομικά και Στατιστικά Δελτία σχετικά με τις περιόδους που εξετάστηκαν από τα επίσημα site της Τράπεζας της Ελλάδος, ΕΛ.ΣΤΑΤ, Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών κι Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (από τα έτη 1998 έως και 2013):

www.bankofgreece.gr (Στατιστικά, Οικονομικά δελτία & Πράξεις Διοικητού ΤτΕ)

www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE

www.ecb.europa.eu

www.hba.gr